

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1952

FÖRSTA KAMMAREN

Nr 23

28—30 maj.

Debatter m. m.

Onsdagen den 28 maj.

	Sid.
Procenttalet för den statliga inkomstskatten	3
Riktlinjerna för den ekonomiska politiken	50
Beskattningen av förmånstagare till livförsäkring m. m.	78

Torsdagen den 29 maj.

Anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar	82
---	----

Fredagen den 30 maj.

Ang. tidpunkten för höstsessionens början	86
---	----

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 28 maj.

Jordbruksutskottets utlåtande nr 48, ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	3
Bevillningsutskottets betänkande nr 57, ang. beräkning av bevillningarna för budgetåret 1952/53 m. m.	3
Bankoutskottets utlåtande nr 27, ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken m. m.	50
Bevillningsutskottets betänkande nr 51, ang. beskattningen av förmånstagare till livförsäkring m. m.	78

Torsdagen den 29 maj.

Statsutskottets utlåtande nr 191, ang. anslag till ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden 82	
— nr 192, ang. anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar 82	
— memorial nr 193, ang. statsregleringen för budgetåret 1952/53 ..	84

Onsdagen den 28 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Justerades protokollen för den 21 innevarande månad.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 191 och 192 samt memorial nr 193.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 48, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. procenttalet för den statliga inkomstkatten.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 57, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1952/53, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I detta betänkande hade utskottet hemställt,

A) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 233 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med avslag å de likalydande motionerna I: 508 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 663 av herr Hjalmarson m. fl., de likalydande motionerna I: 509 av herr Bergvall m. fl. och II: 664 av herr Ohlin m. fl., motionen I: 504 av herrar Ola Persson och Ohman ävensom motionen II: 136 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl. — sistnämnda motion såvitt densamma behandlats i detta betänkande — besluta, att statlig inkomstkatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstkatt, skulle ingå i preliminär skatt för

förra hälften av budgetåret 1952/53 med 100 procent av grundbeloppet och för senare hälften av samma budgetår med 110 procent av grundbeloppet;

B) att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående skogsvårdsavgiften besluta, att skogsvårdsavgift enligt förordningen om skogsvårdsavgift skulle för år 1952 utgå med en och en halv promille; samt

C) att bevillningarna för budgetåret 1952/53 måtte beräknas till belopp, som i betänkandet närmare angivits.

I de fem förstnämnda motionerna hade yrkats, att procenttalet för den statliga inkomstkatten skulle bestämmas till 100 för hela budgetåret 1952/53. Vidare hade i den vid riksdagens början väckta motionen II: 136 av herr Jonsson i Skedsbygd m. fl., i den del motionen upptagits till behandling i detta betänkande, hemställts om vidtagande av sådana åtgärder, att skattetrycket återställdes till den höjd detsamma erhållit vid genomförandet av 1947 års skattereform.

Enligt en vid betänkandet avgiven reservation hade herrar *Kristensson* i Osby, *Petrén*, *Velander*, *Wehtje*, *Persson* i Svensköp, *Hagberg* i Malmö och *Sjölin* ansett, att utskottet bort i punkterna A och C hemställa,

A) att riksdagen måtte med förklarande att Kungl. Maj:ts i proposition nr 233 framlagda förslag angående skatteprocenten icke kunnat av riksdagen oförändrat antagas samt med bifall till de likalydande motionerna I: 508 av herr Ewerlöf m. fl. och II: 663 av herr Hjalmarson m. fl. samt de likalydande motionerna I: 509 av herr Bergvall m. fl. och II: 664 av herr Ohlin m. fl. besluta, att statlig inkomstkatt för skattskyldiga, som avsåges i 10 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstkatt, skulle

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

ingå i preliminär skatt för hela budgetåret 1952/53 med 100 procent av grundbeloppet;

C) att bevillningarna för budgetåret 1952/53 måtte beräknas till belopp, som som i reservationen angivits.

Herr PERSSON, OLA: Herr talman! I Kungl. Maj:ts proposition nr 233 föreslås, att skatteuttaget för budgetåret 1952/53 beträffande den statliga inkomstskatten skall ske med 100 procent av grundbeloppet under budgetårets första hälft och med 110 procent under senare hälften av budgetåret. Regeringen har sagt ifrån, att den icke vågar ta en skattesänkning helt i överensstämmelse med det nyss fattade beslutet om det nya förslaget till skattesänkningar. För budgetåret 1952/53 anser regeringen enligt propositionen, att det kommer att finnas täckning för det inkomstbortfall å cirka 210 miljoner, som skattesänkingsreformen skulle medföra vid ett skatteuttag av 100 procent. För budgetåret 1953/54 vet man ännu inte, hur det kommer att ställa sig, säger regeringen, men den räknar med konjunkturavmattning och lägre statsinkomster, och på grund härav föreslås ett skatteuttag med 110 procent. För budgetåret 1952/53 beräknas med ett skatteuttag av 100 procent inkomsterna till 8 301 miljoner kronor och utgifterna till 7 397 miljoner kronor, vilket innebär ett överskott å 904 miljoner kronor. Från detta beräknas för reservationsmedelsförbrukning åtgå 100 miljoner kronor, vadan det enligt dessa beräkningar uppstår ett verkligt överskott å 804 miljoner kronor. Med ett skatteuttag av 110 procent av grundbeloppet för senare hälften av budgetåret ökar inkomsterna med 90 miljoner kronor, och det ger ett verkligt överskott å 894 miljoner kronor.

Sedan regeringen räknat sig fram till dessa verkliga överskott för budgetåret 1952/53, betonas det särskilt i propositionen, att dessa redovisade budgetöverskott till huvudsaklig del är sammansatta av tillfälliga inkomster och inkom-

ter av engångskaraktär. Dessa skulle uppgå till i runt tal 865 miljoner kronor och är resultatet av skattepolitiska åtgärder av kortvarig natur, som vidtagits för att dämpa överkonjunkturen inom näringslivet genom begränsning av investeringsverksamheten. Dessa åtgärder avser man att slopa i ett annat konjunkturläge, och de kan därför icke lämpligen läggas till grund för budgetberäkningarna i ett ändrat konjunkturläge, säges det i propositionen. Härefter är finansministern och regeringen framme vid förslaget, att uttagningsprocenten för den direkta inkomstskatten måtte fastställas till 110 procent från och med den 1 januari 1953.

Jag har tillsammans med herr Öhman i motionen nr 504 i första kammaren tagit upp denna fråga och påvisat, hur den tunga skattebördan har framkallat en allt starkare opinion bland de vidaste skikt av befolkningen. Denna folkopinion föranledde regeringen att tillsätta 1949 års skatteutredning. Det förslag till skattereform, som denna utredning framlade och som riksdagen i huvudsak antagit, innebär att i viss mån de berättigade kraven på en skattesänkning blivit tillgodosedda, ehuru de inte kan anses tillfredsställande för stora grupper av inkomsttagare. Samtidigt som regeringen fört fram skatteutredningens förslag till skattesänkingsreform och riksdagen antagit detsamma, kräver man att skatteuttaget skall ske med 110 procent, vilket i stor utsträckning gör skattesänkningen obetydlig och illusorisk och i vissa fall höjer skatten. Skatteutredningens förslag avsåg att man skulle ha uttagningsprocenten 100, som efter 1947 års skattereform tillämpats hela tiden.

Antages nu regeringsförslaget om en uttagning med 110 procent, betyder det en omedelbar inskränkning av den redan beslutade skattesänkningen. Till detta kommer att finansministern i dessa dagar tillsatt en ny skatteutredning, som tydligen får till uppgift att utreda, hur man på den indirekta beskattningens väg skall kunna skaffa fram mera pengar till staten. Motiveringen säges vara frågan om den sociala välfärden.

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

Om detta leder till ökade indirekta skatter, blir det i fortsättningen att pressa ut sådana nya skatter av konsumenterna. Då är denna nyss beslutade skattesänkning ingenting annat än en skenbar manöver och en tom gest.

Vi har utgått ifrån att skatteuttaget skulle bibehållas vid 100 procent av grundbeloppet och hävdar att riksdagen i första hand borde tillse, att skattetrycket icke kommer att överstiga den nivå, vid vilken det befann sig efter 1947 års statsskattereform.

Med hänvisning till vad vi i övrigt anförde i debatten om den nya skattereformen i förra veckan och med vidhållande av att skatteuttaget måtte för hela budgetåret 1952/53 fastställas till 100 procent, yrkar jag, herr talman, bifall till vår motion I: 504.

Herr VELANDER: Herr talman! Jag hade över huvud taget inte avsett att delta i denna debatt, men ingen talare är anmäld och jag måste anse att det föreliggande utskottsbetänkandet inte bör få passera utan att någonting ytterligare har sagts.

Det är ingen anledning att i detta sammanhang diskutera skattetryckets hårdhet och önskvärdheten att åstadkomma en skattesänkning. Angelägenheten av en skattesänkning och betydelsen i skilda hänseenden av en sådan har i olika sammanhang starkt framhävts, inte minst under den diskussion, som fördes i kamrarna blott för några dagar sedan omkring propositionen nr 213.

Det har därvid starkt hävdats, att uttagningsprocenten borde bestämmas till grundbeloppsnivå och således till 100 inte till 110.

Det förefaller uppenbart, att de föreslagna skatteskalorna icke äger den elasticitet, att de lämpligen bör användas vid en uttagningsprocent av 110. Vid skalornas utformning har också skatteutredningen utgått från att skatteuttaget skall stanna vid 100 procent. Det är enligt dess mening en väsentlig förutsättning att övergången till det nya systemet sker vid grundbeloppsnivå.

Över huvud taget måste det vara ytterst diskutabelt att introducera ett reformerat skattesystem vid en annan nivå än just grundbeloppets. Man skapar därigenom ett prejudikat för framtiden av icke önskvärd art och förrycker förutsättningarna för fortsatta överväganden på ett ömtåligt och svåröverblickbart område.

Med mitt sätt att se kan det icke vara motiverat att understryka behovet av en hårdhänt beskärning av de privata investeringarna med kreditåstramningens och skattepolitikens hjälp, medan med stöd av överbalanseringen de statliga investeringarna tillåtes att kraftigt expandera. Att så sker framgår bland annat av att nationalbudgetdelegationen räknar med en minskning i de privata investeringarna på 50 miljoner kronor men en ökning i de offentliga på inte mindre än 500 miljoner kronor.

Att det på olika områden inom den offentliga verksamheten föreligger efter samma investeringsbehov kan inte förnekas. Åtskilliga av dessa är av hög angelägenhetsgrad. Därmed är emellertid icke utan vidare sagt att en avvägning mellan offentliga och enskilda investeringar måste ge det resultat, som framgår av nyss antydda uppgifter. Folkhushället befinner sig dock för närvarande i ett läge, där omedelbart produktiva investeringar framstår som särskilt angelägna. Oavsett ståndpunkten i själva avvägningsfrågan framstår därför i denna belysning nödvändigheten att öka sparrandet såsom grund för enskilda investeringar med allt eftertryck.

Med en i stort sett av alla meningsriktningar godtagen motivering har en offentlig utredning efter grundliga överväganden — även av de statsfinansiella förutsättningarna för en skattesänkning — föreslagit en skattereform. Det enhälliga utredningsförslaget måste av skattebetalarna på goda grunder hava fattats som ett löfte om en tämligen omedelbar lindring i skattebördorna.

En proposition i huvudsaklig överensstämmelse med kommittéförslaget har framlagts. I anslutning till propositionen har officiösa beräkningar kunnat göras

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

av den skattelättnad, som skulle komma olika inkomsttagare till godo. Efter mycket kort tid föreslås sedan en uttagningsprocent, som till väsentlig del återtar den skattelättnad, med vilken människorna räknat. Den psykologiska effekten av en sådan utveckling kan ej bli gynnsam. Den renodlade skattebetalarsynpunkten är dock — hur tungt den än måste väga — icke den enda avgörande. Även ur samlad samhällsekonomisk synpunkt måste den psykologiska reaktionen tillmätas väsentlig vikt. Och därifrån bör här inte bortses.

Även om skatteutredningens förslag genomföres i hela sin omfattning, ger det ingen lättnad i förhållande till det skattetryck, för vilket riksdagen faktiskt tagit ansvaret. Förmodligen återställer det icke ens skattetrycket till den höjd, som fastställdes 1947. Inflationen har alltså skärpt belastningen i mycket hög grad.

Med hänsyn till dessa omständigheter lär ingen kunna hävda, att kravet på en skattesänkning enligt det av skatteutredningen framlagda förslaget är orimligt eller för högt ställt. Det kan endast betraktas som ett begränsat och första uttryck för en strävan att bryta de höga skatternas grepp över vårt land.

Samhällsekonomiska skäl, rättvisehänsyn och skattetekniska omständigheter gör en skattereform av sådan omfattning motiverad. Budgetmässigt måste det också kunna beredas utrymme härför.

Med dessa antydningar, herr talman, ber jag att få hemställa om bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr PETRÉN: Herr talman! Vi har nu kommit till slutet av vårriksdagen, då allt är beslutat rörande riksstaten för nästa år och det gäller att ta ställning till uttagningsprocenten för skatten nästa budgetår. Hur ser då driftbudgeten ut? Den uppvisar det största budgetöverskott som hittills genom tiderna förutsetts vid riksstatens uppgörande. Vid normal uttagningsprocent 100 är budgetöverskottet inte mindre än 904 miljoner kronor.

I detta läge inträffar det, att finansministern föreslår, att uttagningsprocenten skall höjas till 110 procent.

Ur statsfinansiell synpunkt är detta med hänsyn till nästa budgetår helt omotiverat. Samhällsekonomiskt förhåller det sig ju vidare så, att en kraftig överbalansering av budgeten behövs vid överkonjunkturen och köpkraftsöverskott. Nu är läget, att överkonjunkturen enligt samstämmig uppfattning har mattats och köpkraftsöverskottet enligt konjunkturinstitutets rapport förbytts i ett efterfrågeunderskott på en miljard. Inte heller ur samhällsekonomisk synpunkt är det alltså motiverat att ytterligare driva upp budgetöverskottet med ett större skatteuttag.

Här måste då återopas några alldeles speciella skäl, när man föreslår en höjning av uttagningsprocenten. Ja, finansministern anför då att det är som en sorts beredskapsåtgärd med tanke på längre bort liggande år, som det nu föreslås en höjning av uttagningsprocenten. I verkligheten bör vi alla vara överens om att det är mycket svårt att i dag överblicka budgetutfallen under åren efter det nu närmast kommande. Vi vet också mycket litet om konjunkturerna under slutet av 1953 och under 1954.

Vi vet inte, om vi då har en högkonjunktur som kan fordra en överbalansering, eller om vi har en sådan lågkonjunktur, att vi då alla är överens om att en underbalansering av budgeten är den rätta medicinen. Är det inte naturligtast att vi, när vi har möjlighet att hålla nere skattetrycket, gör detta? Det läget har vi nu och har för övrigt haft det redan förut. Ingen kan väl i dag på allvar bestrida, att den skattesänkning som vi år 1950 ensamma stred för inom folkpartiet inte skulle vara möjlig att genomföra. Budgetutfallen under de sista åren talar i detta fall ett tydligt språk. Om det nu enligt vår mening finns mycket ringa skäl för en höjning av uttagningsprocenten, föreligger det desto starkare skäl för att inkomstskatten skall utgå med 100 procent.

Vi har genom åren mycket på grund av penningvärdeförsämringen och den

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

ekonomiska politik, som förts, fått ett allt hårdare skattetryck, ett skattetryck så hårt, att de negativa verkningarna måste stå uppenbara för envar. Detta skattetryck har ytterligare skärpts, sedan 1949 års skattekommitté i höstas avlämnade sitt betänkande. Denna kommitté uttalade då i sin sammanfattning, att en lättnad i den direkta beskattningen för närvarande vore ett samhällsintresse av största betydelse och att det främst med hänsyn till arbetsvilja och deklarationsmoral vore angeläget att trycket av den direkta skatten mildrades.

Vi har nu här i riksdagen antagit denna kommittés förslag till ett nytt skattesystem, som vid 100 procents uttag skulle ge en icke oväsentlig skattelättnad över praktiskt taget hela fältet. Utredningen underströk just betydelsen av att lättnaderna blev av allmän omfattning. Med finansministerns förslag om 110 procents uttag blir inte detta förhållandet. Skattesänkningen inträffar i inkomstlägen mellan 6 000 och 25 000 kronor samt för de allra högsta inkomsttagarna. För de övriga inkomsttagarna blir det höjningar av statsskatten. Effekten är direkt otillfredsställande och blir alltså inte den med reformen avsedda.

Utredningen säger också i fråga om uttagningsprocenten: »Vid skalornas utformning har vi utgått från att grundbeloppet skall uttagas vid 100 procent. Det är enligt vår mening en väsentlig förutsättning att övergången till systemet sker vid grundbeloppsnivå.» För egen del anser jag att skattereformen i stort sett är förfelad, om man här går in för 110 procents uttag. Det finns inte heller någonting som tyder på att det här föreligger någon allvarlig strävan från statsmakternas sida att i framtiden gå med på en sänkning av uttagningsprocenten från 110 till 100. Skatteutredningen ansåg dock att ett uttag av 100 procent var en förutsättning vid genomförandet av skattereformen.

Det är också beklagligt ur en annan synpunkt att inte det avsedda resultatet med 1949 års skatteutrednings förslag kommer att uppnås. Hade finansminis-

tern följt utredningens förslag, hade för en gångs skull väsentliga ting i våra skattefrågor lyfts upp över partistriderna. Nu blir det inte på det sättet, utan striden i skattefrågorna har på nytt blossat upp, ingen till glädje. Den stimulerande effekt, som man kunde nå i fråga om sparande och arbetsvilja med en allmän mera väsentlig skattesänkning, faller bort. En allmän skattesänkning skulle på längre sikt ha gett en återbäring genom sin stimulans på arbetsvilja och sparande och förbättrad deklarationsmoral. Inkomstbortfallet skulle ingalunda behöva bli de 270 miljoner kronor, som utgör skillnaden vid ett uttag av 100 procent och 110 procent.

Vi har nu anledning att i stället för en stimulans till ökade insatser frukta en motreaktion ute bland skattebetalarna. Det blir mot bakgrunden av vad som i övrigt har inträffat på beskattningsområdet under senaste år omöjligt för skattebetalarna att tro på att det finns någon allvarlig strävan från statens sida att vilja hålla nere det direkta skattetrycket. I direktiven för den nu tillsatta utredningen om indirekt beskattning finns inte heller någon antydning om att sådana inkomster som eventuellt kan komma den vägen skulle kunna användas för att hålla nere det direkta skattetrycket.

Under flera år har här förts en politik, som haft till målsättning att driva upp ett kraftigt budgetöverskott med hjälp av ett högt skattetryck — utan att man därmed har kunnat hålla inflationen stängin. När vi nu kan se överkonjunkturen mattas, fortsätter man med samma system att driva på en överbalansering av budgeten med ett högt skattetryck.

Herr talman! Jag tror inte att det är den vägen som vi bör gå i våra strävanden till ett vidare framåtskridande och ett tillgodoseende av vårt sociala trygghetskrav, ett område där penningvärdet naggat bort så mycket. Vad vi skall kunna åstadkomma i fråga om höjd levnadsstandard och social trygghet är i högsta grad beroende av produktionsförmågan och sparatet. Den skattepoli-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

tik, som nu socialdemokraterna understödda av bondeförbundet för, leder icke till målet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Herr SJÖDAHL: Herr talman! Här har ofta omtalats att skatteutredningen hade räknat med att man för att skattereformen skulle få tillbörlig effekt måste utgå ifrån att övergången till det nya systemet skedde vid grundbeloppsnivå. Detta uttalande av skatteutredningen är ju riktigt citerat, men jag vill erinra om att skatteutredningen tillika har på andra ställen i sitt digra utlåtande sagt att utrymmet för skattesänkning är ytterst begränsat. Det har vidare sagts att en skattesänkning väsentligen beror på i vad mån utgifterna skulle kunna nedbringas, och utredningen har deklarerat sin oförmåga att i mera konkret form bedöma de statsfinansiella förutsättningarna för en mera allmän sänkning av de direkta skatterna. Med dessa uttalanden har ju skatteutredningen för sin del menat att det visserligen vore önskvärt att man vid övergången till systemet kunde utgå ifrån ett uttag vid grundbeloppsnivå, men att man inte kunnat bedöma de statsfinansiella förutsättningarna för en skattesänkning.

Nu står vi naturligtvis inför möjligheten att i mera konkret form bedöma frågan om skattesänkningen. Vi känner nu till utgiftsbeloppen och den statsfinansiella ställningen för nästkommande budgetår, och vi kan med viss sannolikhet beräkna, hurudan ställningen skall kunna bli under ett följande budgetår. Då är frågan: Vad kan man göra i detta konkreta läge?

I denna situation har finansministern och regeringen liksom sedermera utskottet ansett, att man kan genomföra en skattesänkning men att man med hänsyn till det statsfinansiella läget inte kan gå så långt, att man utgår ifrån ett uttag vid grundbeloppsnivå. I denna konkreta situation har förslaget om ett uttag med 110 procent kommit fram.

Reservanterna säger att den skattesänkande effekten i detta fall blir ganska liten, och de säger till och med att effekten av skattereformen inte uppnås i någon större utsträckning vid ett uttag med 110 procent. Kommunisterna är ju ännu säkrare i sina omdömen, som alltid, då de säger att sänkningen är fullständigt illusorisk, och det betyder att det över huvud taget inte blir någon sänkning alls — om det skall vara någon mening i uttrycket »en illusorisk sänkning».

Jag skulle vilja med några konkreta exempel visa, hur det verkar i olika fall. Jag utgår då från de tabeller som finns i regeringsförslaget.

En gift skattskyldig med 6 000 kronors inkomst skulle vid 100 procents uttagning få en sänkning med 81 kronor, vid 110 procents uttagning skulle sänkningen bli 61 kronor. Det är alltså 20 kronors mindre sänkning vid 110 procent än vid 100 procent. Det är den sänkningen som kommunisterna kallar illusorisk — det är dock en sänkning som beskäres med endast en fjärdedel. Och går vi till en inkomst på 10 000 kronor, blir det vid 100 procents uttagning en sänkning med 190 kronor och vid 110 procents uttagning en sänkning med 127 kronor. Minskningen blir alltså en tredjedel, men det blir ändå kvar två tredjedelar av sänkningen vid 100-procentig uttagning. Att då säga, som folkpartiet har sagt i sin motion, att den skattesänkande effekten till stor del uppväges av 110-procentsuttaget, det är inte en sanning ens med modifikation, utan det är en fullständigt missvisande uppgift. Det blir, som sagt, en sänkning med en tredjedel.

Samma är förhållandet, om man räknar med 15 000 kronors inkomst eller med 25 000 kronors inkomst. I det sista fallet minskas sänkningen med en tredjedel. Den skulle vid 100 procents uttagning bli 950 kronor och vid 110 procents uttagning 604 kronor. Kommer vi upp till ett belopp av 50 000 kronor, visar det sig att det blir en mycket större reducering av sänkningen genom höjningen av uttagningsprocenten. Där blir

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

det nära 2 100 kronors minskning, när uttaget är 100 procent och endast något över 900 kronor vid en uttagning av 110 procent. Det blir alltså en skillnad på i runt tal ungefär 1 200 kronor, men nära hälften av sänkningen står ännu kvar vid ett belopp av 50 000 kronor. Vid 100 000 kronor blir det också en viss sänkning. Då först kan kommunisterna ha rätt, ty då börjar sänkningen att bli illusorisk. Jag vill hoppas att kommunisterna, när de går ut i propagandan i höst, talar om att denna nästan illusoriska sänkning av skatten inträder för inkomsttagare med 100 000 kronors inkomst. Det kommer nog att göra sig i herr Ola Perssons hembygd och andra kommunistiska tillhåll här i landet.

Siffrorna är vid 100 000 kronors inkomst och 100 procents uttagning en sänkning av 4 079 kronor och vid 110 procents uttagning en sänkning av 774 kronor. Där försvinner alltså fyra femtedelar av sänkningen, och där kan man ju säga att skattereformens sänkande effekt i det närmaste uppväges av uttagningsprocentens höjning. Alltså, först när vi kommer upp till en inkomst av 100 000 kronor för en gift inkomsttagare, får folkpartiet vatten på sin kvarn, och då först får kommunisterna rätt i att det blir en illusorisk skattesänkning. Jag rekommenderar herrarna att sprida denna upplysning vidare.

Men hur skulle det gå, om man innevarande år skulle sätta in den större skattesänkningen, som skulle för helt år innebära en minskning med över 600 miljoner kronor? Denna skattesänkning har ju föreslagits av högern, folkpartiet och kommunisterna, men i högerns och folkpartiets gemensamma reservation yrkar man bifall endast till högerns och folkpartiets motioner. Man har av någon konstig anledning fullständigt uteglömt, att man också måste yrka bifall till den kommunistiska motionen, som ju har precis samma syfte. Hur kan man slarva så, när man skriver reservationer, att man utelämnar en motion som har samma syfte som högerns och folkpartiets? Är det den sida av mänskligt liv som man kallar anständighet, som har

framträtt i högerns och folkpartiets reservation?

Men hur skulle det vara, om man ett följande år skulle verkställa det i reservationen förordade uttaget? Man kan ju i all rimlighets namn inte bortse ifrån att under det närmaste budgetåret kommer bara en tredjedel av denna skatteminskning att inträda men under ett följande budgetår även de andra två tredjedelarna. Det skulle betyda, att om man räknade med samma ställning som i år, skulle överskottet enligt folkpartiets och högerns motion bli 39 miljoner kronor, men inkomsten skulle ett följande år minskas med 420 miljoner kronor, och samtidigt skulle utgifterna tyvärr genom den automatiska ökning, som vi inte är vidare förtjusta i men måste räkna med såsom ett faktum, stegras med ungefär 400 miljoner kronor, alltså utan att några nya utgifter kommer till. Man beräknar nämligen för försvarsändamål en rent automatisk höjning av 180 miljoner kronor, för sociala ändamål — stigande antal pensionärer m. m. — 100 miljoner kronor, för ecklesiastikhuvudtiteln — med det stigande barnantalet — 80 miljoner kronor, och för civilförsvaret 40 miljoner kronor, sammanlagt 400 miljoner kronor. Dessa 400 miljoner kronor finns det ingen möjlighet att komma ifrån, men man kan göra som högern och folkpartiet här gör: blunda, såsom också kommunisterna gör — de blundar ju för allting. Högern och folkpartiet räknar inte med att bara dessa ökade utgifter på 400 miljoner kronor och en minskad skatteinkomst på 420 miljoner gör 820 miljoner kronor back i 1953/54 års stat. Även om man räknar bort jordbruks- subventionerna, som ju kan täckas genom de extraordinarie inkomsterna, så kommer man ändå fram till en minskning av 620 miljoner kronor från ett överskott av 39 miljoner kronor. Då har man ett underskott i budgeten av i runt tal 600 miljoner kronor, men högern och folkpartiet sätter båda händerna för ögonen och säger: »Det vill vi inte se på alls, vi skall inte alls försöka se, vad det kan bli i fortsättningen.

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

utan vi bara tar hänsyn till dagens ytterst temporära läge.»

Om man då skulle räkna med 110 procents uttagning, visar siffrorna även för det nästpåföljande budgetåret på ett rätt ansträngt budgetläge. Minskningen av skatteinkomsterna blir 240 miljoner kronor, och utgifterna ökas även där med 400 miljoner kronor. Det kan man inte komma ifrån med några trollkonster. Om man så tar bort jordbrukssubventionerna, blir det ändå 440 miljoners underskott. Så får man visserligen räkna med ett större överskott från 1952/53 än det man har vid 100 procents uttagning, d. v. s. 129 miljoner kronor. Man får på så sätt en siffra av storleksordningen 300 miljoner kronor. Alltså, även om man bifaller regeringens och utskottets förslag, kan man i en framtid med delvis oförändrade förhållanden räkna med ett underskott av 300 miljoner kronor. Det blir en ansträngd budget, men högern och folkpartiet menar att vi inte behöver anstränga den bara med detta utan att vi kan anstränga den med det dubbla; vi kan gott räkna med storleksordningen 600 miljoner kronor.

Nu kan man säga, att i dessa ting är det väldigt svårt att blicka in i framtiden, och det är ju alldeles riktigt, det är ingen som vill förneka, men när man med vissa sannolikhetsberäkningar kan komma fram till dessa starkt ökade utgifter och en så ansträngd budget med detta även enligt regeringens förslag väldiga underskott, som fördubblas enligt högerns, folkpartiets och kommunisternas gemensamma ställningstagande, bör väl detta ändå vara en tankeställare. Jag vill erinra om att man t. ex. 1949/50 räknade med ett överskott på 660 miljoner kronor, men det blev i stället ett underskott på 160 miljoner, alltså en skillnad på 820 miljoner kronor. När högern i sin motion har talat om att året 1951/52, som nu lider mot sitt slut, kan man räkna med att överskottet har ökat med 50 procent från 455 till 654 miljoner — det är inte fullt 50 procent — men i alla fall ungefär 50 procent — så vill jag säga, att under en sådan tid som juli 1951—juni 1952 med stora lö-

neökningar och starkt stigande inkomster för näringslivet kunde man få fram denna våldsamma ökning, men den ökningen har man säkerligen inte att räkna med under den period som vi nu närmast står inför, 1952/53. Hur det blir 1953/54, det vet man ingenting om, men det är inte sannolikt att vi får sådana störningar av vårt ekonomiska liv, att beräkningarna slår slint i samma utsträckning som under detta år 1951/52.

Siffrorna kan alltså gå i motsatt riktning. Jag kan bara nämna som exempel, att 1949/50 inträdde en sänkning med 820 miljoner kronor. Det beräknade överskottet 660 miljoner kronor förvandlades till ett underskott på 160 miljoner kronor. Jag skulle vilja be högermotionärerna räkna ut, hur stor den procentuella sänkningen av överskottet var. Eftersom man har räknat med att överskottet nu ökas med 50 procent, skulle det vara roligt, om man också gjorde den matematiska operationen att räkna ut vad en sänkning från plus 820 till minus 160 innebär i procent.

Nu sägs det i högermotionen — jag måste här syssla väsentligen med höger- och folkpartimotionerna, därför att den därpå byggda reservationen är, för att använda en talares uttryck här i går, något av det torftigaste som man över huvud taget kan se. Den innehåller inte ett enda motiv utan hänvisar bara till de tankemödor man utvecklat på sin tid i motionen. Dem har man tydligen inte orkat fullföra i reservationen — jag vill inte säga något om det, ty det blir ju arbetsamt mot riksdagens slut, men torftigheten över högerns och folkpartiets reservation kan var och en genom en blick i betänkandet övertyga sig om.

Man säger i högermotionen, att skattesatsen inte kan bestämmas med hänsyn till farhågorna för framtiden. I stället kan man ju gärna ta detta väldiga underskott, som skulle bli av storleksordningen 600 miljoner, ty det tvingar till eftertanke och beskränning av utgifterna. Det är ingen nackdel utan tvärtom en fördel, säger högermotionärerna och tänker folkpartisterna — det är ofta den skillnaden mellan högern och

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

folkpartiet, att högern tänker högt och folkpartiet tänker detsamma men säger det inte. Hur vill då, skulle man vilja fråga, högern och folkpartiet sänka våra utgifter, när vi här under hela året har fått framstötta gång på gång från båda partierna men framför allt från folkpartiet — för all del, den äran vill jag ingalunda beröva dem — om att öka utgifterna på mångahanda håll. Vad vill folkpartiet sätta in för att genomföra denna kraftiga, ja för vår socialbudget och för vår försvarsbudget nästan katastrofala sänkning av utgifterna, som skulle bli nödvändig för att budgeten skulle kunna balanseras, såvida inte tanken är, att den skall balanseras med extra ordinarie utgifter, med investeringsavgifter, med eventuell konjunkturvinstskatt, med varuskatt för bilar, med elskatt eller vad det nu må vara för någonting som man där vill använda?

Jag har redan berört frågan om den automatiska utgiftsökning av storleksordningen 400 miljoner kronor, som man har att räkna med. Men jag skulle desslikes vilja påpeka en sak, nämligen att här har finansministern tydligen tagit upp riksräkenskapsverkets beräkningar av våra inkomster utan att underkasta dem en begränsning och utan att underkasta dem en mera kritisk prövning. Det framskymtar i hans uttalande dock, att han är rätt tveksam, om dessa inkomstberäkningar skall hålla, men han har tydligen ansett sig inte kunna i nuvarande ögonblick våga med bestämdhet bestrida riktigheten av riksräkenskapsverkets beräkningar, varför han har godtagit dem. Det är alldeles uppenbart, och det framgick av de upplysningar, vi fick inom utskottet, att man inom riksräkenskapsverket hade räknat med inkomst- och löneökningar, som vi ingenting vet om, men som är av så betydande storleksordning att man kan i hög grad ställa sig skeptisk till att dessa inkomstberäkningar verkligen för nästföljande budgetår kommer att hålla. Förutom denna tveksamhet, som man måste hysa beträffande inkomstberäkningarnas summa, och detta faktum om utgifternas ökning har vi

också att erinra oss, vilket i varje fall folkpartiet vill erkänna, att den socialpolitiska verksamheten är på en hel del punkter eftersatt och att det skulle vara lyckligt, om vi skulle kunna bättra på den och ytterligare utvidga den. Skall man dra ett absolut streck över alla våra förhoppningar på den punkten, då skall man följa högern och då skall man följa folkpartiet.

Det fanns en gång en fransk kung — jag får erkänna att det var en av de mindre begåvade franska kungarna, men det fanns ju även sådana — som fällde ett berömt uttryck: Det må gå med statsfinanserna hur det vill, det klarar sig nog i min tid och »efteråt må syndaflo den komma!» Den kom också och den dränkte hans efterträdare. Likaså framträder högern och folkpartiet. Jag vill inte säga, att de liknar denne franske kung, ty de är tvärtom högst begåvade. Men de är rätt listiga — listigast kanske folkpartiet. De har fragit sig från skyldigheten att känna något ansvar inför vad som kan bli uppgiften för en finansminister under åren 1953 och 1954: »Låt oss ta den underbalansering av budgeten, som man kan räkna med har storleksordningen 600 miljoner ett följande år, låt syndaflo den komma, den kan ju i alla fall dränka den nuvarande regeringen och den nuvarande finansministern!»

Det verkar, som om sådana tankegångar inte hade varit alldeles främmande för den opposition, vi har att räkna med här inom riksdagen. För en del år sedan målade man hela framtiden i mörkt. Det var svarta, dystra, skräckinjagande olyckskorpar, som då kraxade inom den svenska politiska debatten. Nu är det tvärtom: en opposition som i stället lockar med sirenlåtar för att invagga oss i förhoppningar om att allt reder sig, bara man går fram på en skattesänkning av detta utomordentliga omfång.

Jag tror att det vore klokt, om den svenska riksdagen i nuvarande läge stannade vid det skatteuttag, som här är föreslaget och som minskar skattesänkningen enligt skatteutredningens förslag

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

för flertalet skattebetalare med i genomsnitt ungefärligen en tredjedel, men gör den mycket mindre framträdande och nästan illusorisk för de allra högsta inkomsttagarna. Det vore klokt att man nöjde sig med denna mindre skattesänkning och därigenom inte gör det alltför svårt att ett följande budgetår få utrymme för de utgifter, som vi för närvarande har, och sådana som vi eventuellt skulle kunna överväga för ett och annat socialt ändamål, som man på alla håll inom riksdagen ytterst gärna skulle vilja tillgodose.

Herr talman! I nuvarande läge ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag i ärendet.

Herr **PETREN** (kort genmäle): Herr talman! Herr Sjö Dahl har på olika sätt sökt försvara en uttagningsprocent av 110. I den första delen av sitt anförande sade herr Sjö Dahl, att den skattesänkning, som man uppnår vid 110 procents uttag, är en allmän skattesänkning och inte alls illusorisk, som det skulle ha framhållits från vårt håll. Herr talman! Det verkliga förhållandet är, att skattesänkningen inte bara är illusorisk inom flera inkomstråden utan även förbyts från en sänkning till en höjning av skatten inom åtskilliga områden. Jag vill bara ta ett exempel. För en inkomsttagare med 5 000 kronors inkomst blir vid 100 procents uttagning skattesänkningen 5,5 procent. Med 110 procents uttag blir det en *höjning* av statsskatten med 4 procent. I inkomstläget 30 000 kronor förbyts också sänkningen i en höjning.

Herr Sjö Dahl, som ju inte kunde från nästkommande års budget finna något motiv för ett 110-procentigt uttag, sköt i stället in sig på det kommande budgetåret 1953/54 och hade åtskilliga spekulationer om hur budgetutfallet då skulle kunna se ut. Herr Sjö Dahl talade även om automatiska utgiftsstegringar, men nämnde ingenting om att man väl också har anledning att räkna med automatiska inkomststegringar. Det är väl inte så, att man förväntar sig att den ökning i vår nationalproduktion med 2 å 3 pro-

cent, som skett år efter år, plötsligen skulle avbrytas i och med ingången av år 1953. Med en ökad nationalinkomst och en ökning av inkomstnivån följer också väsentligt ökade skatteinkomster för staten.

Det är vidare så, att om man har tillfälliga inkomster — som herr Sjö Dahl bortsåg från — i vissa av de skatter som är av tillfällig natur, kan man också räkna med att en del utgifter, t. ex. jordbrukssubventionerna, är tillfälliga, och i övrigt skulle jag vilja erinra om att ett par av de tillfälliga skatter, vi nu har, har beslutats att gälla även för budgetåret 1953/54, varför den inkomsten kvarstår.

Herr **VELANDER** (kort genmäle): Herr talman! Herr Sjö Dahl ville göra ett stort nummer av att den till utskottsberäkningen fogade reservationen inte var motiverad på annat sätt än att reservanterna fallit tillbaka på de från högern och folkpartiet framburna partimotionerna. Det är ändå så, herr Sjö Dahl, att reservanterna uttryckligen hänvisar till innehållet i dessa motioner, och eftersom detta därmed är reservationens innehåll, bör det inte förvåna herr Sjö Dahl, om reservanterna inte samtidigt hänvisar till kommunistmotionerna. Det förefaller vara ganska naturligt. Att inte reservationen erhöi en vidlyftigare utformning, sammanhänger också med att tiden varit mycket knapp.

Vidare har ju dessa frågor på senare tid ofta ventilerats här i kamrarna i olika sammanhang och innebörden därav belysts.

För övrigt skulle jag vilja fråga herr Sjö Dahl, om han anser att det är något fel med högermotionerna från dessas egna utgångspunkter, om de är lösligt hopkomna, om de inte markerar en mycket bestämd linje och om de inte också innefattar den röda tråd, som man så gärna vill finna i sammanhang som dessa. Jag skulle vilja tillspetsa detta genom att ytterligare fråga: Är herr Sjö Dahl så säker på att det skulle ha skadat den ståndpunkt, han gjort sig till

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

talesman för, om han kunnat falla tillbaka på ur saklig synpunkt och även i andra avseenden så väl motiverade och utformade motioner som dessa?

Herr Sjö Dahl bollar med siffror; jag skall inte inlåta mig på dem — det tjänar nog ingenting till. Detta bollande med siffror innebär nämligen inte någon som helst bevisning för att det inte kommer att finnas ett gott utrymme för den av reservanterna avsedda skattesänkningen och att alltså uttagningsprocenten kan bestämmas till 100, även när det gäller budgetåret 1953/54.

Herr SJÖDAHL (kort genmäle): Herr talman! Av herr Velanders synpunkter skulle jag bara vilja ta upp en enda.

Herr Velanders sade, att högern och folkpartiet i reservationen bara hänvisat till motionerna. Jag vill då erinra om att det finns en kläm: »att riksdagen måtte med förklarande att Kungl. Maj:ts i proposition nr 233 framlagda förslag angående skatteprocenten icke kunnat av riksdagen oförändrat antagas samt med bifall till de likalydande motionerna» — så nämnes högerns och folkpartiets, men man har — anständighetens vällust — glömt kommunisternas.

Sedan var det två anmärkningar som här framförts av herr Petrén. Den ena var, att om man räknar med automatiska utgiftsökningar, kan man också räkna med automatiska inkomststegringar, och därvid hänvisar herr Petrén till produktivitetsökningen. Men kammaren bör erinra sig att av den allmänna inställning att döma, som kommit fram inte minst i bankoutskottets utlåtande, tycks man nu från oppositionens sida vara benägen att räkna med att produktivitetsökningen icke blir så stor som den förut har varit. Man har begränsat den, och det kommer naturligtvis automatiskt också att påverka inkomststegringen. Därtill kommer att, vilket jag framhävde såsom min tro, riksräkenskapsverket uppräknat inkomstökningarna i samhället alltför optimistiskt.

Men då säger herr Petrén: Genom förslaget om en uttagningsprocent av 110

kommer en del inkomsttagare inte att få någon skattesänkning. Jag får erinra om att vi här har att räkna med skatteutredningens förslag. Skatteutredningen har lagt huvudvikten vid att få till stånd gynnsammare skalor för de gifta. Utredningen har lagt mindre vikt vid att göra bättre skalor för de ogifta, och det har säkerligen varit sambeskattningens problem som där spelat in. Utredningen har velat göra ortsavdraget dubbelt så stort för de gifta som för de ogifta och har vid beskattningen velat få en tudelning av inkomsterna ända upp till storleksordningen ungefär 14 000 kronor, så att en dubbelt så stor inkomst för de gifta får bära en dubbelt så stor skatt som de ensamstående får bära för en hälften så stor inkomst. Det har medfört, att det har blivit mindre förmåner för de ensamstående än för de gifta. Skatteutredningen har kommit fram till detta med berätt mod och, som jag tror, väl överlagt, och jag har ingenting att invända emot det.

Sedan vill jag erinra om att när det gäller de ensamstående — det är väl dem herr Petrén avsåg — kommer skatteökningen först vid 30 000 kronor. Att den kommer, beror på att man har gjort en skala som så föga tål en skiftning mellan olika uttagningsprocenter, att det blir en skatteökning mot nu redan vid en uttagningsprocent av 110. Det är skatteutredningens skuld — eller förtjänst om man så vill, ty den har därmed vunnit andra och nyttiga syften.

Vidare är det vissa grupper med 4 000 och 5 000 kronors inkomst, för vilka det skulle bli en skatteökning på 25 respektive 13 kronor. Men märk väl, att tanken hela tiden har varit att omläggningen av den kommunala beskattningen, d. v. s. höjningen av ortsavdragen, skulle ske vid samma tidpunkt som ändringen i statsbeskattningen. Nu blev detta inte fallet, utan vi har fått nya ortsavdrag från och med i år, och vi får nya skatteskalor från och med nästa år. Slår vi tillsammans båda åtgärderna, blir resultatet en skattesänkning för de ensamstående i samtliga fall ända upp till 30 000 kronors inkomst. Då blir

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

det en liten ökning med 0,7 procent, men det beror på att herr Petréén har framlagt så oelastiska skalor. Det skulle herr Petréén ha tänkt på i skatteutredningen.

Herr NIKLASSON: Herr talman! Det nämndes ju här i går, att fastställandet av inkomstsidan i en kommunal budget i stort sett är en räknefråga, när man har fastställt utgiftsstaten. Nu är det väl inte fullt så enkelt i fråga om statens budget med de konjunkturpolitiska aspekter vi här har börjat lägga på skattefrågan. Med tanke på det stora budgetöverskott, som är framräknat i årets statsverksproposition, syntes frågan om skattesänkning enkel och självklar, men tog man hänsyn till de utgiftsökningar som vore att vänta, främst på grund av kommande löneregleringar, blev ju saken litet mera komplicerad. I dag vet vi ju, att dessa utgiftsökningar kommit att uppgå till större belopp än vi vid årets början räknade med, och det belopp, som står till förfogande för skattesänkning, har krympt alltmer. Att vi skulle gå så långt, att vi räknade in de tillfälliga skatterna för att balansera budgeten, kan väl inte vara klok politik i tider som dessa, vilka väl fortfarande präglas av åtminstone en jämförelsevis riklig penningtillgång, även om vi ju alla räknar med en avmattning i konjunkturen.

Anledningen till att budgetöverskottet krympt samman redovisas i bevillningsutskottets betänkande. Saken har ju också redan förut berörts här i debatten, och jag skall inte ta upp den. Klart är emellertid att vi har måst skjuta på framtiden våra förhoppningar om en mera betydande skattesänkning. Det är ju också klart, att om vi ständigt skall kräva ökade insatser från staten på olika områden, försvinner hoppet om en skattesänkning alltmer i fjärran. Vi får därför nöja oss med en mindre skattesänkning, men också en sådan är väl nog så betydelsefull.

De riktiga inkomster som våra exportnärningar har gett under de senaste åren visar ju betänkliga tendenser att sjun-

ka, och vi räknar väl inte med att inonöverskådlig tid komma upp till höstens priser på våra skogsindustriers produkter. Det behöver inte sägas, att detta kommer att få ett avgörande inflytande på kommande års budgetlägen, och det är de här framskymtande perspektiven som har bragt bevillningsutskottets majoritet att intaga en mycket försiktig hållning.

Det vore säkerligen alltför optimistiskt att tänka, att de belopp, som en skattesänkning friställer för skattebetalarnas privata hushållning, i sin helhet eller kanske ens till större delen kommer att disponeras för enskilt sparande, även om vi vet eller åtminstone hoppas, att varje skattesänkning innebär en viss stimulans till sparande.

Det är ju sedan gammalt en känd sak, att efter goda år kommer det gärna dåliga, eller kanske vi skall säga mindre goda år. Att under de goda åren förfara så med statens finanser, att vi riskerar att vad vi behöver för vår statsreglering under dessa år i någon mån skjutes över på kommande mindre goda år, kan vi väl inte gärna anse för en klok politik.

Jag har därför för min del stannat vid att biträda utskottets förslag, och jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr WERNER: Herr talman! Då jag anslutit mig till utskottets hemställan, vill jag inte dölja, att jag därvid samtidigt känt en mycket stark tveksamhet rörande nödvändigheten av en uttagningsprocent av 110. Det är ju alldeles obestridligt, att statsbudgeten siffermässigt visar ett mycket betydande överskott, ett överskott som rör sig omkring en miljard kronor. Man kan också konstatera, att det finns ett mycket berättigat krav hos den skattedragande allmänheten på lättnader i beskattningen, så snart sådana är möjliga. I statsbudgetens uppläggning finner man ju en mycket stark ansvällning av inkomstbeloppen, men man kan också våga göra gällande, att i denna inkomstansvällning, som siffermässigt redovisas, finns dess-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

utom icke obetydliga belopp i dolda ökade inkomster. Jag skulle tro att den direkta skatten tack vare de mycket betydande inkomstökningarna kommer att genom progressionens inverkan lämna ett ytterligare ökat belopp. Jag skulle också tro att det döljer sig en ökad inkomstsumma i automobil- och bensintäkterna liksom också att den kommunala fastighetsskatten, på grund av de mycket betydande stegringarna i fastigheternas taxeringsvärden, kommer att ge ytterligare belopp. Jag tror vidare att för den budgetärt sett rätt obetydliga posten skogsvårdsavgifter beräknats en mycket ringa ökning i förhållande till den ökning som skogsvårderna har undergått vid den sista taxeringen. Att jag nämner denna relativt lilla post, beror på att vi inom bondeförbundet gärna vill förbehålla oss rätten att granska denna inkomstsumma till nästkommande år för att om möjligt åstadkomma en sänkning av promilletalet. Skogsstyrelsen har nämligen påpekat, att uttagningspromillen 1,5 är onödigt hög, och då denna beskattning ligger ovanpå den mycket hårda progressiva beskattning som träffar skogsintäkterna, finner jag det inte nödvändigt att här ta ut mera än vad som strängt taget används för skogsvårdande ändamål.

Då jag emellertid ansett det riktigt att inte biträda reservationen, är det just ovissheten om den närmaste framtiden som motiverat detta. Vi har bundit oss för statsutgifter på de stora utgiftsposterna som icke kan sänkas. Jag tror inte det är möjligt att finna förståelse vare sig i riksdagen eller ute hos folket för en sänkning av försvarsutgifterna på fjärde huvudtiteln. När det gäller femte huvudtiteln med dess mycket betydande belopp — folkpensionerna, barnbidragen och utgifter för social omvårdnad i övrigt — tror jag inte heller att det är önskvärt eller möjligt att här presentera krav på en sänkning. När det gäller vägutgifterna på sjätte huvudtiteln har vi ju klart för oss att vägväsendet har svältfötts på ett sätt som gör, att vi där har stora utgiftsbehov som måste fyllas. När det gäller kulturuppgifter på

åttonde huvudtiteln står vi inför ökade utgifter, som inte heller kan undvikas, och när det slutligen gäller de statsanställdas löner, vet vi ju alla att här har skett en våldsamt ökning, som måste täckas.

En lång kommunal verksamhet har lärt mig att hur bekymmersamt läget än kan vara och hur önskvärd en skattesänkning än kan vara, gör man klokt i att på ett ansvarsmedvetet sätt täcka utgifterna och täcka dem väl för den närmaste framtiden i synnerhet i en högkonjunktur, medan det finns större möjligheter att utta skatter och täcka utgifterna än i en lågkonjunktur. Jag tror att vi handlar riktigt, då vi förfar så inom riksdagen. Men jag skall också med detta godkännande av den upplagda budgetplanen förbinda ett bestämt krav på finansministern att han använder hela sin kända energi för att om möjligt begränsa och hålla tillbaka utgiftsstegringarna — jag menar då särskilt stegringar av utgifterna för statens olika organ, där man binder annars nyttig arbetskraft vid kanske ofta improduktiva uppgifter som på två sätt belastar samhällsekonomin. Jag tror att finansminister Sköld här kan ha användning för sin kärva hårdhet på ett sätt som skulle vara välgörande, om det kunde sätta spår i en utveckling som nu ter sig bekymmersam.

Jag har velat göra dessa små randmärkningar till min anslutning till bevillningsutskottets hemställan. Jag skall sluta med att uttala den förhoppningen att det skall bli möjligt att inom den närmaste tiden sänka skattetrycket. Detta har nu uppnått en sådan storlek att det är fråga om huruvida inte ett fortsatt sådant skattetryck kan komma att — som jag kanske någon gång tidigare har sagt i denna kammare — skada viljan till värdeskapande produktion och viljan att spara i själva roten. Det är olyckligt, om skatten blir så hård, att medborgarna känner med sig att den inte uppbäres av de skattskyldigas ansvarskänsla för samhällets verksamhet, utan kommer att av dem betraktas såsom ett samhälleligt ont.

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

Med dessa ord, herr talman, skall jag be att få hemställa om bifall till bevillningsutskottets förslag.

Herr EWERLÖF: Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Det förefaller mig, som om detta påkallades redan av det tämligen ringa intresse som denna betydelsefulla fråga mötes med. Inte minst lyser ju hela regeringsbanken röd av tomhet.

Jag vill bara göra några korta konstateranden utan att alls blanda mig in i den sifferdansen som uppföres kring denna fråga.

År 1949 tillsattes i enighetens tecken en skatteutredning med uppgift att revidera det skattetryck som hade införts genom 1947 års skattebeslut. Det är således att märka att uppgiften för denna kommitté var att minska det skattetryck som infördes 1947, och detta på grund av att man var överens om att dessa skatter redan vid den tidpunkten hade visat sina skadeverkningar i minskat sparande, minskad arbetsvilja och försämrad deklarationsmoral.

Hur har nu denna kommitté fullgjort sin uppgift? Den har inte fullgjort den alls, ty den har inte haft någon som helst möjlighet att föreslå sänkning av det skattetryck som infördes 1947, utan den har fått begränsa sig till att i möjligaste mån ta bort den överbeskattning över 1947 års skattetryck som inflationen automatiskt och oberäkneligt har fört med sig. Kommittén har inte ens kunnat fullt ut justera ökningen genom att ta bort hela höjningen på grund av inflationen, men den har strävat efter att i möjligaste mån lösa den uppgiften. Den uppgift som anförtroddes kommittén, att revidera 1947 års skattetryck, är fortfarande olöst. Vad det har gällt är, som jag säger, bara att i möjligaste mån justera den höjning av skatterna som har skett, märk väl inte på grund av något beslut av riksdagen utan genom omständigheternas makt och alldeles oförutsett. Detta gör att man ju kan ifrågasätta, huruvida det verkligen är en skattesänkning som här diskuteras. Det

är snarast frågan om att justera en anomaly som har inträtt utan att bakom detta står något medvetet uttryck från riksdagens sida i fråga om skatternas höjd.

Om man håller fast vid detta, tycker jag att man har anledning att resonera litet annorlunda än man gör här, där man utgår från att den inkomst, som har kommit att inflyta på grund av dessa förhållanden, är en statens välfångna inkomst som man inte skall släppa ifrån sig, med mindre man har trygghet i alla möjliga hänseenden, inte bara för detta år utan även för nästa och följande. Det är som om man ville ta i anspråk för ordinarie framtida utgifter vad som har kommit till utan att man har velat eller avsett att det skulle så göra.

När nu denna kommitté lyckats att komma med ett allvarligt förslag till den justering som, efter vad jag nyss sade, begränsar sig till att ta bort det mesta av övertrycket i förhållande till 1947, så har den gjort det under ett samtidigt uttalande av att en förutsättning enligt kommitténs mening för att man skall nå den relativt goda effekt av förändringen, som kommittén avser, är att skatteuttaget från början sker till 100 procent. Man har ju i denna utredning klart konstaterat vilka skadeverkningar det höga direkta skattetrycket har medfört. Jag skall inte här uppta tiden med att dra detta igen. Det är, som om man i denna diskussion alldeles hade tappat bort att vi räknar med att ett, låt vara så försiktigt steg i sänkande riktning, som det här skulle vara fråga om, kan beräknas få så gynnsamma återverkningar med hänsyn till både sparande och produktionsvilja samt, som man vill hoppas, även deklarationsmoral, att det skulle i betydande mån motverka den sänkning av statsinkomsterna som blir en följd av skattebeslutet.

Att nu stanna vid detta förslag om 110 procents uttag är uppenbarligen, sett mot bakgrunden av detta enhälliga betänkande, en halvmesyr. Här har man till stöd för propositionen inte kunnat åberopa, att vi inte har råd med skattesänkningen för det budgetår som det nu

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

gäller, 1952/53. Det konstateras uttryckligen att för det budgetåret när vi, med våra ordinarie inkomster märk väl, full balans även vid ett uttag av 100 procent. Men vad som bekymrar är det följande budgetåret, 1953/54, och det är beräkningarna med hänsyn till detta budgetår som i så hög grad upptar majoritetens argumentation. Herr Sjöedahl har ju gjort sig möda att anföra massor av siffror för att visa att det kan bli vanskligt att för budgetåret 1953/54 åstadkomma den nödiga balansen.

Vad är det för belopp det rör sig om? Jo, beloppet har storleksordningen 270 miljoner kronor. Om jag 1953/54 tar ut skatten till 110 procent, får jag en inkomst som är 270 miljoner kronor större än om jag det budgetåret tar ut skatten till 100 procent. Jag skall inte förneka att en siffra på 270 miljoner kronor är ett avsevärt belopp, men i förhållande till de utomordentliga siffror, med vilka vi för närvarande rör oss, ligger det i alla fall inom felmarginalens ram. Jag erinrar om att bara i den budget, som nu löper ut den 1 juli, har från det budgetförslaget framlades och till dess vi nu kan överblicka utfallet de direkta skatterna stigit med 1 700 miljoner kronor — efter vad jag vill minnas — utöver vad som beräknades när budgeten lades fram i början av föregående år. Det blir sålunda utomordentliga kastningar i dessa siffror, att det är omöjligt att i dagens läge låta ett belopp av 270 miljoner kronor i 1953/54 års budget vara det avgörande för den ställning vi skall ta till frågan, huruvida denna av folket efterlängtda ändring i skattetrycket skall få stanna vid en halvmesyr eller få följa det enhälliga resultat som har uppnåtts i utredningen. Jag tvekar inte ett ögonblick om att det ur synpunkten av landets ekonomi är betydligt värdefullare att ta detta steg fullt ut än att på detta sätt hesitera inför fortsättningen och nu stanna vid 110 procent.

Vi har i dagarna läst att finansministern har tillsatt en rad utredningar om de framtida skatteformerna. Bland annat har han ju med anledning av vad skatte-

kommitterade föreslog tillsatt en utredning som skall bedöma, hur vi skall möta de ökade krav som framtiden eventuellt kan komma att ställa. Då vi är medvetna om att de direkta skatterna inte kan höjas utan skadeverkningar, så gäller det att ersätta dem med indirekta skatter. Denna utredning måtte väl kunna beräknas bli färdig, i varje fall delvis, i så god tid, att om det vid uppgörandet av budgeten för 1953/54 mot förmodan skulle visa sig att där finns ett hål att täcka, skall man kunna ha möjlighet att göra det genom att följa den rekommendation som skattekommitterade har gjort. De vill att man, i stället för att upprätthålla ett direkt skatte-tryck, som alla vitsordat är för högt, skall söka nå balans med någon lämplig form av indirekt beskattning. Men innan det ens kan bli tal om att behöva ta ett sådant steg, bör en verklig granskning av budgeten göras. En sådan granskning har måhända aldrig kommit att ske på verkligt allvar, därför att vi aldrig har varit i en sådan situation att vi varit tvungna därtill. På grund av att skatteinkomsterna influtit i sådan omfattning som skett och på grund av att vi har haft överbalansering av budgeten har man nämligen alltid ansett sig kunna öka statsutgifterna utan att samtidigt behöva besluta om hur dessa skulle bestridas, ty de har alltid kunnat täckas ur budgetöverskottet.

Det är hög tid att vi kommer ur denna cirkel, som varit ägnad att undan för undan skruva våra statsutgifter i höjden utöver vad som kan sägas ha varit absolut nödvändigt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ERIKSSON, EINAR: Herr talman! Jag begärde ordet närmast i anledning av herr Petréns anförande. Herr Petré framhöll nämligen, att en uttagningsprocent på 100 skulle så avsevärt öka viljan till större arbetsinsatser och sparande samt i så stor utsträckning höja skattemoralen, att detta tillsammans skulle lämna full täckning för inkomstbortfal-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

let. Ja, det är möjligt, men nog måste jag göra några reflexioner i anledning av ett sådant uttalande.

När det gäller skattemoralen förmodar jag, att herrar reservanter inte tänker närmast på löntagarna. Löntagarna är ju i den situationen när det gäller deklarationen åtminstone, att de inte kan hålla sig med någon form av skattemoral, utan de tvingas att fullständigt deklarerera alla sina inkomster. Följaktligen skulle reservanterna närmast tänka på sådana grupper, som har en så pass fri inkomst, att de skulle ha utrymme för att undanhålla staten skatt genom att inte ta upp sina rätta inkomster. Detta förekommer alldeles säkert, men jag frågar mig själv, och jag frågar herr Petré — jag förmodar att jag får ställa frågan även till herr Ewerlöf, eftersom han också snuddat vid detta spörsmål —: Tror man verkligen att man för de grupper detta avser skulle så väsentligt höja skattemoralen genom att stanna vid en uttagningsprocent av 100, att man därmed skulle märkbart öka skatteintäkterna?

Jag tänker mig en specerihandlare, som möjligen med en uttagningsprocent av 100 skulle få sin skatt sänkt med ett par hundralappar. Tror verkligen herr Petré, att denne specerihandlare skulle få någon bättre moral nästa år, därest vi nu skulle bifalla reservationen? Jag tror att han fortsätter att deklarerera på samma sätt som han alltid har gjort.

När det gäller sparandet är det en helt annan sak. Därvidlag tror jag mig kunna instämma i vad både herr Petré och herr Ewerlöf framhållit. Sänker man skatterna, skulle detta kunna återspeglas i ett ökat sparande. Men det beror alldeles på vilka grupper som får skattesänkningen. Om man håller sig till de högre inkomsttagarna, finns det väl sannolika skäl, som talar för att en skattesänkning skulle omedelbart förvandlas i ett lika stort sparande. Om detta gällde för alla inkomstgrupper, skulle man med en sänkning av skatten kunna i mycket stor utsträckning eliminera behovet av en överbalanserad budget, och det skulle också enligt min mening

vara bättre att folk fick behålla sina pengar själva än att staten tog hand om dem. Men eftersom det till två tredjedelar är personer med inkomst under 15 000 kronor, som får denna skattesänkning, har jag mycket svårt att tro, att sänkningen i sin helhet skulle komma att förvandlas i ett lika stort sparande. Det gäller nämligen här grupper, som har otillfredsställda konsumtionsbehov, och följaktligen skulle, såvitt jag förstår, en skattesänkning för dem förvandlas i en ökad konsumtion, alltså en ökad efterfrågan. Återstår då endast en tredjedel av inkomsttagarna, och då kan man fråga sig, om den sammanlagda effekten skulle bli så stor, som reservanterna tycks räkna med.

Skulle man följa reservanterna och acceptera deras motivering i fråga om ett ökat sparande, så skulle man således icke sänka skatten för de inkomstgrupper, som har konsumtionsbehov att täcka, utan i stället inrikta sig på att sänka skatten för de grupper som man kan räkna med skulle förvandla skattesänkningen i ett ökat sparande. Om herrarna tror att detta är politiskt möjligt, kan de ju alltid försöka. I varje fall kan jag för min del inte tillstyrka en sådan metodik, enär jag har den uppfattningen, att skattetrycket ännu faller hårdast på de lägre inkomsttagarna, även med den skattesänkning som nu skall ske.

Det sades även att en skattesänkning skulle innebära en förstärkning av viljan till ökade arbetsinsatser. Om den saken har jag för liten erfarenhet för att kunna bilda mig någon uppfattning, men nog tror jag, herr Petré, att talet om ökade arbetsinsatser är ganska överdrivet, i varje fall om man ställer det i relation till vad det här är fråga om, nämligen ett inkomstbortfall för staten som man önskar täckning för.

Med dessa reflexioner har jag tagit ställning till de här anmälda motiven för en skattesänkning. Jag vet mycket väl att skatteutredningen varit enig i sin skrivning om motiven för en skattesänkning, men jag förmodar att det är någon kompromiss som ligger bakom. Jag skulle tro att den uppfattning, som kommit

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

till uttryck där, inte är så allmänt delad, som det verkar.

Herr Petréns uttryckte på folkpartiets vägnar — eller kanske på allas vägnar, jag vet inte — en önskan om att få skattefrågan höjd över partierna. Det måste väl vara fel, herr Petré! Har möjligen herr Petré inte haft kontakt med sitt eget partikansli? Jag kan nämligen inte tänka mig att folkpartiet skulle vilja få skattefrågan höjd över partierna. Vad skulle folkpartiet då bedriva en valrörelse på? Den bleve i varje fall rätt mager för folkpartiet, som har levat högt på skattesänkingspropagandan de senaste tre, fyra valen, och jag vet inte, om man har skaffat sig någon ersättning, därest skattesänkningen som propagandamedel skulle komma att falla bort.

Herr talman! Jag skall i likhet med herr Ewerlöf inte lägga mig i de budgetära resonemangen. Jag har bara fäst mig vid här i dag, att man har givit de budgetära resonemangen en ny, poetisk terminologi. Herr Ewerlöf talar om sifferdans, herr Velander talar om bollande med siffror, och i en mycket förnämlig publikation på min bänk — konjunkturinstitutets rapport — talar man om sifferleken. Med mina små förutsättningar att blanda mig i detta blomsterspråk avstår jag och nöjer mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PETRÉN (kort genmäle): Herr talman! Det var mycket intressant att få höra herr Erikssons analys rörande skatternas verkningar. Nu är det emellertid så, att det under ett par år har arbetat en kommitté, tillsatt av riksdagen, just för att klarlägga dessa förhållanden. I den kommittén har herr Erikssons eget parti varit i hög grad representerat. Kommittén har kommit fram till en enhällig uppfattning, och jag tror nog kammaren har större förtroende för dess uppfattning än för den privata analys, som herr Eriksson här gör.

Min egen uppfattning avviker icke på något sätt från kommitténs omdöme, nämligen att det är ett samhällsintresse av största betydelse, att vi nu får till stånd en sänkning av den direkta stats-

skatten, detta just med tanke på arbetsviljan och deklaramoralen. Jag har ingen anledning att närmare utveckla den synpunkten utan kan helt hänvisa till kommittébetänkandet.

Jag har vidare sagt, att jag glatt mig mycket åt den enighet, som uppnåddes i kommittén, och har talat om de förhoppningar, som jag på grund därav hade anledning att hysa om att vi skulle kunna lyfta över partistriderna väsentliga ting i skattefrågorna. Jag är nog inte ensam om att ha hyst dessa förhoppningar. Det tror jag alla inom skattekommittén gjorde. Jag har ingalunda stått utan kontakt med mitt parti i den frågan, och jag har haft glädjen att se att folkpartiet helt följer samma linjer som sina representanter i utredningen. Detta förhållande råder däremot inte vad socialdemokrater och bondeförbundare beträffar, som överger sina representanter i kommittén på en mycket väsentlig punkt, nämligen beträffande uttagningsprocenten vid skattereformens genomförande. Det är alltså fel av herr Eriksson att hävda, att det inte har varit kontakt mellan folkpartiet och dess företrädare i skattekommittén. Det har varit kontakt i mycket hög grad, och det har inte funnits några skilda uppfattningar.

Tydligtvis är det så, att herr Eriksson helt blundar för de risker, som uppkommer med ett skattetryck av den höjd vi har haft och som successivt har skärpts genom tiderna. Herr Sjödahl — för att nu anknyta till en replik, som tidigare blev avbruten — var tydligen inte själv nöjd med effekten av dessa 110 procents uttag och ansåg sig kunna sätta sig till doms över 1949 års skatteutredning. Han sade, att om resultatet inte slår riktigt väl ut, beror det på att skatteskalorna i utredningens förslag är felaktiga.

Herr talman! Jag tror att det är en kritik som vi inom utredningen kan ta med lugn. Så långt jag funnit, har inga remissyttranden gjort några påpekanden av den art herr Sjödahl gjorde, och utredningen var dessutom enhällig i fråga om dessa skalor.

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

Herr ERIKSSON, EINAR (kort genmäle): Herr talman! När jag för några reflexioner tagit upp motiven för en skattesänkning, har jag självklart, herr Petrén, gjort dem i samband med de yrkanden, som här föreligger, nämligen om en uttagningsprocent på antingen 100 eller 110. Det är inför dessa alternativ jag ställer mig frågan: Tror man verkligen på att man med den lilla reella skillnad, som finns mellan förslagen, skulle uppnå den verkan som man har föreställt sig?

Herr SJÖDAHL (kort genmäle): Herr Petrén vände sig mot mig och vissa av mina uttalanden. Jag måste emellertid vidhålla vad jag sade, nämligen att om skatteskalorna är så oelastiska att de, såsom herr Petrén säger, inte duger vid en uttagningsprocent av 110, då har utredningen gjort ett rätt svagt arbete i det avseendet. Men å andra sidan, herr Petrén, sade jag ju att jag mycket väl kan förstå att det blivit på det sättet, eftersom utredningen i så hög grad koncentrerat sig på uppgiften att ordna sambeskattningen, och det lyckades den enligt min mening mycket bra med. Då får man kanske ha överseende med svagheterna, men det går ju inte att komma ifrån att de finns där.

Vad nu beträffar frågan om deklarationsmoralen, som tagits upp av utredningen, så har man i dess utlåtande avtryckt vad en taxeringsrevisor har uppgivit inför utredningen. Enligt denna framställning finns det tre grupper deklaranter att ta hänsyn till. Först har vi den grupp som inte gör klart för sig att den deklarerade inkomsten är för låg, beroende på att man inte känner till sina ekonomiska förhållanden; detta är vanligt bland näringsidkare av olika kategorier, heter det. — Jag frågar nu: Hur skulle den saken kunna avhjälpas genom att riksdagen sätter uttagningsprocenten till 100 i stället för 110? — Den andra gruppen omfattar de deklaranter som slarvar mer eller mindre medvetet med notering av inkomster med ett undermedvetet syfte att vid en

eventuell framtida uppskattning göra denna till sin fördel. — Hur skall man kunna ändra på det genom att sätta uttagningsprocenten till 100 i stället för 110? — Den tredje gruppen består av dem som lämnar medvetet oriktiga uppgifter. »Man är rätt hederlig i det dagliga livet och kanske t. o. m. anfäktas av en viss etisk inställning», men man anser statsmakterna vara så omoraliska i olika avseenden. Om staten sänker skatten med 10, 20 eller 50 kronor — tror herr Petrén det har någon inverkan på dessa deklaranter? — De som tillhör denna grupp sägs också kunna vara etiskt indifferent och anser det vara självklart att man inte skall deklara mer än man på grund av kontroll- och tvångsåtgärder räknar med att behöva taxeras för. Och till slut har vi dem som är medvetet ohederliga i skattefrågor och inte drar sig för hur falska uppgifter som helst.

Detta har skatteutredningen ansett sig böra avtrycka. Vad tror herr Petrén att frågan om en uttagningsprocent av 100 eller 110 har för inverkan i dessa avseenden?

Herr PETRÉN (kort genmäle): Herr talman! Det bör väl vara uppenbart för envar att ett mycket hårt skattetryck verkar försämrande på deklarationsmoralen. Alla är ju också ense om att det hårda skattetrycket här i landet har haft denna effekt. Men är man överens om detta, måste man väl också erkänna att en minskning av skattetrycket verkar i den riktningen att deklarationsmoralen förbättras. Det väsentliga här är att få fram en tendens till lättnad av skattetrycket, att ge människorna något att hoppas på genom att visa att förändringarna på detta område inte måste gå bara i en riktning, utan att det finns ett intresse från statsmakternas sida för att hålla skatterna nere. Man har inte fått se någonting av detta under de gångna åren: skattetrycket har ständigt ökat, och det har ökat även sedan 1949 års skatteutredning avlämnade sitt betänkande.

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

Jag har inte, såsom herr Eriksson gjorde gällande, sagt att staten på denna väg får full täckning för inkomstbortfallet till följd av skattesänkningen, men jag anser att den skulle få en väsentlig återbäring. Denna kommer kanske inte redan under det första budgetåret, men den kommer att successivt göra sig gällande. Det är därför det är så viktigt att man inte nu ställer skattesänkningarna på framtiden. Man bör naturligtvis genomföra dem så snart det är möjligt. Vi befinner oss nu i ett sådant läge, och det gjorde vi förresten redan tidigare. Vi hade långt tidigare haft möjligheter att sänka skatterna, det visar det budgetöverskott som uppkommit under de senaste åren. Det är bara att beklaga att statsmakterna inte förr har slagit in på denna väg och därmed följt folkpartiets linje. Om så skett, hade vi nu redan börjat få glädje av den stimulans som en skattelättnad otvivelaktigt ger när det gäller produktionsvilja, skattemoral och sparande, vilket också skatteutredningen har framhållit.

Herr SVÄRD: Herr talman! Det är kanske ofint av en utomstående att blanda sig i det inbördes gräl som här pågått mellan bevillningsutskottets ärade ledamöter. Det är måhända särskilt ofint att göra det, eftersom bevillningsutskottets betänkande i den fråga, som nu behandlas, delades ut i kamrarna i går eftermiddag under pågående plenum och riksdagens ledamöter utanför bevillningsutskottet följaktligen haft den tid, som återstod efter gårdagens plenum fram till dagens, till sitt förfogande för att ta ståndpunkt till detta betänkande. Detta kan i någon mån förklara den snabba gången i ärendenas behandling tidigt på morgonen i denna kammar.

Nu kan det ju ifrån bevillningsutskottets sida som en ursäkt framhållas att detta inte spelar någon större roll, eftersom det i utskottets betänkande inte finns någonting som inte redan tidigare har varit tryckt. Där finns ingen uppgift, intet omdöme, ingen synpunkt som

inte är tryckt redan i den kungl. propositionen. Denna ursäkt må ju gälla för vad den är värd — enligt min uppfattning kan den inte vara värd så särskilt mycket.

Det finns, herr talman, ingen större anledning att ge sig in på enskildheter i herr Sjödahls olika anföranden. Jag har följaktligen inte någon anledning att närmare granska hans citat av en fransk monark, ett citat som han använde för att karakterisera oppositionen och som härstammar från en fransk monark som inte endast var bekant för sin osedvanliga lättfärdighet, utan också som sin tids främste företrädare för statssocialism och för en hård skattepolitik. Inte heller finns det anledning att fästa något avgörande avseende vid herr Sjödahls synpunkter på den person, som är gift med 100 000 kronor.

Jag skall ärligt erkänna att jag hade det intrycket att jag hade hört herr Sjödahls anförande tidigare; intrycket var kanske felaktigt, men det fanns där. Jag hade först den känslan, att jag hade hört det på något folkmöte, men fann sedan att det förmodligen var en varm julidag 1947 som det hade framsagts här i kammaren. Herr Sjödahls skattesystematiska tänkande föreföll mig — okunnige man — nämligen ha upphört i och med 1947 års skattebeslut. Frågan om skattesystem är enligt honom fortfarande en fråga om en avvägning av beskattningen mellan olika inkomstgrupper, fortfarande uteslutande en intressefråga för människor i olika inkomstlägen. Det är, om man skall tillspetsa framställningen, en klasskampfråga — på ett område som sällsynt illa lämpar sig för klasskamp. Det var detta som låg bakom 1947 års beslut, och det var väl denna bakomliggande grundsats som gjorde att 1947 års skattesystem tämligen omedelbart efter det att det trätt ut i livet visade sin livsoduglighet. Vad 1949 års skatteutredning har presterat är ju i själva verket en förintande kritik av 1947 års system, och vad denna utredning försökt att prestera är ett alternativ till 1947 års stora tanke. Denna omständighet tyckes herr Sjödahl inte ha märkt. För honom

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

är skattefrågan fortfarande en fråga om de lättnader som kan beredas den eller den inkomsttagaren. För honom är det inte fråga om att inordna skattesystemet i en sammanhängande ekonomisk politik. För honom är det inte fråga om att använda den makt, staten har genom sin beskattningsrätt, på ett sätt som ur allmänt samhällsekonomiska och allmänt samhällselig synpunkter kan anses vara gagneligt.

Jag vill gärna ha noterat detta faktum och nöjer mig med noterandet.

Det är ju så, att den svenska riksdagen sönderfaller i två delar: en del fylld av ansvar och ansvarsmedvetande, en del som saknar dessa förnämliga egenskaper och känslor. Den ansvarsmedvetna delen har tidigare begränsats till det socialdemokratiska partiet, men utökades plötsligt i höstas till att även omfatta bondeförbundet, vilket ur allmän synpunkt måste anses vara en fördel, eftersom det ur allmän synpunkt måste anses vara en fördel att ansvarsmedvetandet sprider sig till allt vidare kretsar. Sitt ansvarsmedvetande har majoriteten på socialdemokratiskt håll med fräckhet, höll jag på att säga, men det menade jag inte, utan frejdighet och framåtanda, på bondeförbundshåll med viss tveksamhet, med vissa undvikande formuleringar — givit uttryck för i en bedömning av vilka inkomster och utgifter det svenska statsverket kommer att få under det budgetår som börjar på högsommaren nästa år och slutar på högsommaren 1954.

Emellertid har man vid dessa beräkningar — för att nu använda ett något överdrivet uttryck — såvitt jag förstår gjort sig skyldig till ett litet misstag. Man har anfört så starka argument att man bevisar alldeles för mycket. Herr Sjädahls hela budgetresonemang bevisar nämligen, efter vad jag kan fatta, icke att en uttagningsprocent på 110 är nödvändig, utan det bevisar att en uttagningsprocent på något över 120 är nödvändig. Det förefaller mig då egendomligt att herr Sjädahl, som ju är en självständig man, särskilt i skattefrågor, inte yrkar på en uttagningsprocent av 120

och på det sättet in amplissima forma ger uttryck för sin ansvarsmedvetenhet. Då han inte gör det, måste jag fortfarande okunnige man leva kvar i den tron att det inte finns någon artskillnad mellan oppositionen och de bägge regeringspartierna i fråga om ansvarsmedvetande, bara en gradskillnad. Man skulle kanske kunna säga att vi är svarslösa allihop, ifrån de av herr Sjädahl i dag omhuldade kommunisterna och upp till den svenska socialdemokratien.

Herr talman! Jag har utomordentligt svårt att förstå, att man inte på regeringshall vill inse att svenska folket har uppfattat det enhälliga utlåtande i skattefrågan, som 1949 års skatteutredning har avgivit, som ett löfte om omedelbara lindringar, och att svenska folket betraktar vad som nu hänt i den vackra månaden maj som ett återtagande till en del av detta löfte. Hade man inom regeringen — vilket jag utgår från att man hade — redan på ett tidigt stadium den uppfattningen, att en skattelindring i den utsträckning, som kommittén har föreslagit, icke var möjlig, då borde man med hänsyn till inte bara skattebetalarnas nattro, utan också med hänsyn till utvecklingen i samhället, ha avstått från att framlägga ett förslag i enlighet med kommitténs betänkande. Att nu komma efteråt och ta tillbaka vad man lovat för någon månad sedan, det kan inte vara nyttigt — varken för regeringen eller för samhället.

Herr SJÖDAHL (kort genmäle): Herr talman! På en punkt i herr Svärds anförande kan jag helt instämma med honom, nämligen att även jag beklagar att bevillningsutskottets betänkande utdelades så sent som i går kväll. Jag tycker emellertid att bevillningsutskottet är rätt oansvarigt härför. Jag kan upplysa herr Svärd om att jag ingrep i går vid middagstiden. Jag tyckte att det var upprörande att betänkandet då ännu inte var utdelat. Kanske det därigenom skaffades fram några timmar tidigare.

Herr Svärd kom med en del vanliga

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

fraser, som han brukar använda. Han påtalade t. ex., att utskottet inte anfört några nya synpunkter utöver dem, som regeringen framlagt i propositionen. Det kan nog vara riktigt, ty om en fråga har behandlats uttömmande, är det ju tämligen hopplöst att försöka komma med nya synpunkter. Jag vill dock erinra herr Svärd om att reservanternas i sin reservation inte framför några synpunkter alls, vilket väl är ännu sämre.

Herr Svärd gjorde gällande att skatteutredningens betänkande var en förintande kritik av 1947 års reform. Herr Svärd sade litet ironiskt, att han tyckte sig ha hört mitt anförande förr. Jag skulle gentemot det vilja säga att jag nog tyckte, att jag hört herr Svärds jonglerande med ord rätt många gånger förut. Men vari består nu den förintande kritiken? Det som vi diskuterade 1947 och framför allt ägnade vår uppmärksamhet var förmögenhetsbeskattningen, och förmögenhetsbeskattningen är principiellt lämnad orörd i skatteutredningens betänkande. Vi har kvar kvarlåtenskapskatten och förmögenhetsskatten i ungefär samma utsträckning som förut. Vad som förändrats är avdragsgränsen; den har anpassats efter penningvärdets fall. I fråga om inkomstskatten däremot har det skett en stor förändring, men den är beroende av att man inom skattesystemets ram velat bättre ordna sambeskattningen. Det är det som föranlett de två skatteskalorna för gifta och ogifta, det är det som föranlett att man har infört en proportionell beskattning av inkomster på ända upp till 13 000 å 14 000 kronor för gifta. Det är en betydande förbättring av skattesystemet som därvid skett, men förändringen sammanhänger alltså med sambeskattningen. Vi kan alltså inte här tala om någon förintande kritik av 1947 års förslag. Det kvarstår oförändrat i sin principiella utformning.

Vi är alla mer eller mindre ansvarlösa, sade herr Svärd litet ironiskt — han menade väl att vi skulle inte ta det ordet så tungt. Jag erkänner också, att alla partier här i viss mån uraktlåter att räkna med riskerna fullt ut. Risker-

na med oppositionens förslag är en underbalansering på 600 miljoner kronor och med regeringens förslag, som utskottet tillstyrkt, 300 miljoner kronor. Det är uppenbarligen de risker, som man iklätt sig för att kunna genomföra en skattesänkning. Det är tråkigt att läget inte ligger klarare till, men jag tror att åtskilligt ändå är vunnet genom det förslag, som utskottet här har tillstyrkt.

Sedan är det uppenbart att skillnaden mellan utgångspunkterna för herr Svärds sätt att se och mitt sätt att se på skattefrågorna är lika stor som mellan natt och dag. Vem som representerar natten överlämnar jag åt kammaren att fundera över.

Herr SVÄRD (kort genmäle): Herr talman! Herr Sjödahl anser sig nu med säkerhet kunna fastställa det budgetöverskott, som skulle uppkomma för det budgetår, vilket slutar kammaren 1954, för den händelse riksdagen följer reservanternas linje. Jag vill erinra herr Sjödahl om att för budgetåret 1949/50 förutsågs i riksstaten, som väl dock har något större auktoritet än t. o. m. herr Sjödahl, ett budgetöverskott på 659 miljoner kronor. När utfallet kunde avstämmas hade icke endast budgetöverskottet försvunnit, utan det hade uppstått ett budgetunderskott på 163 miljoner kronor, en felkalkyl från riksstatsdatum på inemot 800 miljoner kronor.

När sådant har inträffat för den verkliga expertisen, tror jag att det vore fördelaktigt, om herr Sjödahl med något mindre säkerhet uttalade sig om ett budgetår, som ännu inte ligger inom synhåll.

Herr WEHTJE: Herr talman! I debatten här i kammaren har herr Ewerlöf i sitt nyligen gjorda inlägg framfört synpunkter, som väl klarlägger den fråga, som vi nu diskuterar, och som helt överensstämmer med mina egna synpunkter, varför jag nu i första hand ber att få instämma med herr Ewerlöf.

Den uppgift, som 1949 års skatteut-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

redning hade sig förelagd, var, såsom herr Ewerlöf framhöll, att söka nedbringa trycket av de direkta skatterna till den nivå som fastslogs genom skattereformen år 1947. Det försämrade penningvärdet hade medfört ett automatiskt ökat skattetryck, och man ville söka komma från detta. Men möjligheterna härtill har visat sig var mycket begränsade, särskilt med den ringa rörelsefrihet som man haft med hänsyn till de växande statsutgifterna. När vi ser resultatet, sådant det nu synes bli, är det beklagligt, att vi inte kunnat uppnå mer. Man har inte nått ett återställande av skattetrycket till 1947 års nivå. Berget har fött en råtta.

Vi är alla överens om att staten inte kan tillföras större inkomster via de direkta skatterna. Det blir därför en angelägen uppgift att söka hålla utgifterna inom en sådan ram att man kan skaffa inkomster för deras täckning. Nu har finansministern tillsatt särskilda utredningsmän, som ånyo skall överväga, på vilket sätt staten skall kunna få täckning för de utgifter som har en tendens att automatiskt växa. Vi får väl nu avvakta vilket resultat de tillkallade utredningsmännen kan komma till. Jag kan inte finna annat än att det vore mycket rimligt att dessförinnan icke vidtaga den faktiska skattehöjning, som det kommer att innebära att nu gå utöver den normala uttagsprocenten 100.

Herr talman! Jag vill sedan se något på de olika siffrorna och hur man i propositionen och utskottets betänkande avvägt budgeten. Det är givetvis sunt och riktigt att söka få täckning för utgifterna medelst ordinarie inkomster. Men det har man gjort på det viset att man bortsett från att medräkna de tillfälliga statsinkomsterna, som redovisas med ett belopp av 865 miljoner kronor. Det blir väl ändå så, att rent kassamässigt kommer dessa medel att stå till förfogande. Det är ju tack vare dessa inkomster som man i dagens läge i huvudsak räknar med att kunna få balans mellan kassainkomsterna och de kassamässiga utgifterna. Bland dessa senare ingår ock-

så omkring 100 miljoner kronor, som man räknar med behöver tas i anspråk av reservationsmedel.

Såväl i propositionen som utskottets betänkande säges, att man inte kan bortse från hur utvecklingen av det statsfinansiella läget kommer att bli för nästkommande budgetår, d. v. s. budgetåret 1953/54. Såsom man nu anser sig kunna bedöma läget kommer det inte att ges möjligheter till en balanserad budget med mindre än att man då har ett skatteuttag med 110 procent. Jag medger att det väl ligger något i att man, när man avväger skatten för det budgetår som vi nu behandlar, även bör se något in i framtiden. Det kan dock icke finnas skäl att driva överbalanseringen alltför långt i en oviss tid, om man i alla fall uppnår ett så stort kassamässigt överskott, som det blir med det beräknings sätt som jag här angivit.

När man räknar med det sannolika budgetutfallet för budgetåret 1953/54, bortser man också från de tillfälliga statsinkomsterna och utgår ifrån att det inte skall vara något kvar av dem vid denna senare tidpunkt. Det är ju dock så, att den beräknade inkomstökningen genom de av riksdagen beslutade s. k. tillfälliga pålagorna kommer att finnas kvar även då. Begränsningen av rätten till fri avskrivning gäller ju för två år, investeringsavgiften skall också utgå under två år, och elskatten är inte alls tidsbegränsad. Man har därför både rätt och skyldighet att ta hänsyn till dessa inkomster.

Herr talman! Med dessa ord vill jag förklara, att jag icke kan anse annat än att det finns möjlighet att uppnå ett mycket rimligt resultat om man stannar vid ett skatteuttag av 100 procent.

Herr FRANZON: Herr talman! Man har i flera av anförandena kommit in på vad 1949 års skatteutredning skrivit i sitt betänkande.

Jag kan inte riktigt gå med på vad herr Petrén säger, att om uttagsprocenten sättes till 110, förlorar utredningens förslag sitt värde. Utredningen skulle, säger herr Petrén, ha understru-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

kit att de skalor som framlagts är utformade under förutsättning att uttagningsprocenten blir 100. Det är, herr Petré, ett lösycktt citat ur vad utredningen skrivit. På samma sätt som de nu gällande skalorna enligt 1947 års beslut medger en rörlighet från 90 till högst 120, så finns en motsvarande rörlighet när det gäller skalorna i det nya förslaget.

Jag ber här att något utförligare än herr Petré gjort få citera vad utredningen sagt på denna punkt. Utskottet säger: »I fråga om skalornas rörlighet ifrågasättes icke annan princip än den nu gällande. För den händelse uttagningsprocenten bestämmes högre än till 100 procent av grundbeloppet föreslås, att skatten icke i något skikt skall överstiga den högsta skattesatsen i skalorna, d. v. s. 65 procent. Detta överensstämmer i princip med nuvarande ordning, enligt vilken motsvarande procenttal är 70. Vid skalornas utformning har vi utgått från att grundbeloppet skall uttagas med 100 procent. Det är enligt vår mening en väsentlig förutsättning, att övergången till systemet sker vid grundbeloppsnivå.» Och utredningen fortsätter litet längre ned: »Rörligheten torde dock vara så begränsad, att vid mera avsevärd förändring av uttagningsprocenten — uppåt eller nedåt — en ändring av grundskalorna kan vara att föredra.»

Dessa tabeller kan således även gälla en uttagningsprocent av 110. Sedan är det klart — jag hänvisar till vad jag sade redan vid onsdagens debatt — att för den som varit ledamot av denna kommitté, som ju var fullt enig, är det naturligtvis tråkigt att konstatera, att det ekonomiska läget för framtiden skall vara sådant, att vi inte nu kan bibehålla uttagningsprocenten vid 100. Frågan om uttagningsprocentens storlek kommer väl för övrigt att vara det stora debattämnet i dag, ty i fråga om skattetablellernas utformning har ju finansministern både vad gäller gifta och ensamstående helt följt utredningens förslag, liksom även i fråga om grunderna för sambeskattningen.

Herr Petré säger alltså, att förslaget nu inte skulle vara av något värde. Jag vill konstatera att kommitténs förslag ändå måste anses ha ett visst värde, t. ex. om vi tänker på sambeskattningen. Den frågan har ju varit föremål för stora debatter under många år och den har tidigare behandlats av en utredning, vars förslag icke framlagts i form av en proposition. 1949 års skatteutredningsförslag har dock lagts fram i proposition, så nog tycker jag att det är en väsentlig förbättring. Härtill kommer också att denna fråga härmed avföres ur den aktuella skattedebatten.

Vad sedan gäller skattekommitténs resonemang och ställningstaganden i fråga om skatternas verkningar, vill jag här omtala, att vi inom kommittén försökt att göra en analys över skattetänkandet genom personliga kontakter. Jag sade redan i onsdags och vill stryka under det i dag, att vi nog ändå har lyckats reducera talet om skattetänkandets verkningar till dess rätta proportioner. Jag måste också konstatera, att det framlagda förslaget kan medföra vissa förbättringar i fråga om skattetänkandet. Där om anför utredningen på s. 114 bl. a. följande: »Betydelsen av de skattesänkningar vi föreslå är givetvis svår att bedöma. I den mån beskattningen i sin nuvarande form kan ha medfört skadliga verkningar, torde man få räkna med att dessa först på längre sikt kunna avlägsnas genom en skattesänkning. Emellertid torde få antagas, att en skattesänkning av en ganska begränsad omfattning kan ha en stimulerande effekt på arbetsvilja och företagsamhet, vilken i viss mån kan kompensera det omedelbara skattebortfallet genom sänkningen.» Sedan tillägger utredningen en mening av följande lydelse: »Vi ha emellertid icke velat i någon mera avsevärd grad bygga på ett sådant antagande.»

Det är således det resonemang, som vi fört i kommittén. Men vi konstaterar att en skattesänkning även av begränsad omfattning verksamt kan bidra till en förbättring av de nuvarande förhållandena.

Med en uttagningsprocent av 110 blir

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

alltså verkningarna av skattesänkningen mera begränsade än om uttagningsprocenten bibehålles vid 100. Faktum är dock att det är en sänkning i åtskilliga inkomstklasser. Herr Petréén vet lika bra som jag att vi i kommittén uttalade vår uppriktiga ledsnad över att det i kommitténs förslag finns en del skönhetsfläckar i vad gäller skatteskalorna för ensamstående i lägre inkomstkikt. Höjningen av uttagningsprocenten medför ytterligare en skönhetsfläck i de lägsta inkomstgrupperna — det blir nu faktiskt många plustecken även högre upp i skalorna. Men om man ser på de tabeller, som utredningen har förebragt, skall man finna, att om hänsyn tas till den totala skatten, således den sammanlagda kommunala och statliga skatten, blir höjningarna inte så stora som om man bara ser på den statliga inkomstskatten. Den beslutade ändringen i fråga om de kommunala ortsavdragen har ju trätt i kraft ett år tidigare än omläggningen av inkomstskatten. Man måste även ta hänsyn till detta faktum, när man bedömer verkningarna av det framlagda förslaget.

Jag upprepar, att det nu inte gäller att debattera skatteskalornas utformning, utan vad vi nu har att ta ställning till är frågan om uttagningsprocenten, vilken här föreslås höjd med tanke på statens framtida ökade utgifter. Vi socialdemokrater har inte, herr Petréén, sprungit ifrån vår ståndpunkt inom skatteutredningen. Vi har där aldrig tagit ståndpunkt till vilken uttagningsprocent som skall fastställas, även om vi skrivit att vi räknat fram våra skalor med utgångspunkt från en uttagningsprocent av 100. Faktum är dock att läget ändrats genom att statens utgifter ökat sedan vi inom kommittén slutförde vårt arbete.

Jag har fäst mig vid en passus i finansministerns uttalande i den proposition, som vi i dag behandlar. Finansministern skriver: »Å andra sidan, såsom vissa överslagsberäkningar utvisar, måste man räkna med utgiftsökningar av automatisk natur framför allt på försvars-, social- och ecklesiastikhuvudtitlarna å ett belopp av storleksordningen

400 miljoner kronor, vilket för övrigt stämmer väl med de senaste årens erfarenheter. Eftersom någon täckning för dessa utgifter icke kan väntas föreligga skulle budgeten sålunda ej kunna balanseras. Härtill kommer att det knappast är realistiskt att räkna med att utgiftsökningarna skall kunna begränsas till automatiska utgiftsökningar, som i huvudsak varit fallet under de senaste åren. Så betydande eftersatta behov inom den statliga sektorn av ekonomin särskilt vad gäller den sociala reformverksamheten gör sig redan nu gällande, att en viss ökning av statsverksamheten och kostnaderna härför blir ofrånkomliga i längden.»

Om jag inte missuppfattat situationen, förordade ju folkpartiet i går ett särskilt tillägg på folkpensionerna, vilket skulle ha medfört en dubbelt så stor utgift som det av statsrådet framlagda förslaget och som skulle ha inneburit att statens utgifter enbart på denna punkt ökat från 37 miljoner kronor till 74 miljoner kronor. Jag har för min del aldrig kunnat förstå dem, som samtidigt som de kräver skattesänkningar samma dag eller dagen därefter kan kräva betydande utgiftsökningar. Jag tror för min del att vi aldrig kan tänka oss att få till stånd några effektiva skattesänkningar, om vi inte samtidigt kan minska statens utgifter. Då man här påstår, att det trots allt finns utrymme för skattesänkningar, är detta en rent teoretisk spekulation, och dylika påståenden vilar icke på hållbar grund.

Bland motståndarna till dagens förslag i fråga om skatteuttagningsprocenten resonerar man som så: Låt oss i dagens läge ha kvar skatteuttagningsprocenten vid 100 — vi tar en risk, men vi vill i alla fall se, hur det kommer att verka på skattemoralen och skattebetalarna.

Gentemot detta resonemang vill jag säga, att mot bakgrunden av de siffror, som finansministern har framlagt på s. 44 i proposition nr 233, vill jag hellre i dag höja uttagningsprocenten med utsikt att med en förståndig finanspolitik kunna sänka den till 100 ett kommande budgetår än att i dag acceptera uttagnings-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

procenten 100 och sedan på grund av oförstånd i dag kanske tvingas till att höja uttagningsprocenten till 110 i en situation, där det ekonomiska läget måhända är sådant att det är svårt för staten att få in de pengar från skattebetalarna som man räknat med att få in under kommande budgetår. Även jag hoppas givetvis att det skall bli möjligt att sänka skatterna, ty den samlade skatten är för hög. Jag betonade detta redan i onsdags. Jag tror att även finansministern instämmer i vad skatteutredningen sagt om att man inte gärna kan gå högre.

Med tanke på den utredning, som nu tillsatts för att utreda möjligheterna att genom indirekta skatter tillföra staten ökade inkomster, vill jag erinra om att även skattekommittén berört den frågan på åtskilliga sidor i sitt betänkande. Vi har dock inte tagit någon bestämd ståndpunkt. Jag tror mig dock kunna tala på skattekommitténs vägnar då jag här säger, att om vi skall tillgripa ökade indirekta skatter, för vilket jag har en viss sympati, bör detta endast göras för att tillföra staten erforderliga inkomster för att täcka mer betydande ofrånkomliga utgifter på det sociala området. Jag kan dock aldrig medverka till att uttaga högre indirekta skatter för att därigenom kunna sänka den direkta skatten.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PETRÉN (kort genmäle): Herr talman! Jag tror inte, herr Franzon, att jag anfört något felaktigt citat från 1949 års skatteutredning i fråga om dessa uttalanden rörande uttagningsprocenten.

Vad vi här står inför är en övergång till den beslutade skattereformen. Utredningen säger mycket bestämt, att en väsentlig förutsättning är, att övergången till det nya systemet sker vid grundbeloppsnivån. Man kan naturligtvis inte komma ifrån att det kan tänkas uppstå en situation, i vilken man inte kan hålla fast vid en uttagningsprocent av 100. Uttagningsprocenten kan ju röra sig bå-

de uppåt och nedåt. Vi är emellertid i dag icke i det läget, att uttagningsprocenten måste sättas vid 110. Utredningen har mycket bestämt gått emot att göra övergången på detta sätt.

Vi har inte heller inom utredningen gjort några beräkningar över vilka ökade inkomster som en höjning av uttagningsprocenten från 100 till 110 skulle medföra för staten. Det finns helt enkelt inte några sådana beräkningar från utredningens sida, utan förväntningarna har varit att göra övergången vid en uttagningsprocent av 100.

När utredningen avlämnade sitt betänkande, var det inte någon inom utredningen som väntade sig ett budgetöverskott för 1952/53 av den storleksordning som budgetöverskottet visat sig bli enligt vad som framgår av utskottets betänkande i dag, nämligen 900 miljoner kronor.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Om man vill bedöma de frågor, som hänför sig till bevillningsutskottets betänkande nr 57, lär man inte kunna göra det utan att samtidigt snudda vid de problem, som är föremål för behandling i bankoutskottets därefter följande utlåtande nr 27, och jag tillåter mig därför att med herr talmannens medgivande säga min mening om dessa två utlåtanden i ett sammanhang.

Om jag går till det bankoutskottsutlåtande, som jag nyss nämnde, finner jag att alla är tämligen ense på en punkt, nämligen att det nuvarande konjunkturläget är mycket ovisst. Man vet icke vad som kan komma härfter. Det kan bli en lågkonjunktur, det kan bli en stabilisering av det nuvarande läget, och det kan också komma inflationsimpulser.

Vilka slutsatser skall vi dra av denna utgångspunkt? Enligt mitt sätt att se har vi, när vi nu har fått en liten avmattning i konjunkturerna och när den ekonomiska politiken har kunnat bli fullt verksam, också en chans att försöka mönstra ut våra egna inflationshärdar och skapa en stabilisering. Den chansen kan vi icke få lov att släppa. Den måste vi gripa, och det innebär att vi

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

även för den framtid, som närmast följer härefter, måste föra en stram ekonomisk politik.

Om den saken är åtminstone högern i bankoutskottet ense med oss. Högern säger där, att den ekonomiska politiken tills vidare bör vara så kärv, att inga nya inflationsimpulser tillåts att slå igenom. Jag kan icke veta, om man inom folkpartiet är lika klar på den punkten. Det är inte så lätt att utforska i vilket avseende folkpartiet i sitt särskilda yttrande instämmer med majoriteten eller går emot den, men man får ju närmast det intrycket, att folkpartiet här har en något mera tveksam inställning till behovet av att fortsätta med den strama politiken. Jag får hoppas att jag har misstagit mig, men det finns en tendens i yttrandet, som jag icke tycker är så uppmuntrande.

Man är väl också tämligen överens om att det i vår ekonomiska politik måste ingå en stram penningmarknad. Det är något delade meningar om hur man skall åstadkomma detta, och jag tänker inte här riva upp någon räntediskussion. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att man icke i något land har gått den vägen, att man med tillhjälp av räntevapnet har skapat kreditåtstramningar. Man har i alla länder skapat kreditåtstramningen med kvantitativa restriktioner på penningmarknaden. Sedan har man i vissa länder tillåtit en viss rörlighet i räntan på grundval av dessa restriktioner. I andra länder, såsom i Sverige, har vi inte ansett oss behöva följa den linjen. Jag vill bara slå fast att man överallt har ansett det nödvändigt att tillgripa de kvantitativa restriktionerna för att skapa en stram penningmarknad. Hos oss är det tänkt, att denna stramhet i främsta rummet skall skapas genom den överenskommelse om bankernas likviditet, som har träffats mellan riksbanken och bankerna.

Från oppositionens sida sägs det oftast, att man icke vill ha några skatter och pålagor såsom medel i den konjunkturutjämnande politiken. I sin motion med anledning av propositionen nr 233 om uttagningsprocenten säger högern

rent av, att det inte är till någon nytta med en överbalansering av budgeten. Man säger, att det väl kan vara till nytta under vissa omständigheter, men endast om man steriliserar budgetöverskottet kan det tänkas ha en sådan verkan.

Men när det nu är på det sättet, som det verkligen är hos oss, att vi använder budgetöverskottet för att finansiera sådana statliga och offentliga investeringar, som annars skulle ha finansierats med lånemedel, och när vi icke släpper fram mer sådana investeringar än vi skulle ha gjort vare sig det funnits något budgetöverskott eller ej och vi alltså här gått fram med all den sparsamhet som är möjlig, måste väl ändå även ett sådant budgetöverskott ha sin verkan. Och hur skall man egentligen kunna förneka detta, när det nu är alldeles uppenbart att den kreditåtstramning, som vi i dag har i Sverige, icke har skapats genom överenskommelsen om likviditeten utan har skapats dels genom prisutjämningsavgifternas indragande till staten och dels genom det statliga budgetöverskottet. Därmed är fastslaget, att detta budgetöverskott har sin verkan, och jag vill fästa uppmärksamheten på att nog är det vanligast i sådana borgerliga kretsar, som icke är partipolitiskt inficerade, att man erkänner statsbudgetens betydelse som konjunkturmedel. Jag hänvisar i det avseendet till Finansstidningens senaste nummer, där det uttryckligen sägs att näst kreditåtstramningen är budgetpolitiken det verksammaste medlet för att bromsa en högkonjunktur.

När man till mig ställer den frågan, om nu verkligen denna finanspolitik betytt något under den gångna tiden, exempelvis under år 1951, kan jag visserligen icke säga att det vi då gjorde var tillräckligt för att förhindra en penningvärdeförsämring. Men jag måste, såsom jag förut har gjort, ställa frågan, var vi skulle ha varit, om vi icke under år 1951 dels dragit in 500 miljoner kronor av bolagens vinstmedel i form av prisutjämningsavgifter och dels skapat ett budgetöverskott, som för detta kalenderår uppgick till 500 miljoner kronor.

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

Jag vill därför för min del med bestämdhet påstå, att det icke går att skapa tillräckliga motmedel mot inflations-tendenser enbart på penningmarknaden, utan de åtgärder, som man där vidtar, måste stödjas av finanspolitiska åtgärder.

I dag gäller det för riksdagen att ta ståndpunkt till innehållet i vår konjunkturpolitik. Om kreditpolitiken är vi ju i det stora hela ense. De invändningar, som beträffande kreditpolitiken gjorts från oppositionens sida mot regeringens linje, verkar ju ganska platoniska. Däremot står vi, när det gäller budgetpolitiken, vid en skiljelinje. Här vill oppositionen skattesänkning i stället för budgetöverskott. Ja, det är väl kanske inte den skattesänkning, vi diskuterar i dag, som därvid förnämligast lekt oppositionen i hågen — det skulle i så fall ha varit ologiskt — utan det är väl snarare borttagandet av de skatter, som kommit till just med avsikt att verka konjunkturbromsande.

Här vill alltså oppositionen ha en ändring i vår politik, och därför vill jag säga, att jag finner oppositionens ställning ganska halvhjärtad. Man behåller en bit av den ekonomiska politiken, men man försöker att kasta bort en del av den.

Den budget, som nu håller på att antagas av riksdagen och där inkomstsidan behandlas i dag, kommer — om den godtas — att bli en vikt i vågskålen när det gäller att bekämpa inflationsimpulser. Men jag vill genast säga, att den icke kommer att bli lika tung som den vikt budgeten utgör under det nu löpande budgetåret. Och jag vill dessutom säga att den inte heller är så tung i verkligheten som den kanske ter sig på papperet. Jag vill påpeka att här föreligger en betydande svaghet. Riksräkenskapsverket har nämligen beräknat den statliga inkomstskatten på grundval av en inkomststegring, som i jämförelse med genomsnittet för 1951 under 1952 skulle utgöra 17 eller 18 procent, men i denna inkomststegring är det inräknat en löneglidning även under år 1952 på 3 procent, i genomsnitt således $1\frac{1}{2}$ procent.

Är vi säkra på att det blir en sådan löneglidning i år? Bankoutskottet säger, att det är föga sannolikt. Det kan till och med hända, att det blir en negativ löneglidning. Det innebär att inkomsten av skatterna i så fall blir lägre. Men dessutom har riksräkenskapsverket räknat med en icke ringa ytterligare inkomststegring under år 1953. Om vi, såsom vi hoppas, lyckas att få ett stabiliserat pris- och inkomstläge, kommer det icke att bli någon sådan inkomststegring under nästa år, och det betyder i sin tur ett inkomstbortfall.

Vi får alltså räkna med att ifall vi lyckas att stabilisera det nuvarande läget, med högkonjunktur och med full sysselsättning men med överkonjunktursens spetsar bortbrutna, kommer med all sannolikhet icke inkomstskatten att ge de belopp, som man här har räknat med. Och det blir självfallet ännu värre, om man sedan på grund av en sådan konjunkturutveckling finner det vara angeläget att ta bort en del av de pålagor, som kommit till för att verka som bromsar på konjunkturutvecklingen.

Man får alltså räkna med att om vi lyckas att stabilisera överkonjunkturen kommer statsinkomsterna att förete en fallande kurva. Men utgifterna kommer ju icke att minskas, ty det är ju de utgifter, som riksdagen i år har beslutat. De kommer ju att stå kvar, och följaktligen kommer inkomster och utgifter i det läget att närma sig varandra, och följaktligen kan det hända, att budgetöverskottet försvinner och kanske blir negativt.

Nu säger man måhända, att det väl inte gör någonting, om budgetöverskottet försvinner — i en lågkonjunktur behövs man inte ha något budgetöverskott, utan det kan i stället vara rimligt, att man har ett budgetunderskott. Ja, om man har en sådan lågkonjunktur, att samhället måste vidta väsentliga åtgärder för att sätta folk i arbete, är det naturligt att ha ett budgetunderskott. Men jag vill påpeka att redan med en stabilisering av det nuvarande konjunkturläget får vi räkna med fallande statsinkomster, och det skall inte så mycket

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

till förrän vi då kommer i ett underkottsläge.

Jag måste då fråga: Kan det vara rimligt att vi under en period av högkonjunktur skall ordna det så att vi får en underbalansering av budgeten? Det måste vi väl ändå ur principiella synpunkter säga nej till. Och detta gör att vi i dagens ovissa läge måste ha ett icke obetydligt budgetöverskott för att å ena sidan vara säkra på att kunna möta en inflationsimpuls och å andra sidan icke riskera att även i en högkonjunktur få en underbalanserad budget.

Överskottet i den budget, som vi nu anar, är inte på långa vägar så stort som överskottet för innevarande budgetår, och det är inte heller så stort som det budgetöverskott jag förra året pläderade för. Men jag medger, att budgetöverskottet nu inte behöver vara så stort; å ena sidan skapas en viss motvikt genom den föreslagna fonderingen av kommunmedel och å andra sidan är det nuvarande konjunkturläget icke så tillspetsat, att man behöver ställa sina anspråk lika högt som förra året.

Det är därför som jag för min del ansett, att man skulle kunna få ett visst utrymme för sänkning av den statliga inkomstskatten, och det är den frågan vi nu har att i anledning av bevillningsutskottets betänkande nr 57 diskutera och ta ståndpunkt till.

I propositionen nr 233 har jag låtit finansdepartementet framlägga resultatet av vissa undersökningar rörande vad vi kan veta om budgeten för år 1953/54. Vad som där säges, fyller en ju inte med någon tillförsikt.

Nu har man sagt att det är svårt att veta vad som kommer att ske så långt fram i tiden; det kan inträffa en mängd omständigheter som vi inte nu vet någonting om. Jag medger att det ligger mycket i detta, och man får naturligtvis inte tro att vi har möjligheter att göra en fullständig bedömning av vad som är möjligt eller inte möjligt för budgetåret 1953/54. Men bjuder oss ändå inte försiktigheten att fråga: Har vi budgetåret 1953/54 täckning för de växlar vi under riksdagen 1952 håller på att utställa?

Och är det inte en sund tanke, att man eftersträvar täckning?

Om vi beslutar en sänkning av inkomstskatten nu, kommer den som alla känner till att verka endast till en tredjedel nästa budgetår, medan däremot budgetåret 1953/54 kommer att belastas med hela det inkomstbortfall som skattesänkningen medför under ett budgetår. Vi kan tänka oss att en enskild person tecknar en livförsäkring eller en försäkring av något annat slag, där premien betalas för kalenderår. Premien är kanske 1 500 kronor om året, men han tar försäkringen så sent under året, att han bara behöver erlagga premie för fyra månader, alltså med 500 kronor. Skulle vi tycka att den personen handlade klokt och förståndigt, om han resonerade så här: »De 500 kronorna har jag lyckats spara ihop under året, och därför tar jag försäkringen. Om jag kan betala de 1 500 kronorna nästa år, ja, det vet jag ingenting om, men jag tecknar försäkringen ändå. Det kan ju alltid inträffa någon gynnsam omständighet som gör att jag går i land med det?» Jag tror inte att någon av oss skulle anse ett sådant handlingssätt klokt. Är det då välbetänkt av oss såsom företrädare för den svenska staten att säga: »Nu genomför vi en skattesänkning som medför ett inkomstbortfall av 630 eller 360 miljoner kronor för helt år, men konsekvenserna för framtiden intresserar oss inte, ty första året blir inkomstbortfallet bara 210 eller 120 miljoner kronor?»

Man talar om att en skattesänkning skulle medföra bättre deklarationsmoral. Jag vet nu inte hur mycket som verkligen ligger i detta tal, ty så låga skatter får vi väl inte på mycket länge, att menige man kan säga sig: »Nu är skatten så låg att den inte är någonting att fästa sig vid.»

Men så mycket är väl säkert, att om vi fastställer en skatteprocent i dag och sedan tar tillbaka skattesänkningen genom en höjning vid denna tid nästa år, så kommer det absolut icke att påverka deklarationsmoralen förmånligt. Det tror jag att vi alla kan vara överens om. Och jag tror inte att någon skulle vilja

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

bära ansvaret för en sådan utveckling; den skattesänkning vi nu beslutar, måste vi kunna vidhålla även nästa år. Hur mycket vi än talar om framtidens oviss-
het kan vi enligt min mening inte avstå från att söka skapa garantier för att skattesänkningen kan vidhållas även nästa år.

Detta är den ena saken jag här vill framhålla. Den andra är: Kan vi grunda en skattesänkning nu på de pålagor vi ålagt näringslivet för att bromsa konjunkturutvecklingen? Vi har ju hela tiden förklarat, att dessa pålagor är av tillfällig natur och skall tas bort så snart konjunktoren ändrar sig. Jag måste för min del vidhålla att vi bör ordna det så, att dessa pålagor kan avvecklas omedelbart då detta befinner sig nödvändigt med hänsyn till utvecklingen.

I den föreslagna budgeten ingår 865 miljoner kronor i inkomster, som är av denna eller likartad natur. Man kan inte gärna binda sig för framtida utgifter på grundvalen av de inkomsterna. Däremot kan man naturligtvis betala tillfälliga utgifter med dem, det tycker jag också. Jag har för min del sökt begrunda vilka tillfälliga utgifter som kan beräknas falla bort. Jag har med stor tveksamhet sagt mig, att vi väl ändå bör söka förr eller senare bli fria från jordbrukssubventionerna — men det är den enda punkt jag kunnat finna. Om någon annan kan peka på flera punkter, så välkomnar jag förslagen. Men jag tror inte att man kan få fram några mera väsentliga utgiftsbortfall. De 665 miljoner, som blir kvar sedan vi dragit från jordbrukssubventionerna, måste vi alltså hålla fria; vi får inte ta några in-teckningar i dem, utan vi bör ha möjlighet att när som helst avveckla de pålagor det gäller.

Om jag alltså från de beräknade statsutgifterna drar dels dessa tillfälliga, av konjunkturen betingade inkomster och dels skillnaden mellan skattebortfallet nästa budgetår och det därpå följande, kommer jag fram till en inkomstsiffra för nästa budgetår på 7 216 miljoner, om uttagningsprocenten sättes till 100. Här-
emot står beräknade utgifter på 7 497 miljoner, och resultatet blir alltså ett

underskott i de ordinarie inkomsterna av i runt tal 280 miljoner kronor, som skulle behövas för att täcka skattebortfallet. Vid uttagningsprocenten 110 blir inkomsterna 7 486 miljoner; underskottet är då 11 miljoner kronor, men det beloppet är så litet att man utan vidare kan bortse från det.

Jag vet att herr Ewerlöf i debatten har sagt, att 100 eller 270 miljoner är sådana småpengar att man kan bortse från dem. Men jag skulle vilja se den finansminister som vore beredd att instämma i det. Jag har sannerligen fått lov att gnida på tusenlapparna när det gäller utgifterna, och jag tror inte att det är möjligt att göra upp en budget med sådana förutsättningar att man säger, att ett eller annat hundratal miljoner kronor saknar betydelse.

I detta sammanhang skulle jag vilja säga ett ord till dem som i debatten har yttrat att våra utgifter är för höga och att vi inte är tillräckligt sparsamma med statens medel: Det vore intressant att se vilka möjligheter de, som företräder den meningen, skulle ha att såsom finansministrar lyckas förmå riksdagen att godtaga väsentligt lägre utgiftssummor än de föreslagna. Jag har för min del en mycket dålig erfarenhet i det fallet, men det kan ju hända att jag inte har någon hand med riksdagen — det finns kanske andra som skulle lyckas bättre! Jag tror dock att vi allesammans vet precis hur svårt det är att komma till några resultat på den punkten; vad man här säger är rent platoniskt.

Man kan alltså bestämma sig för en uttagningsprocent av 110, men det finns icke möjligheter — om man vill bevara sunda statsfinanser — att sätta uttagningsprocenten till 100.

Men även en uttagningsprocent av 110 ger en rimlig skattelättnad. För den stora mängden av skattebetalare blir skillnaden i skattesänkning vid 100 respektive 110 procents uttagning inte så stor att den har någon egentlig betydelse; det är först när man kommer högre upp i inkomstklasserna som skillnaden blir påtaglig. Även om de större inkomsttarna nödgas ytterligare ett år bära den

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

skattebördan, som uttagningsprocenten 110 medför, är detta enligt min mening motiverat med hänsyn till att vi måste gå fram med försiktighet. Om det vid uppgörandet av budgeten 1953/54 visar sig att oppositionens antaganden håller streck och att statens budgetära ställning utan vidare tillåter en sänkning av uttagningsprocenten till 100, så är jag icke motståndare utan tvärtom anhängare till en sådan sänkning. Ty jag har aldrig ansett att den skattesänkning, som skall genomföras i år, är något slutsteg, utan min tanke är att efter hand som vi kan skapa möjligheter därtill, skall vi sänka den direkta skatten.

Men jag vill säga till herr Ewerlöf, att jag icke räknar med att kunna sänka den direkta skatten med tillhjälp av ökade indirekta skatter. En indirekt skatt är en tveksam sak ur social synpunkt. Även om den inte är lika utmanande nu som den var tidigare, innan vi hade den höga progression på inkomstskatten som vi nu har, är det i alla fall mycket svårt att avväga en indirekt skatt så, att den inte kommer att tynga de breda folklagren mera än de bättre situerade. Därför har jag för närvarande ingen tanke på att gå längre, om man nu kan finna en rimlig skatteform, än att använda därigenom inflytande belopp till en utbyggnad av den sociala omvårdnaden. Det innebär ju att de breda folklagren i annan form får tillbaka den utgift som drabbar dem genom skatten.

Med en uttagningsprocent av 110 och med de tillfälliga inkomster, som vi får genom våra åtgärder mot inflationen, får vi ett budgetöverskott på omkring 900 miljoner kronor, och jag anser att det är ett bra budgetöverskott, som vi mycket väl kan nöja oss med.

Nu kan man ju säga från oppositionens sida: »Ja, men om ni följer vår linje, blir det också ett budgetöverskott — det blir bara 100 miljoner mindre, och det är väl i stort sett lika betryggande.»

Jag vill medge att det inte kan vara någon stor skillnad, när man kommer in på den rena konjunkturpolitiken. Men jag undrar: Vem skall oppositionen tacka

för att den i dag kan erbjuda oss ett budgetöverskott på 800 miljoner kronor? Oppositionen kan inte tacka sig själv. Den får tacka oss i majoriteten för att vi har satt den i en sådan ställning, att den i dag kan säga, att även den kan komma fram till ett budgetöverskott på 800 miljoner kronor. Vi skall nämligen inte glömma bort att vi från majoritetens sida har fått använda vår majoritetsställning till att besluta en konjunkturskatt på 150 miljoner, en bilaccis på 70 miljoner och en fordonsskatt som ger 50 miljoner kronor. Vi har måst hindra minoriteten från att avstå från de 30 miljoner som elskatten ger. Vi har vidare måst hindra minoriteten från att sänka inkomstskatten, förmögenhetsskatten och kvarlåtenskapsskatten med 45 miljoner och från att avslå förslaget om begränsning av företagens fria avskrivningsrätt, varigenom det allmänna beräknas komma att tillföras en inkomst på 250 miljoner kronor. Detta betyder att om oppositionen hade fått sin vilja igenom, hade de i dag kunnat uppvisa ett budgetöverskott på endast ca 200 miljoner kronor. Samtidigt föreslår oppositionen, att vi med en uttagningsprocent av 100 skall under det kommande budgetåret avstå från en inkomst på 210 miljoner kronor.

Nå, varav består nu detta budgetöverskott på 200 miljoner kronor? Det består helt och hållet av tillfälliga inkomster, ty även sedan oppositionen skulle ha fått alla sina vid detta års riksdag väckta förslag om skattelättnader bifallna, skulle det ändå vara kvar 360 miljoner, som de inte hade kunnat komma åt vid denna riksdag, emedan dessa inkomster beror på tidigare träffade anordningar. Det innebär alltså att av de 210 miljoner i skattesänkning, som oppositionen föreslår för nästa budgetår, skulle ca 150 miljoner betalas med dessa tillfälliga inkomster.

Jag frågar mig själv: Skall vi ta er på allvar? Har ni haft någon tanke, när ni har gjort alla dessa förslag? Har ni haft någon budget? Har ni tänkt på vad sifffrorna skulle bli? Det har ni väl gjort, ty jag kan väl inte tänka mig att ni bara

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

följer stundens ingivelser och opportuniteten utan att ta hänsyn till sammanhangen. Då kommer jag fram till att oppositionens politik helt och hållet innebär ett utmönstrande av konjunkturpolitiken, av alla finanspolitiska inslag. Och då har jag väl ändå rätt att från min utgångspunkt säga, att oppositionen i den svenska riksdagen inte är så särdeles mycket att hålla i handen när det gäller att hålla tillbaka inflationsimpulserna.

Majoritetens linje här i dag är visserligen inte så populär, eftersom den inte kunnat erbjuda allmänheten så stora lättnader, men det är en trygg linje. Den innebär att vi fullföljer den strama ekonomiska politikens linje. Den bibehåller den svenska staten vid sunda finanser och ger ändå en skattesänkning, som för de många inte är särskilt mycket sämre än den som oppositionen föreslår.

Men det kan vara naturligt att fråga: Hur skall det bli, om konjunkturkurvan på allvar vänder nedåt? I det fallet vill jag bara helt kort uttala den meningen, att då skall vi steg för steg avveckla den konjunkturutjämnande politik, som vi nu för och som syftar till att hålla nere högkonjunkturen. Enligt mitt sätt att se blir det då i första hand de s. k. pålagorna som skall tas bort. Konjunkturskatten kommer inte igen. Om det på allvar visar sig att det är fråga om en konjunkturvändning nedåt, skall vi inte dröja med att ta bort både investeringsavgiften, det som återstår av elskatten och kanske även bilaccisen. Men även i övrigt skall vi givetvis avrusta, ty det är inte meningen att vi skall bedriva en politik som verkar på det sättet att den leder till en lågkonjunktur.

Vi i majoriteten kan säga detta och hålla fast vid det, emedan vi håller statsfinanserna oberoende av dessa extra pålagor. Vi står därför i detta avseende i en långt friare ställning än oppositionen gör, och vi kan därför också bättre fullfölja en konjunkturutjämnande politik. Även om det tar emot, måste man föra en sådan politik under högkonjunktur för att man skall ha möjlighet att göra det även i en lågkonjunktur.

Herr OHLON (kort genmäle): Herr talman! Jag hade inte tänkt att begära ordet under denna punkt, men då finansministern har apostroferat den grupp jag tillhör och därutöver i ingressen till sitt yttrande även drog in den allmänna ekonomiska politiken i resonemang- et, må det tillåtas mig att säga ett par ord.

Herr finansministern tycktes av yttrandet att döma mera lita på högern än på folkpartiet när det gällde inflationsbekämpandet, och anledningen till att han gör det är att han inte återfinner klara verba i folkpartireservationen på denna punkt.

Jag vill då hänvisa finansministern till det särskilda yttrande, som herr Hansson m. fl. fogat till bankoutskottets utlåtande nr 27 och där de säger att tack vare den allmänna utvecklingen har det förunnats oss en paus till självrannsakan och insättande av egna krafter till stabilisering av det ekonomiska läget. Vidare hänvisas i det särskilda yttrandet till ett utlåtande av bankoutskottet i fjol, där oppositionen mycket starkt strök under vikten av en åtstramning av penning- och kreditillgången, varvid man samtidigt förmenade, att åtgärderna borde ha kunnat komma litet tidigare. Jag skulle föreställa mig, att i betraktande av vad jag nu sagt vår grupps uttalande i fråga om inflationens bekämpande får anses vara lika tydligt och klart som majoritetens.

Herr finansministern sade också, att vi inte vill vara med om någon effektiv finanspolitik. Man kan då ställa den frågan: Vad är en sund finanspolitik? Ja, det är väl först och främst att staten inte lever över sina tillgångar och inte finansierar löpande utgifter med lånemedel utan täcker dem genom skatter och andra inkomster. Nu har finansministern gjort stora ansträngningar att räkna ned budgetöverskottet för de kommande åren så mycket som möjligt. Han kommer då till den slutsatsen, att budgetöverskottet inte är så stort, att det finns utrymme för genomförandet av hela skattereformen från den 1 ja-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

nuari 1953, vilket dock hans egna partivänner i utredningen föreslagit. För att komma ifrån sitt besvärande dilemma tar han sin tillflykt till de ovissa utsikterna i fråga om läget om två år och kommer så till det resultatet, att det inte är möjligt att gå längre än vad han gjort.

Det är inte första gången som herr finansministern uppträder såsom ekonomisk spåman. Det har han varit alla de senaste åren. Jag vill erinra om debatten i denna kammare någon gång i maj månad 1950, då finansministern påstod, att folkpartiets förslag om en minskad uttagningsprocent skulle leda till en underbalansering av budgeten för det följande budgetåret. Resultatet blev i själva verket ett budgetöverskott, som var fem gånger större än den skatteminskning, som vi föreslog i vår motion. För det innevarande budgetåret blir läget detsamma, för att inte säga att det blir ännu horriblare. Trots all den beundran, som jag hyser för herr finansministern, känner jag mig med hänsyn till de erfarenheter, som vi har gjort under de sista åren, inte övertygad om att hans bevisföring är övertygande.

I slutet av sitt anförande sade statsrådet Sköld, att vi alltid skall ha budgetöverskott. Blir det inflation, skall vi ha budgetöverskott för att bekämpa inflationen, och går det åt andra hållet, behöver vi en skattereserv för att möta en eventuell minskning i inkomstillflödet för staten. Det är klart att med det resonemanget kan man motivera vilka skatter som helst.

Finansministern gjorde också i slutet av anförandet gällande — eller antydde det i varje fall — att han var mycket blygsam, när han nöjde sig med ett budgetöverskott på 900 miljoner kronor. Jag får säga, herr finansminister, att jag nog tycker att de 900 miljonerna även med hänsyn tagen till budgetöverskottets antiinflationsverkan är tilltagna litet i överkant.

Till sist sade finansministern bekymrat, att hans parti och broderpartiet ensamma får kämpa på barrikaden mot inflationen. Vi inom oppositionen skul-

le ha lämnat finansministern i sticket. Jag tycker att det är ett orättvist omdöme. Och tillåt mig bara säga, att om det nu förhåller sig på det sättet, att regeringen har uppjudit alla krafter för att hålla den svenska kronans värde intakt, så har ändå resultatet blivit ganska dåligt.

Herr EWERLÖF (kort genmäle): Herr talman! Finansministern har, och jag förstår honom väl, valt att i ett sammanhang behandla både skattefrågan och den ekonomiska politiken i anledning av bankoutskottets utlåtande. Nu har emellertid inte debatten här i kammaren förlöpt på detta sätt, utan vi har hittills helt och hållet begränsat oss till själva skatteproblemet. Det gör att jag har mycket svårt att i ett sammanhang i min replik till finansministern gå in på de frågor, vilka rör det ämne som kommer härefter på föredragningslistan, innan jag haft tillfälle att för kammaren presentera innebörden av den reservation, som där avgivits. Jag kan inte börja med att lösryckt redogöra för vad den innehåller för att bemöta vad finansministern sade i fråga om den delen av problemet.

Vad beträffar skatteproblemet känner jag det också ganska besvärligt att replikera finansministern utan att återigen mer eller mindre återupprepa de synpunkter jag anlagt på dessa ting i mitt tidigare anförande. Att nu lösryckt plocka ut någonting av detta för att gå in i bemötande är mycket svårt — man behöver med andra ord den bakgrunden. Det är möjligt att finansministern har kunnat bilda sig en uppfattning härom med hjälp av de förträffliga anteckningar, som brukar tillhandahållas honom över vad som förekommit här i kammaren, när han har varit frånvarande. Jag skall emellertid återge mina synpunkter med några korta satser.

Jag kan följa finansministern på åtskilliga punkter. Jag ger honom utan vidare rätt i att det inte är lämpligt med en underbalansering av budgeten i en högkonjunktur. Jag har aldrig pläderat

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

för någonting sådant. En annan sak är, vad överbalanseringen har betytt under dessa år när det gällt att motverka inflationen. Därom har det rätt delade meningar. Vi har ansett att det höga skatetrycket i vissa fall haft en motsatt effekt mot den avsedda. Men vi är fullt överens om att en underbalansering av budgeten i en högkonjunktur inte bör få förekomma.

Sedan frågade finansministern om det var rimligt att låta de extra pålagorna på näringslivet tas i anspråk för framtidsutgifter. Självfallet inte. Det skall finnas möjlighet att slopa dessa pålagor, ju förr dess hellre, för att följa med i konjunkturutvecklingen.

Jag skulle dock här vilja göra ett litet tillägg. Jag anser det vara lika orimligt att ta i anspråk för framtidsutgifter den pålaga, som har uppkommit utan något som helst riksdagsbeslut genom skattehöjningarna på grund av inflationsutvecklingen efter 1947 års skattereform. Det är en fullkomligt oförutsedd utveckling som har föranlett denna högre skattebörd i fråga om de direkta skatterna, och jag anser att det är precis lika orimligt att ta i anspråk den sortens skatter, som slumpvis har kommit till och som icke har varit föremål för ett medvetet beslut från riksdagens sida, för framtidsutgifter.

Av den anledningen anser vi, eftersom förslaget i skattehänseende inte innebär annat än ett försök att skära ned skatterna till 1947 års nivå, att det är riktigt att nu över hela linjen rensa ut denna icke avsedda skatteinkomst ur skattesystemet med de konsekvenser, som detta kan komma att få.

Och vilka är då konsekvenserna? Jo, finansministern kan väl inte bestrida att vi för nästa budgetår, 1952/53, kan nöja oss med ett uttag på 100 procent och få budgeten balanserad med de ordinarie inkomsterna utan hänsyn tagen till de här extra pålagorna för näringslivet.

Detta gäller alltså budgetåret 1952/53, men hur ställer det sig för budgetåret 1953/54? Det är detta hela diskussionen nu rör sig om. Finansministern säger då med obetalbar överlägsenhet i sitt an-

förande, att herr Ewerlöf här stått och förklarat att 270 miljoner kronor inte är någonting att tala om och att man helt och hållet kan se bort därifrån. Detta har inte herr Ewerlöf sagt! Herr Ewerlöf har sagt, att 270 miljoner kronor självfallet är ett mycket stort belopp i och för sig. Men när det gäller att göra en förhandsberäkning av utfallet för budgetåret 1953/54 tillät jag mig säga, att 270 miljoner kronor icke är ett större belopp än att det ligger inom felmarginalen för beräkningar i ena eller andra riktningen, inte minst om vi tar hänsyn till vad vi redan fått finna oss i när det gäller omräknade siffror. Vilka olika siffror presenterar inte finansministern nu i förhållande till den budget, som lades fram i januari? Och hur var det för den löpande budgeten? Där rör sig överskottet i jämförelse med det beräknade om en siffra, som är många gånger större än dessa 270 miljoner kronor, som inte är mer — tillåt mig att säga det — än att de kan ligga inom felmarginalen för beräkningarna för kommande budgetår.

Finansministern underskattar fullkomligt det värde, som skulle ha legat i att skattesänkningen nu hade fått den allmänna karaktär, som man från skatteutredningens sida syftat till. Han säger att de lägre inkomsttagarna kommer att få en väsentlig skattesänkning, men hur det kommer att gå för de andra inkomsttagarna får man se i efterhand. Det är ett resonemang, som jag måste bestrida det behöriga i, ty här har man dock inom skattekommittén varit överens om att vad som behövde göras var en över hela linjen verkande åtgärd.

Herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! Jag ber om överseende för att jag här tagit upp bägge frågorna i ett sammanhang. Jag vill bara till min ursäkt anföra att vid de förberedande diskussioner, som jag har haft om dessa ärendens behandling med oppositionens ledare, har vi varit överens om att vi skulle ha *en* debatt. Jag förstår därför inte, varför inte den ordningen har blivit följd i

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

denna kammare, men det kan jag ju inte här förklara. Jag vill bara säga att det är detta som ligger bakom att jag tog upp debatten i ett sammanhang, ett sammanhang som jag måste finna ganska naturligt.

Sedan är det för mig tacksamt att få notera, att herr Ewerlöf inte vill ha ett budgetunderskott i högkonjunktur, och han vill också ha frihet att när som helst ta bort alla de pålagor som har kommit till i konjunkturbromsande syfte. Jag bara tillägger, att enligt min mening handlar herr Ewerlöf i detta fall mot sina åsikter genom det ståndpunkts-tagande, som herr Ewerlöf här gör.

Vidare har jag ett litet ord att säga i anledning av herr Ewerlöfs uttalande om att det är lika orimligt att uppehålla ett skattetryck, som inte varit följden av ett riksdagsbeslut utan som tillkommit på grund av inflationen. Det skulle på något sätt ha kommit utan ett medvetet beslut från statsmakternas sida. Men vi har ju varje år fattat beslut om uttagningsprocenten. Vi har fattat beslut utifrån den uppfattning vi haft om det ekonomiska läget just då, och då har det också — i viss mån åtminstone — gått in i våra föreställningar, att skatten skulle komma att höjas på grund av förskjutningen i penningvärdet. Jag kan inte förstå att detta har kommit över oss omedvetet, ty så mycket förstånd må vi väl ändå ha haft när vi fattat våra beslut, att vi insett vad vi här gjort. Och detta är egentligen en alldeles ovidkommande sak, ty i så fall skulle riksdagen blivit satt i det nödtvånget att skaffa andra statsinkomster och genomföra andra skattehöjningar för att kunna medge att inkomstskatten hölls nere.

Herr Ewerlöf säger nu, att vi kan få nästa budget balanserad även med 100 procents uttagning. Och jag har sagt att vi kan få det. Jag har bara velat genmäla, att det betyder att vi utställer en växel på budgetåret 1953/54, något som innebär att vi då skall skaffa 270 miljoner kronor mer än vad vi annars skulle ha behövt göra. Herr Ewerlöf säger att detta belopp ligger inom felmarginalen. Det kan göra det, om man tror att det

skall bli fortsatt inflatorisk utveckling eller att det skall bli en deflatorisk utveckling. Då är det alldeles riktigt, att vi inte på förhand kan säga hur höga eller låga våra statsinkomster kommer att bli. Men om vi nu försöker att eftersträva en stabilisering blir läget ett annat. Då blir det inte så stora felmarginaler att hålla sig inom.

I detta sammanhang skulle jag även vilja säga en sak till herr Ohlon — den får ha sin adress till herr Ewerlöf också — och det gäller talet om att skattekommittén efter moget övervägande enat sig om att uttagningsprocenten skall vara 100. Jag har tidigare i olika sammanhang frågat: När har skattekommittén gjort någon analys av den ekonomiska politiken och dess behov? När har skattekommittén gjort en analys av det statsfinansiella läget? Vilken särskild auktoritet kan en kommitté ha i frågor, som den över huvud taget inte har undersökt? Det vore absolut en hybris från skattekommitténs sida, om den vill tillmäta sig en auktoritet rörande de bedömningar, som vi har för handen i dag.

Jag skulle också vilja säga några ord till herr Ohlon. Det är alldeles riktigt att jag varit nödsakad att vara spåman. Det måste en finansminister vara. Han kommer inte ifrån det. Var och en, som kommer i den ställningen, tvingas att bli det — att göra upp en budget mer än ett halvt år innan den skall träda i kraft, som skall gälla under en tidrymd, som sträcker sig ett och ett halvt år framåt, måste alltid ske med ett visst försök att se in i framtiden. Jag har många gånger erkänt att jag då har tagit fel. Och det är klart att jag också kan ta fel i dag, liksom mina motståndare kan ta fel. Herr Ohlon säger, att folkpartiet år 1950 vid ett visst tillfälle föreslog en skattesänkning, som jag förklarade att vi inte kunde gå med på, och att sedan budgetöverskottet blev fem gånger större än den föreslagna skattesänkningen. Ja, herr Ohlon, jag skulle inte ha gjort den spådomen, om jag hade anat att det vid midsommartiden detta år skulle komma att utbryta ett krig i Korea! Det är emellertid ett faktum

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

att min spådomskonst inte var tillräcklig för att förutse Koreakriget, och jag kan mycket väl förstå, herr Ohlon, att det vore bra om man kunde få en finansminister, som har förmågan att bättre förutse kommande ting.

Herr Ohlon påstod, att jag hade sagt att jag litade mera på högern än på folkpartiet i denna fråga. Det var väl ändå på sitt vis en liten missuppfattning, därför att jag kom till slut fram till att ni säkert är lika goda kålsupare båda två, fastän högern i år är litet stramare än folkpartiet i sitt uttryckssätt. Men i sak har det blivit så, att ni har blivit tvillingbröder. Jag vill bara göra detta lilla tillrättaläggande.

Jag behöver väl inte här yttra mig om vad resultatet har blivit av vår konjunkturpolitik. Herr Ohlon gör sig lustig över att vi har satt in våra åtgärder så långt vi har kunnat, och ändå har högkonjunkturen och inflationen fortsatt. Ja, herr Ohlon, det är inte lätt att veta, hur starka krafter man skall mobilisera emot inflationstrycket, det är inte lätt att mäta, hur hårt det är, och det är heller inte möjligt att veta om det ens går, när inflationstrycket är tillräckligt högt, att från samhällets sida göra någonting, som tvingar inflationen att stanna av. Vi kan inte där göra mer än allt vad vi anser möjligt. Och därav får man inte dra den slutsatsen, att vad man gör inte har någon verkan. Ty det kan dock vara så, att det hade varit bra mycket värre om man inte hade gjort det som har blivit gjort.

Herr EWERLÖF (kort genmäle): Herr talman! Eftersom finansministern förklarade, att skattekommittén inte hade haft några som helst möjligheter att uttala sig om de budgetära förhållandena, skulle jag vilja fråga herr finansministern: Stod det inte i direktiven för denna kommitté, att den skulle efter en noggrann analys av de statsfinansiella möjligheterna att åstadkomma en skattesänkning göra sin utredning? Har det inte enligt herr statsrådets egna direktiv ingått i kommitténs uppgift att inte lägga fram några andra

förslag än dem, som den efter en analys av de statsfinansiella möjligheterna kommit fram till? Det är bara en fråga jag ställer, ty jag lever i den föreställningen att detta var innebörden i direktiven.

Jag slutade min förra replik med att säga, att jag beklagade, att finansministern och regeringen denna gång som så många andra gånger avvisat möjligheterna att kunna åstadkomma en någorlunda samlande lösning i en stor fråga. Jag anser att det är ett stort värde, som man kastar bort, när man nu inte fullföljer kommitténs enhälliga förslag. Det hade varit värt rätt mycket även i pengar, om så hade skett.

Vidare talade herr finansministern om huruvida det ena eller det andra av partierna, folkpartiet eller högern, var stramare än det andra. Jag vet inte, herr talman, om det inte var en sammanblandning av begreppen, men jag fattade det tidigare uttalandet så, att det var fråga om vår inställning till den speciella kreditstrammingspolitik, som nu bedrivs av riksbanken. Och det är ett tema, som jag skall be att få återkomma till i samband med behandlingen av nästa ärende.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag vill först säga till herr Ewerlöf, att jag aldrig har givit skattekommittén några direktiv. Det är inte jag som tillkallat den kommittén. Men det har inte med saken att göra. Om det ingick i skattekommitténs direktiv att verkställa någon ingående statsfinansiell analys, så vill jag bara konstatera, att i så fall följde kommittén inte sina direktiv.

Herr ELIASSON: Herr talman! Herr Svärd gav uttryck åt den uppfattningen att regeringens ställningstagande präglades av större ansvar än oppositionens förslag, och jag förstår, att herr Svärd måste ha kommit till denna slutsats vid granskningen av bevillningsutskottets betänkande. Nu skall jag inte, herr talman, syssla mera med herr Svärd, därför att jag kommer att spara

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

det till debatten om penningpolitiken för att med största intresse möjligen höra, om herr Svärd återkommer med talet om att Sverige borde bevilja Englan ett lån på 500 miljoner kronor. Jag skall, herr talman, syssla med en något större dignitet inom högerpartiet än herr Svärd, nämligen herr Hjalmarson.

Jag vill erinra om att vid årets remissdebatt gav herr Hjalmarson en ganska kärv deklaration om att högern krävde ett helt annat allvar i besparingsåtgärderna än hittills, och han föreslog en, som han uttryckte det, medveten begränsning av de statliga utgifterna och önskade därvid göra undantag endast för försvaret, folkpensionerna och barnbidragen. Jag skall inte göra några kommentarer till de olika punkterna. Jag vill erinra om att man tydligen i gårdagens debatt beträffande frågan om ett extratillägg, utöver det som regeringen föreslagit till folkpensionärerna, från högerkanten bedömde läget mera pessimistiskt än man gör i dag, eftersom man för att skaffa pengarna till detta extra tillägg, som gällde 37 miljoner kronor, föreslog höjda folkpensionsavgifter.

Från folkpartihåll har också givits signaler om sparsamhet, men de är inte lika kärva som högerns. Detta får sin förklaring av att man på den kanten också är litet mera mästare i glidande formuleringar.

Jag tycker att man bör bringa detta i erinran när vi nu skall diskutera hur stor sänkning av den statliga inkomstskatten som bör beslutas. Jag tror inte någon kan påstå, att man vare sig från höger- eller folkpartihåll har överansträngt sig i att söka sänka statsutgifterna. Tvärtom har man på åtskilliga punkter önskat anslagshöjningar. Samtidigt har man — något som finansministern och även herr Sjödahl varit inne på här — på åtskilliga punkter gått emot förslag i konjunkturdämpande syfte, som skulle tillföra statsverket inkomster under budgetåret 1952/53. Om riksdagen avslagit begränsningen i den fria avskrivningsrätten, vinstkonjunkturskatten, elskatten samt bilaccisen, skulle vi haft tillfälliga statsinkomster som varit

500 miljoner kronor lägre än som nu redovisats. Läger jag därtill, att från oppositionen — till den skall ju här räknas också kommunisterna, fastän de blev bortglömda i reservationens kläm, och jag förstår att man kan skämmas litet över sällskapet — påyrkats en skattesänkning av ungefär 700 miljoner kronor för *helt* budgetår — jag räknar här med 630 miljoner plus vad ökade förvärvsavgifter och en ytterligare minskning av förmögenhetsskatten skulle medfört — innebär detta att man velat öka statsutgifterna och samtidigt minska inkomsterna med över 1 200 miljoner kronor. Jag räknar alltså skattereformen på ett helt budgetår — vi får väl också sikta någon sommar framåt.

Jag undrar ändå om man inte måste säga att parollen: utgifterna upp och skatterna ned, kan tävla ganska väl med kommunisternas berömda paroll om »priserna ned och lönerna upp» i fråga om saklighet. Även om jag själv tills vidare bor i Stockholm, betraktar jag det som en fördel att det endast är Stockholms stad som hittills får vara experimentalfält för högerns och folkpartiets skattepolitik.

Jag skall inte gå närmare in på det budgetläge, som tecknats i propositionen nr 233, jag tycker att det borde ha manat oppositionen till en viss försiktighet i bedömningen. Jag skall som sagt inte gå in på någon sådan detaljgranskning här av beräkningarna i denna proposition, det har ju finansministern gjort med betydligt större sakkunskap än jag kan uppbringa. Herr Svärd — jag skall säga något vänligt ord till — ironiserar över att man från regeringshåll vill diskutera budgetläget även för nästa år. Efter alla års kritik av improvisationer i den ekonomiska politiken och i finanspolitiken skall regeringen nu få anmärkning för att den ser något framöver. Jag förmodar, att skatten i Stockholms stad, herr Svärd, också är fastställd med hänsyn till läget på högsommaren 1953, för att nu citera herr Svärds uttalande. Vi vet inte hur inkomstutvecklingen kommer att bli under 1953—54. Nationalbudgetdelegationen har gjort vissa beräk-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

ningar av konjunkturutvecklingen. Det är spådomar, som mer eller mindre kan komma att slå in, men vi får inte bortse från att utvecklingen under nästa år och även 1954 kan väsentligt rubba de inkomstberäkningar, som vi här har att hålla oss till i dag. Dessa kan rubbas i negativ riktning, men en sak är väl tämligen klar, tror jag, och det är, att vi kommer att få ökade utgifter.

Här betonas i bankoutskottets utlåtande mer eller mindre starkt men dock från alla håll, att vi inte får bortse från inflationsriskerna, att vi inte får bortse från att vad vi nu upplever kan vara en tillfällig nedtoning av överkonjunkturen och att vi på grund av en tillspetsning i den internationella situationen kan få en ny inflationsvåg, som leder till att vi både här i Sverige och i andra länder får kämpa med hårdare tag mot inflationstendenserna. Är det helt osannolikt, att de vikande tendenserna kommer att överväga? Måste vi inte i skattepolitiken också ta hänsyn till alternativet med en fortsatt nedtoning av denna överkonjunktur? Vi kan få lägre exportinkomster och lägre företagarinkomster över huvud taget. Vi kan även få, som det också sagts från nationalbudgetdelegationens sida, en negativ löneglidning.

Vad oppositionen kräver är, för att citera högerens reservation, en kärv politik. Men skatteförslaget från oppositionens sida grundar sig på en spekulativ i fortsatt inflation här i landet. Det bör slås fast.

Herr talman! Det är ytterligare ett par synpunkter, som jag vill understryka här i debatten och som också i någon mån har berörts tidigare. Ett genomförande av skatteutredningens förslag i dess helhet, jag bortser från de ytterligare höjningar eller sänkningar, som folkpartiet förordat i sin skattemotion, skulle gå löst på 630 miljoner kronor, och regeringens bud har stannat vid 360 miljoner. Det förefaller mig vara litet mera realistiskt. Vi är nog alla eniga om behovet av att sänka skatterna. Det är nog inte därom tvist råder. Men vi får inte bortse från att regeringspartierna bär ett helt annat ansvar för den ekonomiska utveckling-

en och att vi därför vill hålla oss inom möjligheternas ram.

Slutligen skulle jag, herr talman, vilja understryka att om vi går den samlade oppositionen — högern, folkpartiet och kommunisterna — till mötes och sänker uttagningsprocenten från 110 till 100, vad kommer då att inträffa, bortsett från de minskade intäkterna? Vad kommer att inträffa för den enskilde skattebetalaren? Om jag nu tar skatteutredningens tabeller om den totala skatten för en gift inkomsttagare i ortsgrupp III, alltså inklusive den kommunala beskattningen, finner jag att en sådan skattskyldig med en årsinkomst i dag av 5 000 kronor får enligt regeringens förslag jämfört med nuvarande beskattning en skattelättnad av 133 kronor. Går man oppositionen till mötes och sänker uttagningsprocenten till 100, får han 9 kronor ytterligare. Går man till en inkomsttagare med 20 000 kronor, får han genom regeringsförslaget 438 kronor i skattelättnad. Enligt oppositionens förslag får han ytterligare 222 kronor. En person med 60 000 kronors inkomst får en skattelättnad av 925 kronor enligt regeringsförslaget och ytterligare 1 576 kronor med en uttagningsprocent av 100. Jag förstår att kommunisterna representerar ett inkomstskikt som sitter hårt i klämman och därför vill att uttagningsprocenten skall bli 100. Då är man ju, som sagt, också i gott sällskap.

Jag har, herr talman, ingen anledning att diskutera, huruvida en sänkning av skatten med dessa belopp i dessa inkomstlägen är motiverad eller inte. Vad jag måste fråga mig, är om det skulle vara principiellt riktigt att gå oppositionens krav till mötes och kanske framtvunga en höjning nästa år av de indirekta skatterna. Jag vill deklarerera, att jag inte tillhör dem som är så entusiastiska för att pålägga nya indirekta skatter av omsättningsskattens karaktär. Det skulle enligt min mening vara ganska lättsinnigt att resonera som herr Ewerlöf, att fattas det litet pengar så låt oss bara höja de indirekta skatterna. Jag tror att erfarenheten har lärt oss, att det inte är så rasande lätt att skaffa

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

en täckning av storleksordningen 270 miljoner kronor, utan att den indirekta skatten kommer att hårdast drabba de sämst ställda i samhället och framför allt de barnrika familjerna. Det är ur dessa sociala synpunkter, som jag tycker att man bör avråda från en sådan politik som oppositionen här har föreslagit.

Herr SVÄRD (kort genmäle): Herr talman! Tillåt mig bara rätta ett misstag, som jag har gjort mig skyldig till. Jag trodde att regeringskoalitionen hade gjort herr Eliasson till expert i kommunikationsdepartementet, men av hans anförande framgår, att det är själva verket måste vara i finansdepartementet som han har placerats. Ur den synpunkten var det ju en smula oförsiktigt av statsrådet Sköld att föregripa debatten i vad den angick budgetläget, så att vi inte fick höra den nya expertisens synpunkter på detsamma.

Herr Eliasson tyckes dessutom själv ha föregripit utvecklingen, då han här i kammaren polemiserade mot herr Hjalmarson. Herr Eliasson! Det är statsråden, inte statssekreterarna eller experterna, som äger yttranderätt i riksdagens *båda* kamrar.

Herr PETRÉN (kort genmäle): Herr talman! Herr Eliasson framhöll, vilken avgörande betydelse de 270 miljoner, som är skillnaden mellan oppositionens och regeringens förslag, här skulle innebära. Å andra sidan försökte herr Eliasson med exempel antyda, hur förfärligt litet de här pengarna betydde i fråga om skattesänkning. Jag tror att herr Eliasson får bestämma sig för det ena eller andra: om 270 miljoner kronor är en väsentlig summa eller inte.

Sedan var herr Eliasson inne på vissa siffror gällande budgetutfallet. Jag får säga, att de var för mig totalt oklara. Det var någonting mycket starkt missvisande över de siffror herr Eliasson gav. Han bollade med siffran 1 200 miljoner och flera andra tal. Jag tror att herr Eliasson inte fått riktigt klart för sig, att

vad vi här kan uppgöra fasta beräkningar för, det är riksstaten 1952/53, och där finns inte alls någon sådan avvikelse mellan regeringens och oppositionens förslag.

Det är ju första gången som herr Eliasson deltar i dessa debatter, och det är ju rätt förklarligt, att det då kan finnas en viss okunnighet. Vi står inför ett budgetöverskott på 994 miljoner kronor, innan någon skattesänkning vidtagits. Det har gjorts beräkningar, som jag har framför mig och som visar att det även med de förslag, som under årets riksdag framförts från folkpartiets håll, finns ett betryggande budgetöverskott på ett par hundra miljoner kronor och kanske ännu mera.

Det kan väl för övrigt inte vara herr Eliassons uppfattning, att de pengar som nu har influtit och kommer att inflyta inte skulle komma till användning, därför att det har varit delade meningar om huruvida de skatter, som tillkommit under året, skulle uttagas eller inte. Vi har här att utgå ifrån det riksstatsförslag som ligger på riksdagens bord, och det är kring detta som vi har att föra diskussionen.

Herr VELANDER (kort genmäle): Herr talman! Det förefaller som om herr Eliasson skulle vara mycket angelägen om att framhålla skillnaden i ståndpunkter mellan honom och hans parti, å ena, samt högern och folkpartiet å andra sidan. Jag tänker i detta sammanhang närmast på högern. Vi har väl ändå, när vi varit inne på det problem, som aktualiseras i bevillningsutskottets föreliggande betänkande, tidigare nått så långt i fråga om samförstånd och samarbete, att högern och bondeförbundet haft gemensamma reservationer. Vi hade det bland annat år 1950, och då var bondeförbundet i likhet med högern mycket angeläget om att nå fram till ett underlag för en genomgripande och bestående skatte-reform. Då hette det i den gemensamma reservationen bland annat: »Utskottet förväntar emellertid att 1949 års skatteutredning skall kunna i så god tid av-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

sluta sitt arbete för översyn av skattefrågan i dess helhet, att därav föranledda förslag rörande en från grunden gående reformering av vårt skattesystem samt en därtill knuten bestående skattelättnad skola kunna föreläggas 1951 års riksdag.»

Det var år 1950. I fjol var vi eniga om att beklaga, att det förslaget inte hade kunnat föreläggas 1951 års riksdag. Nu har vi nått fram till slutet av riksdagen 1952, och då ironiserar herr Eliasson över att högern vidhåller just den linje, som den hävdade tillsammans med bondeförbundet åren 1950 och 1951. Det tillkommer då herr Eliasson att visa, att sådana förskjutningar i det allmänna läget inträtt, att den linjen bör frånträdas. Så har icke skett. Finansministern förklarade för en stund sedan, att man inte kunde säga någonting bestämt beträffande möjligheten eller omöjligheten av en uttagningsprocent på 100, när det gäller riksstaten för budgetåret 1953/54. Kan man då inte vara en smula förhoppningsfull? Kan man undgå att uppmärksamma den ekonomiska utvecklingen under det närmast förflutna tidskedet, låt oss säga under de sista tjugufem åren, då statens inkomster stigit från 800 miljoner kronor till väsentligt över 8 000 miljoner? Det finns ingenting — jag har sagt det tidigare — som talar emot att denna utveckling skall fortsätta och att det alltså skall kunna beredas utrymme för den av reservanterna ifrågasatta skattesänkningen genom uttagningsprocentens fastställande till 100 och detta även när det gäller budgetåret 1953/54.

Herr Eliasson var också något inne på att vi »skämdes» för kommunisterna. Ja, kommunisterna har ju intagit samma ståndpunkt som bondeförbundet och andra ännu borgerliga partier, när det exempelvis gällt elskatten, bilskatterna och för övrigt de flesta av de extra skatter som tillkom 1948. Herr Eliasson fanns då inte här i kammaren, men jag tror inte, att hans parti var så angeläget om att falla tillbaka på kommunisternas motiveringar! Varför skulle högern nu behöva göra det?

Då det här har talats om att det beräknade budgetöverskottet för det kommande budgetåret har åstadkommits genom investeringsavgiften, genom elskatten, genom begränsningen av de fria avskrivningarna etc., vill jag erinra om att budgeten dock hade blivit balanserad och överbalanserad även utan dessa extra pålagor. Och jag kan fråga: Är man övertygad om att det med hänsyn till utvecklingen varit eller är bättre att åstadkomma denna överbalansering på de vägarna än att avstå från en häremot svarande del av överbalanseringen genom att utelämna dessa extra skatter eller pålagor?

Herr ELIASSON (kort genmäle): Herr talman! Jag måste uttala min förvåning över att en så obetydlig ledamot av kammaren blivit föremål för sådan uppmärksamhet. Jag skall inte säga många ord till herr Velander. Jag har ju ingen anledning att försvara de ställningstaganden som skedde 1950, men om jag inte misstar mig gällde diskussionen den gången, om man kunde få en skattesänkning i betraktande av kompensationen till kommunerna och landstingen för den inkomst som bortföll genom att man höjde ortsavdragen.

När man säger från högerhåll att den ståndpunkt man intog då, den vidhåller man, och därför har man rätt, så är det att förlita sig på att den klocka som står ändå alltid måste visa rätt två av dygnets tjugufyra timmar, men vad vi diskuterar i dag är inte situationen 1950 utan det budgetläge vi har framför oss och inte bara budgetläget 1952/53 utan också budgetläget 1953/54.

Herr Ohlon talade om att regeringen är en dålig spådomsmakare. Jag vill då säga, att vi hade i fjol en engångslyftning av priser och löner på 20 procent, men jag undrar, om det är någon från oppositionen som vill bestrida, att koalitionsregeringens hårdare grepp på inflationskampen ger oss bättre möjligheter att komma fram till en stabilisering av prisnivån. Jag menar därför, att man i

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

dag bör nöja sig med ett uttag av 110 procent med chansen att nästa år kunna sänka till 100 procent, men man bör inte i dag ge sig in på en färd, som man inte riktigt vet hur den slutar.

Till herr Petrén skulle jag vilja säga, att det är budgetåret 1953/54, som problemställningen framför allt gäller.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja säga till herr Svärd, att jag icke har deltagit i debatterna i andra kammaren. Jag brukar nog inte vara flitigare besökare där än herr Svärd, och jag tror inte att jag har något yttrande där antecknat till protokollet, men kanske herr Svärd kände sig besvärad av att jag sysslade mera med herr Hjalmarson än med herr Svärd. Herr Svärd gjorde sig också skyldig till ytterligare ett misstag: jag tjänstgör inte i kommunikations- utan i inrikesdepartementet, men, herr talman, det bekräftar ju att herr Svärd inte så sällan tar miste. Det ligger för övrigt i linje med herr Svärds resonemang i fråga om skattesänkingsmöjligheterna.

Herr PERSSON, OLA (kort genmäle): Herr talman! Endast en replik till herr Eliasson. Det är ju så att efter 1947 års skattereform har skatteuttaget varit 100 procent. Nu är vi i färd med att sänka statsskatten, och när vi yrkar på att uttaget i fortsättningen skall vara 100 procent gör alltså herr Eliasson gällande, att detta skulle vara något halvt vansinnigt och dumt förslag. Jag har fattat situationen så, att därest det ekonomiska läget hade gjort det möjligt för regeringen, skulle den också ha kunnat acceptera en uttagning av 100 procent, men nu anser regeringen, att det ekonomiska läget inte medger det.

Är det alltså herr Eliassons mening, att man efter den här beslutade skattereformen ovillkorligen måste bygga skatteuttaget på 110 à 120 procent, eller i varje fall på någonting över 100 procent, för att kunna acceptera den eljest enligt herr Eliasson som dum och vansinnig utdömda skattereformen? Jag anser fortfarande, att det är riktigt att man utformmar ett skatteförslag, där man, såvitt det

är möjligt, kan hålla uttaget vid 100 procent, och att man endast i alldeles exceptionella fall bör gå ifrån det skatteuttaget.

Jag anser alltså fortfarande, att det är ett riktigt krav, att skatteuttaget i fortsättningen bör hålla sig på 100 procent.

Herr SVÄRD (kort genmäle): Herr talman! Då det förefaller omöjligt att med någon grad av säkerhet fastställa inom vilket departement herr Eliasson i anledning av regeringskoalitionen är bliven expert, tillåter jag mig föreslå, att herr Eliasson i fortsättningen betraktas som expert i största allmänhet utan närmare mantalsskrivningsort. Jag tror han har en speciell och naturlig fallenhet för detta yrke.

Herr NORDENSON: Herr talman! Jag hade inte tänkt begära ordet i denna debatt, och när jag nu gjort det, är jag angelägen att understryka, att det inte är herr Eliassons yttrande som uppkallar mig. Det förefaller mig som om hans ordrika anförande var en ganska blek och onyanserad reflex av vad finansministern här sade.

Det är en annan sak som har uppkallat mig. Det är den diskussion som förts angående de psykologiska verkningarna av en skattelättnad. Det är särskilt herrar Sjödahl och Einar Eriksson som här gjort sig till tolk för den uppfattningen, att en lättnad i skattestrycket knappast kan tillmätas någon betydelse i det avseendet. Detta står emellertid i en ganska skarp motsats till vad 1949 års skatteutredning förklarar i sin resumé, nämligen att »främst med hänsyn till arbetsvilja och deklarationsmoral finna vi det angeläget att trycket av den direkta beskattningen mildras». När herrar Eriksson och Sjödahl velat belysa detta, har de tagit upp det fallet, att en person går in för att genom skattefusk få sin skatt sänkt. Redan i remissdebatten fick vi höra herr Sjödahl mycket utförligt utveckla hur en sådan

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

person tänker, och han framhåll det otroligt löjliga i att en person som genom felaktiga deklarationer försökte spara 10 000 kronor, skulle underlåta att göra detta därför att han bara sparar 9 500 kronor. Han bekräftade detta sitt uttalande med sitt vanliga hjärtliga, ensamma skratt. Jag tror att herr Sjö Dahl har gjort problemet alldeles för lätt för sig. Jag vill ge herr Sjö Dahl rätt i att en person som planmässigt går in för att genom skattefusk minska sina inkomster inte nämnvärt påverkas av en skattesänkning. Men det är enligt min uppfattning dess bättre så, att personer som så gör inte utgör flertalet av svenska folket, utan jag tror att svenska folket i regel reagerar på ett annat sätt. Svenska folket är mycket individualistiskt och nackstyvt, men svensken har trots detta en mycket stor benägenhet att lojalt följa lagar och förordningar. Jag tror att vi måste konstatera, att om man behandlar svensken någorlunda försiktigt och med en viss hänsyn, kan man föra honom oerhört långt och pålägga honom mycket stora bördor. Jag vill visa på att under kriget, när de stora utgifterna lades på oss, så bars dessa i allmänhet lojalt och utan knot av svenska folket. I det avseendet tror jag att svenska folket skiljer sig inte så litet från många andra folk, där man brusar upp mycket häftigt och reagerar mycket hårt även mot relativt små ändringar i bördor och pålagor, men där reaktionen kanske inte alltid är så ut hållig.

När man lägger bördor på svensken, följer han som sagt med ganska långt, men vi måste ha klart för oss, och jag tror att herrarna och damerna skall ge mig rätt i det, att man till sist kommer till en punkt, där svensken tvärvänder. Han känner sig oskäligen och orimligt behandlad, och då blir han tvärarg. Då skall man passa sig noga, då skall man springa om hörnet, ty då dallrar smokkan. Det är det som jag tror har hänt med svenska folket inför skattebördan och dess ständiga stegring. Med herr talmannens tillåtelse vill jag säga, att svensken i genomsnitt för närvarande är

förbannad på skatterna. Det är den reaktionen som nu gör sig gällande. Det har utlöst denna strävan att komma undan skatterna, men jag tror inte att det i så hög grad är fråga om ett planmässigt skattefusk, utan det är en temperamentsfull reaktion mot skattetrycket, som utlöser sig i vad jag skulle vilja kalla för skatteflykt. Man försöker till det yttersta utnyttja alla kryphål och all den juridiska sakkunskapens hjälp för att bringa ned skatterna. Det tar sig också uttryck i att man delvis förlorar sin lust att arbeta. Det är där som skatteverkningarna kommer in, ett omfattande skattetänkande och en olust för att öka sina prestationer. Det är här som jag tror att skattesänkningen verkligen har en stor psykologisk betydelse, som vi inte får underskatta.

Låt vara att de herrar, som herr Sjö Dahl har beskrivit, fortfarande kommer att skattefuska, men min övertygelse är att genomsnittssvensken kommer att reagera gynnsamt inför en sådan här lättnad. I samma ögonblick som gemene man märker, att nu gör myndigheterna en ansträngning, nu gör de sig besvär och visar god vilja att lätta på bördorna, då känner han sig mera benägen att finna sig i pålagorna och bära dem lojalt och korrekt. Jag tror att det är så man skall se problemet. Jag tror att man då kommer till den rätta värderingen av den psykologiska verkan, som en skattelättnad kan ha. Vad jag anser vara alldeles utomordentligt betydelsefullt är just detta, att man från ledningens sida vänder bladet, ty därmed vänder man också på den inställning som svenska folket har.

Jag vill än en gång understryka en sak, som redan har framförts, nämligen att när vi åstadkommer denna lättnad, så är det i själva verket i huvudsak ett eliminerande av det skattetryck som uppkommit genom inflationen. Det blir åtminstone på vissa delar av skatteskalan inte någon sänkning utöver denna inflationistiska skattehöjning. Gentemot herr Eliasson vill jag på den punkten understryka, att när han talar om den beskattning som nu gäller på de olika

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

inkomstlägena och den som kommer att gälla enligt förslaget, bortser han helt och hållet från korrigeringar för den ökade belastning som inträtt genom inflationen. Man bör rätteligen jämföra skatten vid en viss tidigare inkomst med den skatt som efter inflationen utgår på motsvarande realinkomst, vilken ju ligger nominellt väsentligt högre. Man skall då finna att endast i vissa fall inträder enligt den föreslagna uttagningsprocenten en lättnad; i vissa fall inträder i själva verket en ökad belastning.

Nu har finansministern här i debatten tagit upp hela det ekonomiska problemet. Jag skall inte ingå på det som hör hemma under bankoutskottets utlåtande. Jag skulle bara på ett par punkter vilja gendriva finansministern. Han fann sig föranlåten att gå in på ränte-frågan, och där framhöll han, att man inte i något land har försökt dämpa konjunkturerna genom att tillgripa räntevapnet. Men han medgav omedelbart efteråt att man har tillåtit ränteglidningar i den mån andra åtgärder — kvantitativa åtgärder, som han kallade dem — föranledde detta. Jag finner mig föranlåten att för femtioelfte gången upprepa här i kammaren, att vi från oppositionen, särskilt från högern, alltid har sagt att vi inte anser att man skall tillgripa räntevapnet såsom ett självständigt vapen för att bekämpa inflationen, utan vi har främst förordat andra medel men tillagt, att om dessa enligt vår uppfattning riktiga och önskvärda medel leder till en ränteglidning, är vi beredda att acceptera denna. Sålunda står vi i oppositionen i själva verket i full samklang med de länder som finansministern pekade på. Vi tillhör inte den grupp, som han målade ut på väggen som någon sorts räntedyrkare i alla lägen.

Vad sedan beträffar bedömningen av den framtida utvecklingen, vill jag än en gång understryka vad herr Ewerlöf påpekade, nämligen, att det låg i högsta grad i skatteutredningens uppdrag — låt vara att detta lämnades av herr Wigforss och inte av herr Sköld — att avväga skatten med hänsyn till inkomst-

utvecklingen i landet och bedöma vad man kunde tänka sig att de kommande statsutgifterna och statsinkomsterna skulle belöpa sig till. Utredningen har alltså fått förtroendet att här fungera som sakkunniga på en mycket bred basis, och därför tror jag inte att man kan nonchalera deras ståndpunkt så till den grad som finansministern här gjort. I sista hand gäller ju frågan hur man i framtiden vill se på budgetbalanseringen. På den punkten har vi förklarat att vi inte under alla omständigheter vill ha en kraftig överbalansering. Vi anser, att en sådan inte i alla avseenden har de gynnsamma verkningar som man tidigare tillmätt den. Emellertid har finansministern själv vitsordat att även med bortfall av de extra inkomster han här nämnt till höga belopp, skulle vi nu kunna kalkylera med en överbalansering. Där skulle då kunna inrymmas den skattesänkning som här ifrågasatts. I valet mellan en kraftig överbalansering med höga skatter och en måttlig överbalansering med en lindring av de direkta skatterna har vi ansett att denna lindring med hänsyn till de psykologiska verkningarna hos svenska folket i fråga om arbetsvilja och skatteärlighet är så betydelsefull, att vi har velat ta de risker, som är förenade med en något mera måttlig överbalansering.

Det är på den grunden vi kommit till den ståndpunkten att stanna vid en uttagningsprocent av 100. Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt av högern fogade reservationen.

Herr **ERIKSSON, EINAR** (kort genmäle): Jag vill bara, herr talman, ställa den frågan till herr Nordenson: Hur kan man förklara att skattemoralen inte var särdeles hög ens när skattetrycket ansågs vara relativt lågt här i landet? Jag vill minnas att för ett par årtionden sedan kunde den dåvarande finansministern konstatera att ungefär en miljard kronor undandrogs beskattning. Detta måste väl ge det mera siffermässiga uttrycket för skattemoralen på den tiden. Jag vet inte hur stort beloppet är för

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

närvarande, som undandrages beskattning. Någon viskade i mitt öra att det skulle röra sig om en och en halv miljard. Är detta riktigt kan jag bara, herr Nordenson, konstatera att skattemoralen står kvar på sin nivå, låg eller hög. Beloppets förändring beror bara på penningvärdets fall.

Vidare, herr Nordenson, är det väl att begagna överord, när man säger att vi nu har nått ett sådant skatetryck, att storsmockan hänger i luften. Tror verkligen herr Nordenson att de knutna nävarnas politik skulle bli lindrigare om man hade ett skatteuttag på 100 procent än på 110? Jag tror att om herr Nordenson har rätt, så fortsätter de knutna nävarna att vara knutna även vid ett uttag på 100 procent.

Herr NORDENSON (kort genmäle): Herr Eriksson har lyckats totalt missförstå mitt argument. Vad jag sade om det svenska folket var att när det blir tvärartigt dallrar smockan i luften. Smockan är i detta fall att han deklarerar så falskt han kan. Det är inte fråga om att vi skall använda smockan mot folket. Det var en total missuppfattning.

Vidare vill jag beträffande kalkylerna om falskdeklarationens omfattning säga, att jag tror att de i allra högsta grad utgör en lek med siffror. Jag tror att man skall vara mycket försiktig med den. Jag är övertygad om att det höga skatetrycket har utlöst en sämre moral. Det hör man på människors sätt att resonera. Personer som har varit mycket lojala i sin inställning tycker numera inte att de är skyldiga att vara det på samma sätt. Jag kan illustrera min tes. För ett tiotal eller tjugotal år sedan var en del skattemyndigheter oerhört hårda och oersonliga, inte minst här i Stockholm, och man kände sig nödsakad föra processer ända upp till regeringsrätten för att få rätt. På senare tid har skattemyndigheterna varit mycket mera resonabla. Då har man — åtminstone är det min erfarenhet — genom resonemang kunnat komma till överenskommelse, och även om man många gånger inte

tyckt att skattemyndigheterna har haft alldeles rätt, har man i alla fall funnit sig i deras sätt att se, eftersom man blivit hyggligt behandlad. Men blir man behandlad på ett sätt som man tycker är stridande mot all rimlighet och hänsyn, då reagerar man hårt. Jag är rädd för att vi måste konstatera, att vi bragt svenska folket mycket nära den gränsen. Därför anser jag det vara angeläget att vi visar vår vilja att åstadkomma en strömkantring, om också aldrig så liten.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN: Herr talman! Tillåt mig börja med en replik! Herr Svärd har diskuterat herr Eliassons möjligheter att vara expert. Jag måste säga att jag har lärt mig en sak om herr Svärd, och det är att han är en ypperlig expert när det gäller att producera personliga elakheter i skrift och tal. Emellertid tror jag att det är till nytta för samarbetet i riksdagen och över huvud taget för riksdagsarbetet, om riksdagsmännen även är experter på andra saker än elakheter. Jag tror att man vinner mer, om man låter bli elakheterna åtminstone här i kammaren — dem kan man ju använda i sina tidningar och på valmöten. Jag tror att vi kommer längre i att förstå varandra här, om vi gör på det sättet.

Nu, herr talman, synes det mig också som om det skulle vara naturligt att man diskuterade uttagningsprocenten och den ekonomiska politiken i ett sammanhang. Jag erinrar mig, att när regeringen och de dåvarande oppositionspartierna förra sommaren diskuterade de ekonomiska problemen, så var i det sammanhanget också skattefrågorna uppe. Man diskuterade då även med de stora organisationerna. Under hela sommaren, när denna diskussion pågick, kunde man konstatera att meningsskiljaktigheterna inte var så stora. Jag erinrar mig, att när oppositionspartierna hade sitt sista sammanträffande med regeringen i kanslihuset om dessa frågor, var det faktiskt endast i räntefrågan som man inte kom överens. Det var väl också denna skilljaktighet i räntefrågan som så småning-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

om kristalliserade ut koalitionsregeringen. Men i och med att denna hade bildats började motsättningarna stiga. Från oppositionshåll och bland näringslivets män sade man att vi måste ha ett förändrat ekonomiskt klimat. Det talades också under hela förra sommaren om att vi måste få ett sådant annat klimat för att klara av inflationen. Nåja, efter dessa krav från oppositionshåll på ett förändrat klimat har det synts mig egendomligt att när regeringen under den gångna riksdagen föreslagit en hel del åtgärder för att skapa detta andra klimat, så har oppositionspartierna varit motståndare till praktiskt taget vartenda förslag. Jag förstår detta delvis, jag förstår det kanske till och med helt och hållet, ty de åtgärder som regeringen nu måste föreslå är naturligtvis ytterst obehagliga för den svenske medborgaren. Det är ju då angenämt, särskilt under ett valår, att när man inte sitter i ansvarig ställning opponera emot det som man vet att valmännen ogillar, när de bara tänker på sina personliga förhållanden. Om jag emellertid läser nästa utskottsutlåtande tycker jag mig där kunna konstatera att man är överens åtminstone på en punkt, nämligen att konjunkturen är alltför jämt är synnerligen ovisst. Det skulle förvåna mig om man inte även vore överens om att vi bör skapa stabilisering. Vi är nog också överens om att ett av de viktigaste medlen härför är en stram penningpolitik, även om vi är oense om hur denna strama penningpolitik skall åstadkommas. Jag förstår att meningsskiljaktigheterna fortfarande ligger på räntepolitikens område.

Budgetpolitiken tycker jag är minst lika viktig för att skapa stabilisering. Jag har inte frångått den uppfattningen att budgetpolitiken är avgörande för att bromsa en högkonjunktur. Jag vet inte om jag skulle fatta herr Nordensons anförande på det sättet, att han inte ansåg att budgetpolitiken hade någon betydelse. Jag tror dock inte att det var så han menade, utan jag hoppas att vi är överens om att budgetpolitiken är tämligen avgörande när det gäller att bromsa en högkonjunktur.

Om vi lyckas med stabiliseringen, om det alltså icke blir samma högkonjunktur som det har varit under ett par års tid, så är det osäkert om inkomstskatten kommer att ge det beräknade beloppet. Men oppositionen vill kanske meddela om den tror att den beräknade inkomstskatten skall flyta in, även om det blir sämre tider. Jag är inte säker på det. Men en sak kan vi vara säkra på, och det är att utgifterna icke kommer att minska. Jag skulle vilja dra den slutsatsen att om läget avsevärt försämrats måste det bli sämre statsinkomster än vad man i dag hoppas på och troligen högre utgifter.

Herr Petrén sade i ett av sina anföranden att i dagens läge syntes det honom möjligt och riktigt att hålla skatteprocenten vid 100, men, sade herr Petrén, om i framtiden läget nödvändiggör en ökad beskattning hade han ingenting att invända mot att öka skatteprocenten till 110. Jag undrar, herr Petrén, om det inte är ett oklokt resonemang? Är det inte otrevligt för medborgaren att nu få en skattesänkning utöver utskottets förslag, när han har en relativt god inkomst, men att veta, att han troligtvis har att emotse en höjd beskattning när i en snar framtid inkomstläget är sämre? Är det inte riktigare att, som vi alltid förut har varit överens om, under en högkonjunktur, när inkomsterna är relativt goda, försöka åstadkomma överbalansering, även därför att man samtidigt därigenom påverkar konjunkturen? Jag vet inte om herr Nordenson ansåg att man skulle kunna påverka konjunkturen genom skattepolitiken. Jag för min del anser att man kan påverka konjunkturen med skatten. Det är ur den synpunkten som jag inte kan förstå att oppositionspartierna i dag inför det läge som nu råder vill vara med om att sänka uttagningsprocenten till 100. Jag hade trott att oppositionspartierna också var rätt noga med att man skall sköta statens finanser på ett klokt sätt och alltså åstadkomma en överbalansering av budgeten, och en god överbalansering, när så var möjligt.

Jag har vid ett tidigare tillfälle, jag

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

tror att det var när åttonde huvudtiteln behandlades, kritiserat oppositionen för att denna, som ju i dag vill sänka skatten, samtidigt har varit mycket flitig när det gäller att motionera om ökade utgifter. Herr Eliasson påpekade detta nyss. Jag vet inte, om hans siffror på vad oppositionens motioner skulle ha inneburit i utgiftsökning var riktiga, men så mycket är väl klart att det skulle ha lett till en väldig utgiftsökning, om alla dessa motioner hade bifallits. Dessutom måste jag understryka vad finansministern förut sagt, nämligen att oppositionen samtidigt har gått emot alla de förslag om tillfälliga skatter som har legat på kamrarnas bord. Nu förstår jag naturligtvis, herr Petrén, att det är underbart att under sommarens valrörelse kunna åka ut med en kappsäck full av alla de invändningar, som har gjorts från oppositionens håll mot skatterna, och samtidigt ha med sig en kappsäck med motioner om en mängd nya utgifter för goda ändamål, som har förts fram från oppositionshåll. Nu beror det naturligtvis på om valmännen kommer att upptäcka knepet med denna trollerikonst att på en gång öka utgifterna och sänka skatterna. Det är inte säkert att valmännen upptäcker knepet, åtminstone inte alla, och då kommer väl oppositionspartierna att få ett ökat antal röster, eftersom dessa valmän tycker att oppositionspartierna har handlat väldigt klokt.

I varje fall kan jag försäkra att inom det parti, som jag representerar, var vi fullt överens vid vårt gruppsammanträde om att det i dagens läge utan tvekan inte var lämpligt att sätta uttagningsprocenten till 100, utan att man borde ta 110. Detta sammanhänger bl. a. med att vi inom vårt parti har önskemål om att andra skatter skall sänkas före inkomstskatten. Vi anser att det är viktigare att ta bort de tillfälliga skatterna, som det enligt vår mening var mycket obehagligt att man behövde tillgripa. Likaså är vi mer intresserade för en förändring i fråga om förmögenhetsskatten och kvarlåtenskapsskatten. Vi finner det dessutom önskvärt att få andra bestäm-

melser än de i vår beslutade för den fria avskrivningsrätten inom näringslivet.

Det är på sådana punkter som vi i första hand önskar åstadkomma lättnader för skattedragarna. Vi tror att åtgärder på dessa områden skulle vara nyttigare för näringslivet och därmed för produktiviteten än en sänkning av uttagningsprocenten.

Jag har, herr talman, inte kunnat underlåta att göra dessa små reflexioner både om nästa ärende på föredragningslistan och om det föreliggande, och jag beklagar att det samförstånd, som faktiskt förelåg under förra sommaren på många av dessa punkter, har försvunnit, sedan vi nu fått en koalitionsregering, som försöker nå fram till en stabilisering och föra in den ekonomiska utvecklingen i riktiga banor.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr SVÄRD (kort genmäle): Herr talman! Om jag genom några formuleringar i mina tidigare anföranden har föranlett herr von Heland att uppträda i debatten, ber jag kammaren om ursäkt.

Herr WEHTJE (kort genmäle): Herr talman! Herr andre vice talmannen gjorde gällande att det var räntefrågan som utgjorde skiljelinjen mellan bondeförbundet och de andra borgerliga partierna. Jag undrar, om detta är en alldeles riktig historieskrivning. Det var väl på det viset att när diskussionen om den framtida ekonomiska politiken fördes för ett år sedan, krävde man på borgerligt håll en stramare penningpolitik. En sådan var man på regeringshåll inte villig att gå med på, därför att den, som man sade, skulle medföra en höjning av räntan. Man måste ha klart för sig att vad vi ville uppnå i första hand var ett kärvare klimat och inte räntehöjningen som sådan. Räntan är ju priset på pengarna, och detta bestäms av tillgång och efterfrågan. Man kan visserligen inom vissa gränser reglera räntans höjd, såsom man nu gör, men man kan inte helt undertrycka det ekonomiska lägets

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

inverkan på räntan. Det har regeringspartierna inte heller nu kunnat göra. Jag vill alltså framhålla att räntefrågan som sådan inte är någon direkt menings- skiljande fråga. Men sedan tillkom att man från regeringspartiernas sida menade att vi genom detaljregleringar och genom nya skattepålagor och annat skulle kunna undgå en stramare penningpolitik. Därvid följde bondeförbundet socialdemokraterna, och därmed, menade vi, gav man sig in på en felaktig politik.

Det var ju på sitt sätt tillfredsställande att höra att herr von Heland nu i sin deklaration beklagade att samförståndet hade brutit på denna punkt. Det var inte med lätt hjärta han hade gått med på dessa regleringsåtgärder, och han var benägen att medverka till att undanskaffa dem. Ja, i fjol röstade bondeförbundet med högern och folkpartiet på bra många punkter, och då får vi väl tolka herr von Helands deklaration på det sättet att när dessa frågor närmast kommer upp till prövning, är bondeförbundet berett att överge den politik som det nu senast anslutit sig till.

Jag skall inte i övrigt gå in på herr andre vice talmannens uttalanden — de utgjorde närmast ett uppreppande av vad finansministern här förut framhållit och innehöll samma argument som han anförde för ett uttagande av inkomstskatten efter 110 procent. Jag skall i stället be att få säga några ord med anledning av finansministerns första anförande.

Finansministerns anförande hade en viss underton av ironi, och det verkade på hans uttalanden som om det inte fanns något alternativ till det budgetförslag han hade framlagt. Herr Sköld framställde också frågan: Vem har egentligen skapat budgetöverskottet, om inte regeringen och regeringspartierna? Ja, man kan nog påstå att det är på deras initiativ och med deras röster som de tillfälliga pålagorna har genomförts. Men jag tror att det finns också andra alternativ när det gäller budgeten. Dessa pålagor ger visserligen mycket pengar, men om de inte hade införts, skulle ju de pengarna ha kommit fram på annat

sätt, nämligen hos företagen, och väl delvis inlutit till statskassan; i den mån de inte hamnat hos staten, hade de väl ändå kommit till minst lika nyttig användning. Att göra gällande att dessa medel helt hade undandragits det allmänna, om de tillfälliga skatterna inte hade införts, är att ge en felaktig bild av förhållandena.

Finansministerns resonemang följde ungefär samma stråt som herr andre vice talmannens. Finansministern menade att i ett annat läge kunde skadeverkningarna av de tillfälliga pålagorna bli så påtagliga och så omfattande att det även för regeringen och regeringspartierna komme att framstå som rimligt att ta bort dem. Det vore ju för väl, om så vore fallet, ty enligt vår övertygelse har de spelat en mycket liten roll för genomförandet av ett stramare ekonomiskt program, och i ett annat konjunkturläge är de helt visst fullkomligt obefogade.

Sedan förklarade finansministern att talet från oppositionens sida om att minska utgifterna väl var mera platoniskt än verklighetsbetonat. Det är litet oroväckande att höra en finansminister föra ett sådant tal. Han bör väl ändå vara den förste att följa sparsamhetens linje. Om han gentemot dem, som allvarligt hävdar att man måste iaktta försiktighet, anför ett sådant argument, kan han ju riskera att själv få det andraget emot sig, och då får han naturligtvis svårare att föra en sparsamhetspolitik.

Finansministern nämnde vidare att man måste vara försiktig när man bestämmer sig för framtida utgifter, man får inte dra växlar på framtiden utan att man verkligen vet att det kommer att finnas täckning för utfästelserna. Jag tror att regeringen därvidlag har större anledning till självvrannsakan än oppositionen. Vad oppositionens förslag nu gäller är en begränsning av skatteuttaget, som skulle medföra en minskning av statsinkomsterna med ungefär 100 miljoner kronor, under det att de utgifter finansministern och regeringspartierna pekar på att man måste ha täckning för, uppgår till 400 miljoner kronor. Jag tyc-

Ang. procenttalet för den statliga inkomstskatten.

ker att detta tyder på att man på regeringshåll tar väsentligt större risker än från oppositionens sida.

Jag vill inte lämna det påståendet oemotsagt att det inte skulle finnas möjligheter att minska utgifterna och att regeringens meningsmotståndare ej skulle vara inne på denna tankegång. Jag vill då som exempel bara peka på ett enda område, där jag tror det vore möjligt att genomföra en utgiftsminskning, nämligen bostadsförsörjningen.

Alla vet att vi nu i mycket stor utsträckning betalar hyrorna för varandra via skattsedlarna. Vi är inne i en sådan utveckling att utgifterna för detta ändamål snart nog stigit till omkring 500 miljoner kronor om året. Jag beklagar att finansministern inte nu är här närvarande. Jag skulle ha velat fråga honom om han verkligen inte i nuvarande läge, när alla dock finner skattelättnader önskvärda, anser att det vore skäl att ta under omprövning att med skattemedel finansiera bara de utgifter som är ofrånkomliga och i övrigt låta människorna sörja för sina levnadsomkostnader själva. Därmed menar jag inte att man generellt skulle slopa de påtalade bostads-subventionerna för de särskilt behövande, ty barnrika familjer, åldringar och de sämst ställda i samhället bör naturligtvis få det stöd som vi alla varit med om att bevilja dem. Men jag reagerar emot att en generell hjälp fortfarande skall utgå efter de linjer som hittills följts.

Jag förmenar, herr talman, att man inte kan resonera som finansministern gjorde när han bara pekar på riskerna för framtiden. Varje år får ha sin omsorg. När det nu gäller att bestämma skatteuttaget för det kommande året, bör vi alltså betrakta detta närmast som en enhet för sig. Och enligt de beräkningar, som gjorts och som sannolikt är så rättvisande vi kan begära, får vi inkomster som kommer att ge ett betydande budgetöverskott även med en uttagningsprocent på 100, ett överskott som helt visst är till fyllest. Jag anser därför att det är rimligt att man stannar vid denna uttagningsprocent.

Herr VELANDER: Herr talman! Jag har inte för avsikt att förlänga denna debatt. Jag har begärt ordet för att ställa ett yrkande i anslutning till ett mitt uttalande inom utskottet.

Beträffande skogsvårdsavgiften föreslås ett promilletal på 1,5, vilket skulle ge en avkastning av 4,6 miljoner kronor. I det sammanhanget har man dock bortsett från att, på grund av den höjning av taxeringsvärdena enligt de taxeringar, som vid det här laget är slutförda och som skall ligga till grund för skogsvårdsavgiftens utgörande i fortsättningen, avkastningen av skogsvårdsavgiften säkerligen kommer att bli väsentligt större än vad man här avsett.

Man vet nog tillräckligt mycket om utfallet av taxeringsvärdena beträffande skogsmark och skog, för att man skall våga säga att man även med ett promilletal av 1 når upp till en avkastning av 4,6 miljoner. Därför vill jag hemställa, herr talman, att promilletalet för skogsvårdsavgiften bestämmes till 1 i stället för 1,5. Detta medför, såsom nyss antytts, ingen förskjutning av den beräknade intäkten på förevarande inkomsttitel.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje punkt av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i motsvarande del av den vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle bifalla motionen I: 504.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes enligt de beträffande punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

hemställan samt vidare, enligt herr *Ve-landers* yrkande, därpå att riksdagen skulle besluta, att skogsvårdsavgift enligt förordningen om skogsvårdsavgift skulle för år 1952 utgå med en promille; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten C hemställt.

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Föredrogs ånyo bankoutsrottets utlåtande nr 27, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, dels och väckta motioner angående riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

I en den 31 mars 1952 dagtecknad proposition, nr 186, som hänvisats till bankoutsrottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning.

I sammanhang med förevarande ärende hade utskottet ansett sig böra behandla två likalydande, till bankoutsrottet hänvisade motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 298 av herr *Nordenson* m. fl. och den andra inom andra kammaren under nr 390 av herr *Hjalmarson* m. fl. I dessa motioner hade hemställts, att riksdagen vid behandlingen av riktlinjerna för den ekonomiska politiken i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte dels uttala, att en övergång till en friare ekonomi vore angelägen och att de därför nödvändiga åtgärderna borde av Kungl. Maj:t redan nu planeras samt successivt genomföras, dels hemställa, att Kungl. Maj:t, i den mån så erfordrades med hänsyn till riksdagens kompetens, måtte för riksdagen framlägga de förslag, som krävdes

för denna omläggning av den ekonomiska politiken.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet hemställt, att riksdagen måtte

1) bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 186;

2) i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört i fråga om riktlinjerna för den ekonomiska politiken;

3) anse de likalydande motionerna I: 298 och II: 390 besvarade genom vad utskottet förut anfört och under 2 hemställt.

Reservation hade avgivits av herrar *Ewerlöf*, *Nordenson* och *Fagerholm*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Hansson*, *Schmidt* och *Gustafson* i Göteborg.

Herr **EWERLÖF**: Herr talman! Efter- som detta ärende stod efter skatteärendet på föredragningslistan, har åtminstone jag funnit det mycket svårt att kunna uttömma den debatt, som knyter sig till detta ärende, i sammanhang med skattedebatten, och jag ser mig därför nödsakad att trötta kammaren med att ta upp en ny debatt på grundval av bankoutsrottets utlåtande nr 27.

Detta utlåtande koncentrerar sig i huvudsak kring tre frågor. För det första gäller det en förlängning av den provisoriska lagstiftningen om riksbankens sedelutgivningsrätt, som i samband härmed föreslås förhöjd med 400 miljoner kronor till 4,8 miljarder, för det andra gäller det målsättningen för riksbankens valuta- och penningpolitik, och för det tredje gäller det den av oss högerrepresentanter väckta motionen angående riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

I den första punkten var det som sagt fråga om höjning av sedeltaket. Jag ber att få erinra kammaren om att vi för precis ett år sedan beslöt en höjning av

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

sedeltaket med 600 miljoner att gälla från och med den 1 juli i fjol. I december samma år beslöt vi att ytterligare höja detta sedeltak med 300 miljoner till 4,1 miljarder, och nu föreslås en höjning på nytt med 400 miljoner. Detta är om något en febertermometer, som ger utslag i fråga om inflationens förhärjande verkningar under denna tid.

Jag skall inte nu ta upp den mycket svåra diskussionen om i vad mån sedelomloppet är att betrakta såsom en orsak till inflationen eller huruvida sedelomloppet bara är en konsekvens i andra hand av inflationen. Jag tror sanningen är, att det råder en växelverkan mellan dessa båda faktorer.

Vi har nu ansett oss kunna, om också med tvekan, ansluta oss till det förslag som här föreligger om höjning. Förslaget emanerar ifrån den kommitté, som har fått till uppgift att utreda vilka bestämmelser som skall avlösa de nu gällande provisoriska bestämmelserna om sedelutgivningen.

Denna kommitté blev inte tillsatt förrän i november månad, oaktat beslutet om höjning redan i fjol vid denna tid var förknippat med den förutsättningen, att en utredning omedelbart skulle tillsättas för att få fram mera definitiva bestämmelser på detta område. Det dröjde emellertid ända till november innan kommittén utsågs, och därför måste kommittén nu konstatera, att den icke har varit i stånd att till nuvarande tidpunkt presentera de mera definitiva bestämmelserna. Den saken är ju i hög grad att beklaga, då ett provisorium på detta område har många och påtagliga olägenheter.

Emellertid har kommittén, när den nu föreslår 400 miljoner kronors höjning, gjort detta med en mycket ingående motivering, i vilken man till att börja med förklarar, att man anser att denna fixering av ett visst sedeltak måste korrespondera med en medveten ekonomisk politik, som endast inriktar sig på penningvärdets stabilisering. Från den utgångspunkten antar man, att ett sedeltak på 4,5 miljarder skall vara till fyllest; efter nu gällande bestämmelser är

det 4,4, och man föreslår således en liten höjning.

Utredningen föreslår emellertid dessutom 300 miljoner som något slags reserv, som man menar icke skall få tillgripas annat än för mötande av det ökade sedelutgivningsbehov, som kan bli en följd av ändrade kassahållningsvanor och andra liknande orsaker som icke är av inflationistisk natur. Skulle det inträda en tendens till inflation, menar utredningen att detta skall betraktas såsom en varningssignal för riksbanken, som i det läget bör vidtaga därav påkallade åtgärder.

I kommittén är den nuvarande riksbankschefen medlem. Riksbanksfullmäktige har emellertid i sitt yttrande förklarat, att de inte kan åtaga sig att följa några sådana bestämmelser som kommittén föreslår. De hoppas att det maximala sedeltak som föreslås skall räcka till, men de vill inte förbinda sig till de av kommittén angivna förutsättningarna. I riksbanksfullmäktiges yttrande har icke riksbankschefen deltagit.

Riksgäldsfullmäktige har emellertid i sitt yttrande understrukit att höjningen bör företagas under de förutsättningar som kommittén uppställt. Vi reserverar oss också ansett angeläget, att man i de uttalanden, som nu skulle göras från riksdagens sida, skulle förknippa den höjning av sedeltaket, som nu skulle ske, med de förutsättningar som är uppställda av kommittén och riksgäldsfullmäktige.

Finansministern har strukit ett brett streck över hela denna diskussion och sagt, att det får bli en senare fråga att ta ställning till. Han inlägger icke i sedeltaket annan betydelse än den självklara skyldigheten för riksbanken att se till att den inte går över det tak, som nu skulle bestämmas, det vill säga 4,8 miljarder kronor. Eftersom finansministern uttalat sig på detta sätt, är det ganska självklart att bankoutskottets majoritet uttalat sig på precis samma sätt.

De meningsskiljaktigheter som här föreligger har vi velat låta komma till uttryck i den reservation, som vi har avgivit på denna punkt. Vi har försökt att

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

vidga perspektivet när vi uttalat önskemålet och förhoppningen att den nya lagen, den som skall bli den definitiva, i sin praktiska tillämpning skall på sitt sätt medverka till att upprätthålla en verklig monetär balans och att den på så sätt skall beteckna ett steg framåt i strävandena att återställa en större frihet på det valutapolitiska området, en frihet som så småningom skall leda till att kronan åter blir en konvertibel valuta.

Jag är därmed inne på det andra ledet i utlåtandet och reservationen, nämligen målsättningen för valuta- och penningpolitiken. Jag vill där redan från början ha sagt, att majoriteten denna gång enligt min mening har anlagt ett mer realistiskt betraktelsesätt än vad tidigare varit fallet. Med särskild tillfredsställelse hälsar jag utskottets uttalande rörande vikten av att förbättra valutareserven. Jag vet att krafter varit i rörelse, som ansett det försvarligt att nöja sig med en oförändrad valutareserv som en målsättning för den ekonomiska politiken för innevarande år. Denna uppfattning återspeglas också i nationalbudgetsdelegationens reviderade kalkyler. Jag är väl medveten om att i det labila läge, som vi nu befinner oss i särskilt å exportområdet, är det fullt tänkbart, att vi kan nödgas avstå från en tillväxt i valutareserven och t. o. m. tvingas att acceptera någon försämring. Men detta bör i varje fall icke vara någon arbetshypotes eller något mål för den ekonomiska politiken. Den glädjande ökning av valutatillgångarna, som har kommit till stånd under de senaste 12 månaderna, hänför sig väsentligen till EPU-valutor, men om det är någonting erfarenheten har lärt oss av samarbetet i betalningsunionen, så är det just att tendensomslagen kan komma mycket plötsligt och oförutsett. De just nu svagaste länderna i unionen, nämligen England och Frankrike, är samtidigt mycket viktiga handelspartners för Sverige. I båda dessa länder koncentrerar man nu ansträngningarna på att förbättra valutaställningen. Pinays saneringsplan i Frankrike och den kärva engelska bud-

getpolitiken kan komma att snarare än vi anar ge resultat, icke minst i fråga om dessa länders utländska betalningsförhållanden, och då gäller det för oss att lägga vår inhemska penningpolitik så till rätta, att icke vår egen position i betalningsunionen blir utsatt för en alltför stor press.

Utgångsläget är tyvärr icke det bästa. Vår högt uppdrivna kostnadsnivå, som blivit konsoliderad i de två senaste årens löneökningar, gör det allt svårare för de svenska produkterna att hävda sig i den internationella konkurrensen, även på mjukvalutamarknader. Det konstaterande som konjunkturinstitutet har gjort, att vi numera helt förlorat det försprång, som 1949 års devalvering i kostnadshänseende innebar, är en varningssignal, som förtjänar det största beaktande. Vi ligger nu i taket när det gäller den utländska konkurrensen.

I detta sammanhang vill jag anknyta till den diskussion som nyss förts om nödvändigheten att i ett sådant läge utmönstra element som verkar direkt hämmande på exportförmågan och produktionsviljan. I det hänseendet tänker jag inte minst på utjämningsavgifterna. Jag ber att i det sammanhanget få uttala min stora tillfredsställelse över att man numera har upphävt utjämningsavgifterna i vad det gäller sågade trävaror. Jag utgår ifrån att, såsom utvecklingen ter sig, man också måste överväga motsvarande åtgärd med avseende på massan, låt vara att avgifterna där är satta i relation till prisläget. Likaså måste man, såsom också finansministern betonade i sitt tidigare anförande här i dag, se till att man avlyfter de många pålagor, som har lagts på näringslivet så länge man räknat med fortsatt överkonjunktur, i takt med den sjunkande konjunktur som vi närmast har att räkna med. Denna anhopning av belastningar på näringslivet i form av investeringsskatt, investeringsavgift, konjunkturskatt, begränsad avskrivningsrätt och allt det andra kan eljest få ödesdigra verkningar.

I detta sammanhang förtjänar de för fyra månader sedan genomförda restriktionerna på kreditmarknaden särskild

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

uppmärksamhet. Det är sant att dessa restriktioner framkallat både klagomål och kritik från dem som träffats därav. Jag är icke desto mindre angelägen att här erinra om att man från det håll, som jag företräder, under en följd av år yrkat på en åtstramning av penning- och kapitalmarknaden. Restriktionerna har varit nödvändiga, och för min del anser jag, att de hittillsvarande erfarenheterna visat, att man på denna väg, såsom vi har förmenat under tidigare år, fått snabbare och effektivare resultat än med något annat medel som hittills prövats. Jag kan inte finna annat än att vad som i detta avseende har skett har varit ägnat att ge oss mer eller mindre rätt, och det är anledning att beklaga att man icke på ett tidigare stadium satte in detta verksamma medel i arsenalen av inflationsbekämpande åtgärder.

Väl är jag medveten om att den mellan riksbanken och affärsbankerna träffade överenskommelsen icke till alla delar kunnat infrias. Påfrestningarna på affärsbankerna har blivit mycket stora, och den eftersträfvade likviditetsförbättringen inom banksystemet har icke kunnat uppnås på de utsatta terminerna. Detta faktum må dock icke skymma det väsentliga nya, som denna överenskommelse inneburit, nämligen att riksbanken själv fört en mycket återhållsam politik. Vi har alltid gjort gällande, att man icke kommer någonstans med mindre än att man går till själva kärnpunkten, nämligen riksbankspolitiken såsom sådan. I fjol hade vi också under våren en utveckling som tenderade att gå i åtstramande riktning. Men då motvågde riksbanken denna utveckling genom att göra marknaden mera likvid. Det har man underlåtit i år. Det är alldeles riktigt som finansministern här förklarat, att den primära åtstramningen har kommit via de mycket stora skatteuppbörder, som ägt rum under dessa månader, och de stora konjunktur-utjämningsavgifter som uppburits, men det väsentliga har varit, att den kredit-åtstramning, som på detta sätt har uppkommit på marknaden, icke har motverkats från riksbankens sida, utan man

har låtit denna åtstramning i det allra närmaste verka med full effekt. Det är det nya och värdefulla och verkligt verksamma medlet.

Den slutsats, som man vill draga från den riktning som jag representerar, är att denna stramare linje i kreditpolitiken alltjämt måste fullföljas. Den missstämning, som på sina håll råder, och den befogade kritik som kan riktas mot vissa drag i den tillämpade metodiken — en kritik till vilken jag strax återkommer — får icke tagas till intäkt för att man i nuvarande läge skulle i väsentlig mån generellt sett lätta trycket. Då vore dammarna måhända ånyo genombrutna, och vi skulle få se inflationsvägen stiga till nya högvattensmärken. Å andra sidan kan läget snabbt förändras, men den eventualiteten är ju förutsedd i kreditöverenskommelsen.

I vad jag nyss yttrade låg en antydning om att man från vårt håll icke i alla hänseenden är beredd att godkänna den utformning som kreditrestriktionerna fått. Vår kritik ligger både på det principiella och på det praktiska planet. Principiellt har vi alltid hävdad, att de penningpolitiska medlen bör vara av generell natur, vilket i detta fall innebär, att vi skulle ha föredragit en åtstramning med rörlig ränta — en åtstramning över hela fältet utan att speciella områden blivit gynnade, samtidigt som andra belastats hårdare. Vi betraktar denna klyvning av marknaden, med de ränteprioriterade kommunobligationerna samt inteckningslånen på ena sidan och på den andra sidan de kommersiella krediterna, för vilka en viss rörlighet av räntan kommit till stånd, som en halvmesyra. Det är möjligt att man kan hanka sig fram på denna väg en kortare tid, men i längden är systemet icke hållbart. Redan nu har det framträtt olyckliga verkningar på obligationsmarknaden. Denna är praktiskt taget paralyserad. Det bör vara något av en tankeställare, att icke ens ett sådant lån som Hjalta AB:s nyss utbudna obligationslån kunnat absorberas av marknaden. Jag befarar, att den tillämpade metoden snart nog kan leda till starka

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

spänningar mellan å ena sidan industriobligationer och å andra sidan papper med bundna långa räntor. I ett sådant spänningsläge kan riksbanken ställas inför valet att antingen bibehålla kreditåtstramningen och låta räntan bli rörlig över hela fältet eller också ge avkall på åtstramningen. Det senare vore i ett sådant konjunkturläge som det nuvarande en olycka. Från denna utgångspunkt kan jag icke se annat än att vi måste hålla möjligheterna öppna för riksbanken att acceptera en rörlig ränta på hela kapitalmarknaden.

Jag ber att få erinra om den diskussion, som vi förde i samband med räntelagens tillkomst. Finansministern lade ju i detta sammanhang helt om den motivering, som ifrån riksbankskommitténs sida hade framlagts till stöd för denna lag. Finansministern förklarade, att han icke ett ögonblick förutsatte att man med räntelagens hjälp skall på litet längre sikt kunna hålla räntorna nere på en nivå som ligger under marknadsnivån. Jag vill med denna nya räntelag, sade finansministern, bara få ett andrum för att överväga i varje särskild situation, huruvida läget är sådant, att en högre ränta är påkallad vid en viss kreditåtstramning eller huruvida man bör lätta på kreditåtstramningen. Det är en sådan situation som finansministern där beskrev, som jag tror kommer att inträda inom en icke alltför långt avlägsen framtid. Jag vill då redan i detta sammanhang ha sagt, att i valet mellan bibehållen kreditåtstramning och en rörlig ränta eller en alltjämt fastlåst ränta och ett lättande av kreditåtstramningen bör man välja det förra alternativet.

Jag är glad över att det från alla håll har sagts ifrån så tydligt och klart som nu skett, att det yttersta målet för penningpolitiken skall vara penningvärdets stabilisering. Men om detta icke skall bli endast en tom fras, så måste riksbanken få fria händer. Vi får icke ännu en gång falla tillbaka i den dåliga vanan att binda riksbanken genom för snäva direktiv — i all synnerhet inte när riksbanken denna gång underlåtit att själv smida bojorna och be riksdagen

sätta dem på. Jag har ett par gånger under föregående år haft anledning att understryka att de direktiv, som riksbanken då fick, stod helt i överensstämmelse med vad riksbanken själv önskat, men det hindrade icke att riksbanken vid två olika tillfällen på ett närmast undskyllande sätt förklarade, att man icke vid dessa tillfällen — jag skall inte gå in närmare på detaljerna — hade kunnat vidtaga de åtgärder, som i och för sig varit påkallade, därför att direktiven för riksbanken lade hinder i vägen härför. Under den nya ledningen har riksbanken visat sig beredd att bära ett större ansvar än förut. Riksdagen bör i gengäld visa bankens ledning det förtroendet att acceptera denna beredvilighet men också skänka den mot det större ansvaret korresponderande handlingsfriheten.

Den tredje och sista frågan som behandlas, knapphändigare i utlåtandet, något utförligare i reservationen, är den av kamrarnas högergrupper väckta motionen om riktlinjerna för den ekonomiska politiken. I denna motion aktualiseras ånyo tanken på en avveckling i skyndsammare takt av kristidens hämmande regleringar. Utskottsmajoriteten har visserligen inte tillstyrkt motionen, men den härför anförda motiveringen är så pass välvillig, att jag därur tyckt mig kunna utläsa ett accepterande i väsentliga stycken av motionärernas tankegång. Även från vårt håll är vi medvetna om att en övergång till en friare ekonomi icke kan ske med ens, utan att det här måste bli fråga om en successiv avveckling på viss sikt. Men vi är övertygade om att det har sin betydelse att denna avveckling följer en bestämd plan och att det från statsmakternas sida tydligt och klart deklareraras, att de ännu kvarstående elementen av kristidens tvångshushållning i sig själva icke är några önskvärda företeelser. Den misstanken bör icke få näring, att regeringen och riksdagsmajoriteten önskar för speciella, ur försörjningssynpunkt ovidkommande syften hålla kvar det svenska näringslivet i ett järngrepp. Jag är övertygad om att en vitt utbredd

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

folkmening i detta land nu önskar en begränsning av statens inflytande över det ekonomiska handlandet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, d. v. s. utskottsmajoritetens kläm med den i reservationen föreslagna motiveringen.

Herr OHLON: Herr talman! Mycket tycks för närvarande flyta inom det ekonomiska området. Man får ett starkt intryck härav, om man jämför de reviderade nationalbudgetkalkyler, som fogats till det kompletterade riksstatsförslaget för nästa budgetår, med motsvarande kalkyler, presenterade för riksdagen i detta års början. På fyra månader har en påtaglig förskjutning av konjunkturläget inträtt. Det är visserligen sant, som bankoutskottet säger i sitt utlåtande nr 27, att redan vid senaste årsskiftet avmattningstendenser förelåg inom vissa grenar av näringslivet. Dessa tendenser har emellertid nu förstärkts, vilket får ses mot bakgrunden av en konjunkturavmattning inom den internationella ekonomin.

Om man vågar döma av de styrelseberättelser, som publicerats av näringsföretagen i samband med deras bokslut för år 1951, tycks det vara en allmän uppfattning inom industrien, att år 1952 kommer att bli sämre än år 1951. Man tycks inom näringslivet i allt större utsträckning förmena, att högkonjunkturer passerade sin kulmen under förra året och att den avmattning, som gjorde sig gällande under slutet av året, kommer att fortsätta under innevarande år. Om man undantar textil- och skoindustrierna samt chokladindustrien, vilken sistnämnda ju har sin särskilda plåga, har avmattningen inte så mycket tagit sig uttryck i minskad sysselsättning som fast mer i ovisshet inför framtiden i form av minskad ordertillgång. Speciellt inom småindustrien klagas man på avsättningssvårigheter. Vad som dock mest oroar är att man befarar, att konjunkturbedgången kan komma att fortsätta år 1953. Den amerikanska expansionen kan då förväntas ha avstannat

med minskat investeringsbehov såväl inom rustningsindustrien som på andra områden.

Vad Sverige beträffar befarar man skärpt konkurrens framför allt från Tyskland och England, då ju exporten för dessa länder framstår som ett livsintresse. Möjligheten för oss att hävda oss i den konkurrensen beror på om våra i vissa avseenden högre driftkostnader skall kunna kompenseras genom en bättre produktivitet. I varje fall får vi räkna med skärpta villkor på en köparnas marknad, i samma mån som inflationstendenserna bemästras i de olika länderna.

Våra skogsindustrier hade förra året en lysande konjunktur. Vi vet nu — om vi inte visste det förut — att de inte får det fullt lika bra beställt i år. Jag vill peka på ett uttalande som nyligen gjorts om den svenska cellulosaindustriens framtid av chefen för cellulosaebolaget. Före kriget hade de skandinaviska länderna en ganska dominerande ställning på massamarknaden. Denna position håller på att försvagas. Cellulosachefen ansåg det vara mycket troligt, att det blir amerikanare och kanadensare, som i framtiden kommer att bestämma över massapriserna. Man måste på svensk sida vara beredd att ta upp en hård konkurrens från detta håll, i all synnerhet om valutaförhållandena blir uppordnade. Svårigheterna för Sverige att kunna hävda sin ställning är större genom att amerikanerna inom de flesta grenar av cellulosatillverkningen inhämtat vårt tidigare försprång i fråga om kvalitet. I detta läge är det angeläget för de svenska massabruken att genom rationaliseringar förbättra sin position. För närvarande är de svenska fabrikererna bland annat på grund av alltför små enheter underlägsna de amerikanska beträffande produktiviteten. En strukturrationalisering förutsätter emellertid betydande och kostsamma investeringar. Det borde ligga i statsmakternas intresse att understödja och i varje fall inte motverka en sådan verksamhet.

Man kan därför ställa sig frågan om vi handlat i eget intresse på lång sikt,

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

när vi gått så hårt fram vid begränsningen av den fria avskrivningsrätten, som vi gjorde sistlidna lördag. Även de nya bestämmelserna för avskrivningsrätten medger ju extra avdrag vid ut-ranging och dylikt. Man får hoppas, att den begränsade avskrivningsrätten skall tillämpas så, att vi inte hindrar industrien att hävda sig på världsmarknaden. Det är ett faktum som nog också hör samman med den ekonomiska politiken.

Vad som här sagts gäller kanske i ännu högre grad om exportmarknaden för svenskt papper. Den avvaktande hållningen hos köparna av vårt papper har blivit mera markerad än tidigare, samtidigt som de i många länder införde importrestriktionerna kvarstår.

Vi befinner oss i ett övergångsskede, och den ekonomiska sikten är oklar. Detta framhålles ju också både i den kungl. propositionen och i utskottets utlåtande. Man kan tydligen förvänta sig en utveckling i såväl den ena som den andra riktningen. Sannolikheten är dock störst för att vi driver hän mot en viss konjunkturavmattning. Av finansministerns anföranden här i lördags framgick, att han har blicken öppen för lägets vådor, även om hans handlingssätt kan te sig en smula gåtfullt.

Det gäller för statsmakterna att vid en förändrad konjunktursituation inte bida alltför länge utan, såsom herr Ewerlöf nyss framhöll, i tid anpassa den ekonomiska politiken efter lägets behov. Man kan ha sina dubier på den punkten med hänsyn till de erfarenheter som vi gjort under de senaste åren. I utskottets utlåtande liksom i propositionen understrykes, vilket välgörande inflytande den senaste tidens restriktiva kreditpolitik haft för att dämpa överkonjunkturen. Man kan då ställa sig frågan, varför inte denna restriktiva politik sattes in tidigare. Herr Ewerlöf ställde samma fråga. Jag vet vad finansministern kommer att svara: Kreditåtstramningen krävde såsom tillhygge vid inflationshydrans bekämpande ränteregleringens beredskapslagstiftning, och den listiga ränteregleringen behövde man tid för att

fundera ut, ty den är i så måtto singuljär, att den ej har någon motsvarighet i den övriga kända delen av universum.

Ingen torde bestrida att den schematiska kreditåtstramning, som nu tillämpas i vårt land, gjort stor nytta. Men den har gjort skada desslikes. Det hör man omvittnas snart sagt var man kommer. Det är en form av kreditransonering, och den lider av samma fel som alla andra ransoneringar, i det att den går fram alltför onyanserat och skär alla över en kam. Liksom alla andra ransoneringar är den åtföljd av en svart börs, i detta fall en svart kreditbörs, vid sidan av det statskontrollerade bankväsendet. Med den nuvarande anordningen riskerar man, att en del av det ekonomiska livets utväxter består, medan samhällsnyttiga företag blir nödlidande.

Jag hoppas att finansministern, såsom den energiske och klarsynte man han är, med uppmärksamhet följer utvecklingen inom kreditväsendet och i tid handlar i överensstämmelse med de iakttagelser, som han gör. Inte heller utskottsmajoriteten har kunnat uträkna att i fråga om den bedrivna kreditpolitiken ge uttryck för kritik, då den på s. 9 i utlåtandet uttalar, att »åtstramningen borde ha satts in på ett ännu tidigare stadium».

Den bedrivna kreditpolitiken har haft en ganska pikant konsekvens. Som bekant är kvarskatten numera belagd med straffränta på 5 procent, beräknad för ett helt år. Man kan emellertid undkomma räntan genom att betala in kvarstående skatt senast den 30 april under taxeringsåret. Förordningen härom har trätt i kraft i år. I detta budgetårs inkomststat har sådana fyllnadsbetalningar upptagits till ett visst belopp. Nu visar det sig att fyllnadsbetalningarna med inte mindre än 200 miljoner kronor understiger det av riksräkenskapsverket beräknade beloppet. Såsom det mycket riktigt anmärkes i propositionen, utgör anledningen härtill den schematiska kreditåtstramningen. För att hålla sig likvida betalar företagen i stor utsträckning hellre 5 procent helårsränta till sta-

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

ten på kvarskattebeloppen, än de gör sig av med pengar, för vilka ersättning icke med säkerhet kan erhållas hos bankerna, och detta trots att de ej får behålla ena hälften av pengarna i fullt ett år. Den effektiva räntan till staten blir således mer än 5 procent.

Sådant är ränteläget för närvarande. Nyligen emitterades på lånemarknaden ett icke alltför stort obligationslån mot 3,75 procent i ett solitt kraftverksföretag. Det var med den allra största svårighet, som bankerna kunde placera detta lån, och jag kan inte ens i dag garantera att hela lånet blivit placerat. Det är tydligt att marknaden inte för närvarande accepterar myndigheternas lånevillkor. Det har påståtts att regeringen i detta läge hellre skulle lätta på de nuvarande restriktiva bestämmelserna och ge ut mera pengar i rörelsen än att låta räntan finna sitt naturliga jämviktsläge. Jag hoppas vid alla goda makter, att ryktet far vilse. Det vore en nationalolycka, om man försökte få bukt på penningbristen med en ny insprutning av inflation. Då skulle misstroendet mot den svenska kronans värde säkerligen antaga verkligt oroande former.

Det har under de ekonomiska debatterna i riksdagen flera gånger gjorts gällande, att räntevapnet i form av en ringa räntestegring är ganska verkningslös, så länge penningmarknaden är rikligt försedd med likvida medel. I dag är likviditeten stram. När affärsbankerna tvingas att anlita riksbanken för att hålla sig likvida, är enligt all erfarenhet stunden inne för centralbanken att göra en allmän översyn över ränteläget. Mot invändningen att räntan av sociala skäl inte får stiga kan anföras, att riksbankens egna kreditinstitutioner i stigande omfattning driver över de kredit-sökande till den del av marknaden, som faller utanför kontroll. Räntan har redan stigit, och det tjänar ingenting till att stoppa huvudet i busken.

Vi befinner oss nu i den situationen, att vi kan överblicka konsekvenserna av den efter kriget förda ekonomiska politiken. Jag skall inte gå in på den saken nu; det kan ju hända att debatten ger

anledning till en närmare granskning av det problemet. Men nog måste man väl ändå erkänna, att den politiken har medverkat till ett misstroende mot den svenska kronans värdebeständighet med ett otillräckligt sparande såsom en oundviklig följd.

I bankoutskottets utlåtande inregistreras med tillfredsställelse, att sparandet på sista tiden undergått en icke oväsentlig ökning. Jag delar den tillfredsställelsen men konstaterar samtidigt, att sparverksamheten fortfarande är alltför ringa, ty eljest skulle inte knappheten på riskvilligt kapital och över huvud taget på ledigt kapital så påtagligt förefinnas. Till råga på allt har denna ekonomiska politik dragit med sig en kontrollapparat både i den offentliga och i den privata sektorn, som håller massor av mänsklig intelligens och duglighet borta från den produktiva verksamheten i landet. Vi skulle säkerligen den dag som i dag är ha stått oss bättre med en något mindre dogmatisk och förutfattad inställning till de ekonomiska problemen.

Jag skulle, herr talman, till sist vilja understryka vad en talare vid Industrieförbundets årsmöte nyligen yttrade. De skärpta kreditrestriktionerna och det ökade skattetrycket har hårdast drabbat den produktiva verksamheten inom industri, hantverk, sjöfart och handel. I stället för att man leker med tanken på exportavgifter — den leken bedrevs ju alldeles särskilt i höstas — borde skogsindustriernas konjunkturutmättningsavgifter i nu rådande marknad så småningom avvecklas, inte bara prisutjämningsavgifterna på de sågade trävarorna, som ju redan är avvecklade; jag vill till regeringen uttala min tillfredsställelse över detta. Hur mycket vi än söker upplysa utlandet, missuppfattas konjunkturutmättningsavgifterna av våra utländska kunder och utgör ett hinder för avsättningen av våra skogsprodukter på världsmarknaden; en mycket intensiv propaganda har bedrivits genom våra utlandsrepresentationer, men ingenting tycks hjälpa. Slutligen har det skärpta skattetrycket or-

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

sakat en försämring på lång sikt av sparformågan såväl inom företag som hos enskilda, till men för en fortskridande upprustning av produktionsapparaten.

Rättvisan kräver dock att man erkänner, att kreditrestriktionerna trots vissa principiella brister i alla fall betecknar ett allvarligt och i någon mån genomtänkt försök att hålla inflationstendenserna stången. De har utgjort en hård press på penninginstitutet och deras kunder. Men de har dessutom gett en tankeställare för näringslivet att hålla inne med alla icke nödvändiga investeringar.

Må nu centralbankens och regeringens politik i fortsättningen bli sådan, att den inte motverkar effekten av de inflationshejdande restriktioner som ålagts näringslivet. Skulle regeringen här svikta, kan man befara en ödesdiger psykologisk effekt med allmän misstro mot statsmakternas förmåga såsom värde av den svenska kronans värde.

Med dessa ord vill jag, herr talman, instämma i det särskilda yttrande, som finnes fogat vid föreliggande utlåtande.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag har tidigare varit i tillfälle att säga min mening när det gäller bakoutskottets nu föredragna utlåtande, och jag skall därför här begränsa mig till några få randanmärkingar med anledning av de båda sist hållna anförandena.

Det är riktigt när herr Ewerlöf talar om att kostnadsökningarna har lett till att vi förlorat den i förhållande till vissa andra länder privilegierade ställning, som vi fick i samband med devalveringen. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att vi nu har kommit i samma läge som före devalveringen. Och vi befinner oss där i sällskap med alla de länder som devalverade; gentemot dem har vårt konkurrensläge alltså inte försämrats.

Herr Ewerlöf säger också, att vi så snart som möjligt borde ta bort alla av överkonjunkturen betingade pålagor på näringslivet. Jag vill därtill bara göra

den stillsamma anmärkningen, att vi dock fortfarande lever i en utpräglad högkonjunktur. Om man ser på sysselsättningen, produktionens omfattning och andra faktorer, som kan anses karakterisera konjunkturen, så finner man att vi fortfarande har en konjunktur som är högre än den vi hade exempelvis år 1949. Visserligen har vi skäl att följa utvecklingen med största uppmärksamhet, men jag tror för min del att vi inte bör ta några förhastade steg.

Vad beträffar dagens läge på obligationsmarknaden, skulle jag vilja säga att det dock kan vara av tillfällig art. Herr Ewerlöf vet kanske bäst, med den ställning han har i näringslivet, att efterfrågan på obligationer är en säsongföreteelse. Det är inte alls säkert att obligationsmarknaden kommer att visa sig vara paralyserad; det kan mycket väl tänkas att läget på nytt ändrar sig efter någon tid. Vid den pågående kreditåtstramningen har dock läget på obligationsmarknaden under en period varit ganska lätt. Jag tror att det kanske också här är bäst att vänta litet och se hur utvecklingen blir.

Vad sedan gäller herr Ohlons anförande, så är jag nog en liten smula överraskad. Herr Ohlon framställde saken så, att vi nu har en onyanserad kreditransonering, och ställde i motsats till den något annat slags kreditåtstramning utan en onyanserad kreditransonering. Jag erinrar endast om vad jag sade på förmiddagen här i kammaren, att det inte finns något land som i sin penningpolitik har kunnat undvara kvantitativa kreditrestriktioner, och jag skulle vara mycket intresserad av att veta hur herr Ohlon tänker sig att vi skulle driva en kreditåtstramande politik utan kvantitativa kreditrestriktioner i någon form. Han kan väl aldrig mena, att vi skulle låta det hela ske med tillhjälp av den ransonering, som en räntestegring kan medföra. I så fall blir ju den användning, som han gjorde av utfallet av fyllnadsbetalningarna på restskatten, ett argument mot honom själv. Riksräkenskapsverket hade räknat med att den femprocentiga straffrântan skul-

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

le leda till inbetalningar av bortemot 500 miljoner kronor i restskatt från företagen, men det kom bara in 300 miljoner, och det är alldeles riktigt att detta berodde på att många företag just nu hellre betalar 5 procents ränta till staten och behåller pengarna än att de minskar sin likviditet. Och då säger herr Ohlon: Detta är ränteläget nu. Ja, det är möjligen det ränteläge som skulle ha funnits, om vi försökt att med tillhjälp av enbart räntan göra kreditåstramningen. Men alldeles säkert kan man inte vara — det kan lika väl tänkas att inbetalningarna av restskatt inte blivit större, även om straffräntan satts till 6 procent. Och detta om något illustrerar hur meningslöst det är att här tala som om man trodde att en kreditåstramning skulle kunna göras utan kvantitativa restriktioner.

Räntan har redan stigit, sade herr Ohlon — jag antar att han menade, att räntan stigit på de pengar som för närvarande lånas ut från bankerna. Vi räknade som bekant med en räntestegring på korta lån, växlar etc., och vi har alltså med öppna ögon tagit den räntestegring på $1/4$ — $3/4$ procent som inträffat. Men jag vill framhålla, att förrentningen på gamla statsobligationer under de första fyra månaderna av detta år endast har stigit med 0,06 procent. Man får gärna för mig kalla det en räntestegring, men den håller sig väl inom marginalen för mitt tänkande.

Till sist skulle jag vilja säga herr Ohlon, att jag inte har hört talas om att regeringen skulle överväga att lätta på kreditrestriktionerna. Men det kan ju hända att jag inte lika väl som herr Ohlon vet vad som försiggår i regeringen.

Herr EWERLÖF (kort genmäle): Herr talman! Jag konstaterar med en viss tillfredsställelse, att det inte är så mycket i finansministerns anförande som jag behöver invända mot; vi säger ungefär detsamma, även om vi kanske menar litet olika saker med de uttryck vi använder.

Finansministern säger, liksom om det

vore en ripost mot mig, att man måste följa utvecklingen med största uppmärksamhet och inte förhast sig när det gäller att avveckla olika åtgärder mot överkonjunkturen. Nej, det är självklart att inte heller jag vill att man skall vidtaga några förhastade åtgärder, men det gäller att bedöma, när tidpunkten är inne. Den ene kan anse att tiden för en avveckling nu är inne, och den andre kan anse att stunden ännu inte har kommit. Läget är här ungefär detsamma som då det gällde att avgöra om kristidens ransoneringar borde avskaffas eller inte. Meningarna var mycket delade om rätta tidpunkten i det fallet, och man hade ett starkt intryck av att regeringen, om det inte funnits en mycket stark opinion för att slopa ransoneringarna, skulle ha dröjt ännu längre i sitt försiktiga kvarhållande av ransoneringarna än som skedde.

Man kan givetvis ha olika uppfattningar om när tiden är mogen på det nu ifrågavarande området, men jag upprepar att vi inte önskar några förhastade åtgärder.

I fråga om räntan sade finansministern, att vi får vänta och se. Jag har för min del beskrivit läget så, att det inte är osannolikt att det kan utveckla sig därhän att man får en spänning mellan det fria och det bundna området, möjligen fram på hösten. Jag vågar inte profetera, men jag har redan på detta stadium velat ställa frågan hur vi skall handla i det läget. Skall vi släppa efter på kreditåstramningen, skall vi hålla på den bundna räntan eller skall vi då äntligen kunna bestämma oss för att låta räntan röra sig friare över hela fältet?

Och därvidlag har jag uttalat min mening. Jag anser att den stora olyckan i den ekonomiska politik, som förts under de gångna åren och som efter mitt sätt att se väsentligt medverkat till den inflation vi fått, varit att man till riktmarke haft icke att stabilisera penningvärdet men att stabilisera räntan. Verkingarna av denna politik har gått ut över penningvärdet och kostat landet mycket mera än vi skulle behövt offra vid en annan politik.

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Jag är rädd för att vi i en situation av den art jag här talat om kan ännu en gång falla tillbaka i denna politik, och det är den eventualiteten jag i detta sammanhang har velat varna för.

Herr OHLON (kort genmäle): Herr talman! Finansministern frågade om jag menade, att vi inte skulle ha några kvantitativa kreditrestriktioner alls och att jag alltså höll före att restriktionerna skulle ske räntevägen. På denna fråga vill jag svara, att det ju är skillnad på kvantitet och kvantitet. Det beror på hur hårt man går fram i fråga om de kvantitativa kreditrestriktionerna.

Herr finansministern tog de statliga obligationernas ränteläge såsom en mätare på att räntan inte hade stigit under den sista tiden, och han anförde att statslårens obligationsränta under de sista fyra månaderna endast hade stigit med 0,06 procent. Men vi får väl inte bara se på de statliga obligationerna härvidlag, som ju i regel ligger på fasta händer, utan även ta hänsyn till vad som i övrigt sker på obligationsmarknaden. Hur har det gått med Hjältalånen, och hur har det gått med Hjältalånet, som vi nyss talade om? Trots de $3\frac{3}{4}$ procenten hörde jag nyss, att detta lån fortfarande inte är placerat, fastän det inte hade någon särskilt lång löptid.

Till sist får jag tacka finansministern för vad han nämnde i slutet av sitt anförande, då han deklarerade, att han skulle stå fast under den tid som kommer och inte falla till föga för eventuella krafter, som kan komma att påverka en utspädning av penningmarknaden.

Herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av att herr Ewerlöf förklarade, att frånvaron av rörlig ränta väsentligen skapat inflationen i Sverige.

Jag tror att herr Ewerlöf därvidlag överdriver dimensionerna alldeles oerhört. I propositionen nr 233 har jag publicerat en analys, som priskontrollnämnden gjort av levnadskostnadssteg-

ringarna i Sverige under den sista inflationsböljan. Det visar sig enligt denna analys att 9 procent av levnadskostnadsstegringen under år 1951 berodde på importprisstegringar och exportprisstegringar och att 8 procent berodde på konsekvensprisstegringar, frambringade av stegrade arbetslöner. Dessa löner kom i efterhand såsom ett krav på kompensation för de genom import- och exportpriserna genomförda prishöjningarna. Över huvud taget kan man säga att hela prisstegringen under år 1951 berodde på redan inträffade kostnadsstegringar. Detta tyder ju på att det inte var fråga om någon egentlig inflation. Jag vill inte påstå att detta gäller fullt ut, ty det kan ingen människa åtminstone för närvarande analysera fram, men jag vill fästa herr Ewerlöfs uppmärksamhet på att om det har varit några interna inflationsdrivande krafter som här medverkat, har det gällt en obetydlig del av den levnadskostnadsstegring, som har inträffat, och vilken mikroskopisk bråkdel därav som kan bero på att vi inte har haft en rörlig ränta är mycket svårt att se. Hela herr Ewerlöfs uttalande på denna punkt måste jag beteckna som en överdrift.

Till herr Ohlon skulle jag bara vilja säga, att han väl ändå var ute på glansis. Det är skillnad på kvantitet och kvantitet, sade herr Ohlon. Vad menar herr Ohlon med det? Det är ju kvantiteten, som här avgör, hur stor kreditåtstramningen skall bli. Ju större kvantitet jag inrymmer under de kvantitativa restriktionerna, desto större blir kreditåtstramningen. Ju mindre jag inrymmer, desto mindre blir den. Menar verkligen herr Ohlon med sitt yttrande — ty det är den enda mening jag kan lägga in i det — att man inte borde ha gjort en så stark kreditåtstramning, som vi nu har genomfört?

Herr DE GEER: Herr talman! De föregående talarna har, liksom tidigare i skattedebatten, framhållit att vårt konjunkturläge för närvarande är synnerligen labilt. Detta betyder dock icke att

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

någon jämvikt råder. Starka deflationistiska och inflationistiska krafter slår mot varandra. Impulsen till dessa krafter kommer såväl inifrån som utifrån. Fallande exportpriser och fallande importpriser utgör impulserna utifrån, medan impulserna till deflation inifrån är vår kreditpolitik och vår skattepolitik med ett stort budgetöverskott. De impulser, som går i motsatt riktning, mot inflation, kommer egentligen inifrån och härleder sig från de stora kostnadsstegringarna, särskilt på lönefronten.

Dessa vågor, som slagit mot varandra, har nästan skapat lugnt vatten, kan man säga. Tidningarna skriver i dessa tider mycket om ständiga driftinskränkningar. Jag tror nog att allmänheten därvidlag bibringas en felaktig uppfattning. I de flesta fall är det fråga om ganska små inskränkningar. Det rör sig inte om någon ny stor arbetslöshet. I många fall får vederbörande, som icke kan syssla med det produktiva arbetet, kopplas över på andra arbeten inom ett företag, eller också finner han ganska lätt arbete på andra områden.

Om man skulle göra en snabböversikt över några av de ledande industriernas läge och utsikter för dagen, kan man i stort sett säga att konsumtionsvaruindustrierna har fått en ganska stark känning av minskad efterfrågan. Här råder således en konjunkturavmattning, under det att kapitalvaruindustrierna fortfarande arbetar, kan man nog lugnt säga, under högkonjunktur.

Om vi ser på malmindustrin, är högkonjunkturen på detta område utpräglad, och den är till och med starkare i år än den var förra året. Under innevarande år har vissa prisstegringar kunnat genomföras på marknaden.

Följer vi malmen till järnhanteringen, har den fortfarande en god konjunktur. Den arbetar med en god orderstock och med gott vinstresultat, men det finns vissa tecken på ett omslag, kanske inte för dagen, inom den svenska järnhanteringen, men vi erfar att noteringarna på utländskt järn under den sista tiden sänkts något, inte över hela linjen men på vissa känsliga sortiment. Leverans-

tiderna är kortare, och det börjar på detta område att bli en köparens marknad. Konsumenterna av utländskt järn i Sverige får ofta besök av agenter för de utländska järnverken, under det att man förr fick fara ut och tigga och be att få järn. Det är tydliga tecken på att man på detta område är på väg mot en annan marknad.

Den stora mekaniska industrien arbetar fortfarande för fullt i vårt land, med några få undantag. Orderstockarna är stora, men här ännu mera än på järnhanteringsområdet är framtiden oviss, för att inte säga oroande. Det oroande ligger i de höga kostnadsselement vi har att räkna med, de ökade kostnaderna till följd av ökade löner, ökade frakter och avgifter av allehanda slag. Den mekaniska industrien har, när det gäller offerter för längre fram i tiden, en ganska stark känning av växande konkurrens utifrån, och då framför allt från den tyska och den japanska industrien, särskilt den tyska.

Skogsindustrien har ju behandlats så utförligt tidigare, att jag bara skall som hastigast påpeka, att jämviktssläget där ännu inte är nått i prishänseende. Priserna har fallit starkt, men affärerna har inte kommit i gång. Brädgårdarna är fulla, liksom massafabrikernas lagerhus.

Vi hälsar på industrihall med tillfredsställelse att exportavgiften för trävaror har tagits bort, och vi hoppas och tror att trävarumarknaden inom en icke alltför avlägsen framtid skall komma i gång och på en sådan prisnivå att den kan bli bärande. Men det är ingalunda säkert.

Konsumtionsvaruindustrien har ju redan herr Ohlon berört. Den är som sagt avsevärt svagare, ehuru man ännu inte kan tala om något allvarigare krisläge.

Om sålunda ytan för dagen är tillfredsställande och lugn, kan, såsom finansministern och andra talare betonat, ett plötsligt omslag ske i båda riktningarna. Vi kan få en depression, och en depression visar ju ofta tendenser att föröka sig själv. Vid ett prisfall smittar det ena priset av sig på det andra.

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

I en fallande konjunktur går därför kurvan vanligtvis mycket starkt nedåt, starkare än kurvan går uppåt i en stigande konjunktur. Jag delar finansministerns uppfattning att om kriget i Korea skulle blossa upp på nytt kan motsatsen bli fallet. Då kan vi få en kraftig inflation igen. Även om kriget i Korea är ganska begränsat och kanske inte så materialslukande, aktualiserar ett nytt krig så många andra möjligheter, att jag tror att man då kan räkna med en risk och en allvarlig risk för en ny inflation.

Ja, vad skall man nu göra mot dessa två aspekter, som båda är möjliga? Det är riktigt, såsom finansministern säger, att spåmannens uppgift är svår och jag vill inte alls ge mig in på spåmannens vanskliga yrke. Men man kan ju i alla fall tänka över vad man skall göra. Det har ju finansministern också gjort, och han har fått många rekommendationer, hur han bör göra. Jag skall kanske tillåta mig att komma med ytterligare några rekommendationer.

Såsom framhållits i en tidigare debatt, inte i dag men i denna kammare, hoppas vi att finansministern inte faller i farstun för de små depressionstecken, som vi nu ser och som enligt mitt förmenande överdrivits i tidningarna. Ett något hårdare och bistrare ekonomiskt klimat har vi önskat. Det har vi fått nu. Under detta klimat kommer många kris-tidsblommor att vissna ner, och denna process anser jag uteslutande gynnsam, även om den måhända kan ge anledning till ganska bekymmersamma lokala svårigheter. Men dessa svårigheter får vi ta, om vi skall komma till rätta med inflationsproblemet.

Om vi emellertid tänker oss det andra alternativet, att det inte bara är fråga om tillfälliga svårigheter utan att vi verkligen har att motse en depression — och möjligheterna därtill finns, såsom också betonats här tidigare — sade finansministern i går under debatten, att det första han skall göra, när vi får klara tecken på en depression, är — om jag inte minns fel — att avskaffa investeringsavgifterna. Jag skulle nog vilja ha en annan tågordning, ehuru finans-

ministern kanske har formellt rätt i sitt ståndpunktstagande. Jag vill nämligen först ta bort exportavgifterna, och sedan en kraftig lättnad i kreditpolitiken. Det ligger inte formellt under finansministerns domvärjo — det är ju handelsministern, som är här i dag, som skall lätta ytterligare på exportavgifterna. Det är riksbanken som skall lägga om kreditpolitiken, och riksbanken är riksdagens bank, men med den praxis, som utvecklat sig under senare år och som riksdagen också tycks ha accepterat, vet vi att finansministern håller sin, jag vill inte säga beskyddande men kanske dirigerande hand över riksbankens politik. Jag hoppas att finansministern när det gäller dessa åtgärder följer en annan tågordning än den han rekommenderade i går — om man alltså accepterar att även riksbanken ligger under hans domvärjo.

I detta sammanhang vågar jag dock uttrycka den förhoppningen att riksbanken, för vars nuvarande ledning även oppositionen har förtroende, skall få fungera fritt eller i varje fall friare än förut och att den icke skall hindras utnyttja de klassiska metoderna för den reglering av kreditpolitiken, som tidigare här redogjorts för i olika sammanhang.

Herr WERNER: Herr talman! Den så att säga yttre anledningen till det föreliggande utskottsförslaget utgör ju finansministerns framställning om höjning av det s. k. sedeltaket. Det saknar inte sitt intresse att följa sedelutgivningens växande storlek sedan några år tillbaka. År 1925 hade vi en sedelstock på 530 miljoner kronor. Tio år senare hade den ökat till 786 miljoner kronor. Ytterligare tio år senare, 1945, slutar sedelutgivningens summa på 2 781 miljoner kronor. År 1950 var sedelutgivningen 3 500 miljoner kronor. Under fjolåret måste vi höja sedelutgivningen två gånger med sammanlagt inte mindre än 900 miljoner kronor. Nu kommer krav på en ytterligare höjning med 400 miljoner till 4 800 miljoner kronor.

Denna utvecklingskedja skulle man

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

kunna säga delvis återspeglar inflationsprocessen särskilt under de senare åren, men det är kanske riktigt att påpeka, att här också föreligger en näringslivets expansion, som kräver en ökad kapitaltillgång — en utveckling, som ingalunda får betraktas som enbart ogynnsam. Om någon tror att riksbanken skulle äga möjlighet att ingripa emot inflationen genom en restriktiv sedelutgivning, måste det nog betecknas som ett misstag, ty riksbanken har väl endast här att förse ett växande behov hos näringslivet med rörligt kapital, något som väl inte gärna kan undvikas. Det är emellertid allt skäl att påpeka nödvändigheten av att riksbanken så långt som möjligt söker att begränsa den utelöpande sedelmassan och att den fullmakt, som nu ges av riksdagen, helst inte bör utnyttjas upp till det s. k. sedelutgivningstaket.

Om man sålunda erkänner att riksbanksledningen inte enbart genom åtstramningen av sedelutgivningen kan hejda inflationsutvecklingen, är det — som jag nyss framhöll — en av riksbanksledningens viktigaste uppgifter att noga följa utvecklingen i förebyggande syfte för att försöka hindra den inflationsprocess, som sedan tar sig uttryck i ett försämrat penningvärde och en därmed inifrån urholkad valuta. Låt oss fastslå, att det måste vara en olycka för alla samhällsgrupper — löntagare, näringsidkare och framför allt sparare — om penningvärdet tillåtes att alltmer sjunka och om vi inte här i tid vidtar åtgärder som gör att vi för framtiden kan skapa förtroende för penningvärdet och för vår valutas säkerhet.

När det gäller att vidta åtgärder i förebyggande syfte måste jag peka på den process, som alltmer har tagit sig utpräglat uttryck i jagandet mellan priser och löner. Den löneutveckling, som vi har kunnat notera under de sista två åren är givetvis en följd delvis av stegrade priser, men om det skulle vara möjligt att skapa en något så när rättvis paritet mellan olika lönegrupper och olika produktionsgrupper måste jag nog bestämt tillråda att vi på olika vägar så långt som möjligt söker oss fram till ett

pris- och lönestopp för att skapa en viss stabilitet i den ekonomiska utvecklingen. Den kedjereaktion, som jag här har talat om, med stegrade omkostnader inom produktionen till följd av höjda löner måste sätta sina spår i produktionsresultat i form av höjda priser på varor och tjänster. Detta medför naturligtvis en reflexverkan, som i och för sig driver fram denna inflationslavin, som varit så ytterligt påtaglig under det sista året.

Vi kan emellertid med en viss tillfredsställelse konstatera att de restriktiva åtgärder, som vidtagits på olika områden, börjar sätta spår, och vi har med en viss tillfredsställelse konstaterat att utvecklingen har lett till att överkonjunkturen nu har stagnerat. Jag är fullt överens med finansministern och med de talare — senast herr De Geer — som konstaterar nödvändigheten av exempelvis kreditåtstramning. Vi har här haft att välja mellan två alternativ. Inom högern och folkpartiet talar man ofta om den rörliga räntan, eller med andra ord en höjd ränta som universalmedlet. Om man ställer detta krav mot alternativet med kreditåtstramning väljer vi inom vårt parti obetingat kreditåtstramningen. Den höjda räntan skulle givetvis sätta sina spår i produktionen såsom en höjande faktor när det gäller produktionskostnader för varuframställningen. För särskilt de ungdomar, som inom jordbruket ämnar bygga ett eget hem, skulle en höjd ränta bli ett dråpslag eller ett kvävningsgrepp — om jag får begagna det uttrycket — som skulle göra det omöjligt för dem att starta ett eget hem med vad därtill hör, på grund av de höga kostnader som en uppsättning jordbruk och inventarier nu kräver. Jag tror att det är nödvändigt att här framhålla att kreditåtstramningen i detta fall inte får drivas så långt, att denna nyetablering inom jordbruket omöjliggöres.

Då jag erkänner nödvändigheten av en kreditåtstramning, måste jag dock påpeka vissa olägenheter på näringslivets område, som kreditåtstramningen kan vålla. Om jag tar en sådan viktig in-

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

dustri, som nyss här har i någon mån berörts, nämligen trävaru- och trämasseexportindustrien, måste jag säga att en fullständig åtstramning av nödvändig kredit för denna industri skulle mycket snabbt innebära arbetsinställelse på många fronter och kanske en ur samhällsekonomisk synpunkt mycket förlustbringande realisation av inneliggande lager. Våra sågverk och brädgårdar ligger för närvarande inne med stora lager, som representerar i och för sig mycket höga kapitalbelopp, och därtill kommer det inköpta råvarulagret, som också representerar mycket stora summor. Om inte försäljningarna kommer i gång och brädgårdarna inte ger utrymme för den nya produktionen, står vi genast inför driftsinskränkning eller driftstopp, där i många fall de, som saknar ekonomisk ryggrad att bära det bundna kapital som ligger i lagren, skulle ställas inför mycket stora, för att inte säga oöverkomliga svårigheter.

Jag hoppas att finansledningen och riksbanken beaktar dessa förhållanden mycket noga och att kontakten med vad som här sker hålles effektivt vid liv. Det kan inte förnekas att de åtgärder, som har vidtagits har kommit droppvis efter varandra utan att från början infogas i ett utrett och överskädligt sammanhang. *Den samlade effekten* härav skulle i en nedgångskonjunktur kunna medföra mycket betydande och mycket allvarliga samhällsekonomiska vådor. Jag kan inte underlåta att påpeka detta, då jag samtidigt gör gällande att kreditåtstramningen är nödvändig.

Det finns för övrigt, något som också berörts av bankoutskottet, vissa regleringsåtgärder, som vi kanske skulle kunna börja lätta på. Jag tänker därvid närmast på det mindre bostadsbyggandet och bostadsreparationerna. Jag anser att det är alldeles onödigt att bibehålla en dyrbar kontrollapparat, som till hela sin uppläggnings och verksamhet — särskilt i vad det gäller resor för kontroll av rena småsaker — kostar mer än vad ett utförande av själva saken skulle kosta. I en tid, då byggnadsverksamheten reglerar sig själv genom de

oerhört höjda omkostnaderna, finner jag det alldeles onödigt att vi fortsätter att hålla en stram kontroll över det mindre bostadsbyggandet. Däremot anser jag det nödvändigt att tills vidare bibehålla en viss kontroll över den större byggnadsverksamheten.

När det gäller att bevara och öka vårt penningvärde är utfallet av utrikeshandeln av mycket stor betydelse. Man kan kanske, något som herr De Geer var inne på, spåra vissa oroande tendenser i en depressiv riktning beträffande vår export. Jag kan då mindre beröra trävaruexporten, som hittills under fjolåret svarade för 53 procent av 9 miljarder. Men det bör dock påpekas att det är mycket viktigt att denna export inte genom onödiga ingrepp hindras i sin möjlighet att sälja för landets hela ekonomi så nödvändiga varor som trä och trämassa till utlandet. Men svårigheten för vår export kan skönjas även på andra områden. Vi har nämligen inte längre hela världsmarknaden som ett fritt och obegränsat livsrum för avsättning av svensk industris produkter. Jag behöver inte påpeka, att Tyskland med sin väldiga industri börjat uppträda på marknaden. Vad händer om Finland med sin nydanade industri börjar konkurrera på marknaderna, sedan det nu har betalt sitt skadestånd till Ryssland, och vad händer om också Japan inträder i konkurrensen? Det kan hända att vi mycket snart får avsättningssvårigheter, som tillsammans med de stegrade lönekostnaderna inom landet måste sätta ogynnsamma spår i vår handel och öka svårigheterna att sälja på export.

Det jag syftar till är nödvändigheten av att vi bör uppbygga en starkare valutareserv. Det är alldeles nödvändigt att vi har tillgång till en köpvärdig valuta vid våra affärer med utlandet. Det lär väl inte vara möjligt att tillåta importen att med hundratals miljoner för att inte säga miljarder kronor överstiga exporten, vilket skulle kunna komma att hända, varigenom vi får ett hål i handelsbalansen, som innebär att vi inte kan uppbygga eller bibehålla en nödvändig valutareserv.

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Det är sålunda en viktig uppgift att vi på allt sätt försöker att inom landet stimulera produktionen, särskilt produktionen av exportvaror, så att vi genom export erhåller en köpvärdig valuta och därigenom skapar förutsättningar för ett förstärkt penningvärde i förhållande till utlandet. Det skulle ju vara olyckligt, om vi på grund av konkurrens från utlandet skulle tvingas att ännu en gång devalvera vår svenska valuta. Det är ett perspektiv som i och för sig är rätt skrämmande.

Jag kan här inte underlåta att påpeka det svenska jordbrukets stora betydelse. En enhällig första kammare har i dag godkänt ett program för nästa års jordbrukshjälp. Jag skulle kunna uppfatta denna enhällighet som ett gott tecken, men den kanske omedvetet återspeglar något som de flesta nog inte har tänkt på, nämligen vad det svenska jordbrukets väldiga produktion betyder just för landets valutavärd. Vi har i år fått ett åskådligt exempel på vad en tillfällig skördekada kan åstadkomma. Missväxten i fråga om vete och därmed följande brist framtvingade en import av brödsäd för en kostnad i form av utströmmande valuta på inte mindre än 200 miljoner kronor.

Vårt jordbruk frambringar för varje år ur sina flödande produktionskällor värden för cirka 4 miljarder kronor. Jag undrar, hur många som gör klart för sig, hur grundläggande denna produktion är för landets ekonomi och hur viktigt det är att vi i allt större utsträckning på det området kan göra oss självförsörjande. Om vi skulle tvingas att till de högre priser, som gäller på världsmarknaden, importera de jordbruksprodukter, som vi nu själva framställer och kan i än större omfattning framställa, skulle detta vara ytterligt olyckligt. Våra möjligheter att genom export åstadkomma en gynnsam handelsbalans skulle då på ett avgörande sätt begränsas. Jag ber att få påpeka att de priser, som gäller på den inhemska marknaden, är lägre än priserna på importerade jordbruksprodukter. Jag hoppas att den enighet, som vi ibland i politiska sammanhang tror oss

konstatera kring jordbruksfrågorna, då det gäller omtanken om denna närings existens och dess möjligheter att betala likvärdiga löner till jordarbetarklassen, i fortsättningen skall bibehållas och vidare utvecklas.

Jag har, herr talman, velat göra dessa randanmärkningar till det föreliggande utskottsårsberättelsen, och jag ber att få yrka bifall till detsamma.

Herr SUNDVIK: Herr talman! I de ekonomiska debatterna under de senaste tio åren har väl inget ord blivit så flitigt använt som ordet *inflation*.

Inflationen under denna tid är ju närmast ett resultat av kriget. Detta föranledde en omfattande mobilisering och upprustning av vårt försvar, och därigenom drogs många armar från den produktiva verksamheten och sysselsattes i improduktiv verksamhet. Importen minskades, och detta i förening med att produktionen av försörjningsviktiga varor minskades och försvarets behov av dylika varor ökades, föranledde prisstegringar. Riksbanken satte större fart på sedelpressarna, varigenom det blev en rikligare tillgång på betalningsmedel, och därmed var inflationsvägen i rörelse. De, som drabbats hårdast av inflationen, har varit de sparare, som placerat sina pengar i bank. Andra kategorier människor har kunnat kompenseras för de olägenheter, som inflationen medfört, men för penningsspararna har det inte gått att göra någonting.

Många försök har gjorts att hejda penningvärdeförsämringen, men först nu, herr talman, synes man kunna skönja utsikter till ett hejdande av denna utveckling tack vare den överenskommelse, som träffats mellan riksbanken och de privata kreditinstituten om begränsning av kreditgivningen. Överenskommelsen innebär, att affärsbankerna skall hålla en efter deras storlek differentierad likviditet, som i regel överstiger den tidigare vanliga. Överenskommelsen innebär vidare, att en ökad inlåning inte skall läggas till grund för en ökad utlåning utan helt tagas i anspråk för att

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

man skall uppnå en åsyftad likviditetsförstärkning för bankerna.

Det kan konstateras, att det inte varit möjligt för bankerna att uppnå den vid överenskommelsen förutsatta likviditetsförbättringen. Likviditeten har i stället undergått en försämring. Åtstramningen på penningmarknaden har i själva verket varit utomordentligt kraftig under den gångna delen av året. Härtill har i hög grad bidragit effekten av ett betydande budgetöverskott samt de till riksgäldskontoret inlevererade prisutjämningsavgifterna. Vi har nu sett, att under de senaste dagarna av vissa företagare framställts krav på lättnader i den bedrivna kreditpolitiken, men utskottet anser, att denna bör i sina huvuddrag fullföljas. Utskottet förutsätter dock att riksbanken med största uppmärksamhet följer den fortsatta utvecklingen.

Farhågor har yppats för att även mycket legitima kreditbehov skulle löpa risk att ej bli tillgodosedda genom kreditöverenskommelsen. Den höjda pris- och lönenivån har nog ökat behovet av rörelsemedel, och det är därför klart att ett ökat behov därav föreligger för normala, legitima ändamål. Man bör emellertid räkna med att bankerna i första hand tillgodoser de legitima behoven och i sådant syfte nedbringa krediterna för ändamål som inte ter sig lika nödvändiga. För egen del får jag nu säga, att jag under de senaste dagarna hört farhågor framkastas för att de här refererade kreditbegränsande åtgärderna skulle innebära en fara för att en svart lånemarknad skulle kunna uppstå.

Men fortsätter avmattningstendenserna och köpmotståndet på samma sätt som under de gångna månaderna av detta år varit fallet, kommer säkert många affärsmän och företagare att få ägna sig åt sina företag på ett helt annat sätt än de varit vana vid under de senaste förflutna åren. Har affärsmännen kunnat komma över varor, har de varit säkra på att kunna sälja dem till de av priskontrollnämnden fastställda priserna. Fabrikerna har haft i främsta rum-

met två framträdande svårigheter att brottas med, nämligen dels råvaruan-skaffningen och dels arbetskraftsbristen. Något bekymmer för avsättningen av varan har de däremot inte haft. När därför nu den utländska konkurrensen sätter in, är det en för affärsmännen och fabrikanterna ovanlig företeelse.

Under det senast förflutna året har inflytelser utifrån i främsta rummet påverkat den svenska pris- och lönepolitiken. Med tanke på den delvis förändrade konjunkturbild, som nu utgestaltas, synes det icke uteslutet, att avmattningstendenserna kan leda till en negativ löneglidning under innevarande år och att det på grund av köpmotstånd inte kommer att gå att ta ut de priser, som kostnadsmässigt är motiverade.

Å andra sidan talas det i tidningarna i dessa dagar om oroligheter i Tyskland. Herr De Geer framhöll, att om Koreakriget skulle ta slut, skulle vi få en depression här i vårt land. Men fortsätter oron nere i Tyskland, får man väl också räkna med att den kommer att föranleda ytterligare rustningar, och vi har ju den erfarenheten, att med ökade rustningar följer också högre priser.

I vissa kretsar frågar man sig även, hur den av regeringen signalerade frilistningen kommer att verka på vissa arbetsmarknadsområden och på handeln. I det sammanhanget skulle jag vilja fråga handelsministern, om till exempel priskontrollen kommer att upphävas på textilvaror, för den händelse frilistningen kommer till stånd.

Utskottet har sammanfattat sina synpunkter i denna fråga på det sättet, att utskottet anser att den tidigare fastslagna målsättningen — upprätthållandet av ett stabilt penningvärde — alltså bör utgöra den allmänna riktlinjen för riksbankens penningpolitiska verksamhet. Och utskottet fortsätter: »Riksbankens strävan bör sålunda vara att hålla penningmarknaden stram. En påspädning av marknadens likviditet bör icke ske annat än för tillfälliga situationer.»

Med det anförda skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Herr NORDENSON: Herr talman! Jag skall här bara uppta några speciella synpunkter på det problem som vi debatterar. Det är ju så, att i detta sammanhang riktlinjerna för vår ekonomiska politik skall läggas fram, och vi har därför från högerhåll i en motion klargjort våra synpunkter på det nuvarande läget. Bland annat har vi där understrukit angelägenheten av att snarast möjligt åstadkomma en avveckling av de nuvarande regleringarna, och vi har begärt att en plan skall utarbetas, hur vi så snabbt som möjligt skall kunna komma över till en friare ekonomi, så att vi med generellt verkande medel skall kunna åstadkomma den önskvärda samhällsekonomiska balansen. Det är med tillfredsställelse vi konstaterar, att utskottet i princip har givit oss rätt och förklarar att det för sin del också anser, att målet för vår politik bör vara just detta. Men det uttalandet följes omedelbart av eftertankens kranka blekhet. Man säger att man vid regleringarnas avskrivande måste framgå med den allra största varsamhet och att det bör ske endast i takt med det ekonomiska lägets förbättring. Till sist följer man också den gamla beprövade metoden att krypa bakom en utredning för att slippa göra någonting. Man hänvisar till den s. k. penningvärdeutredningen. Jag skulle gentemot detta resonemang att börja med vilja understryka, att när man säger att man skall avveckla regleringarna endast i mån som det ekonomiska läget förbättras, så tror jag man glömmer, att just en avveckling av regleringarna många gånger kan leda till uppsving i näringslivet, åstadkomma en bättre produktion och en bättre försörjning och därmed förbättra läget. Man kan sålunda bidra till uppnåendet av det önskvärda målet just genom att ge näringslivet större frihet.

Jag vill i det sammanhanget också understryka, att dessa regleringar har en mycket stor benägenhet att permanenta sig själva. Det ligger i sakens natur, att ett stort ämbetsverk, som är uppbyggt för att utöva en kontroll av ena eller andra slaget, så gripes av sin uppgift, att det sedan har svårt att avveckla sin

verksamhet. Det blir en ambition att utöva verksamheten så effektivt som möjligt, och detta kan slå över i att man vill driva denna verksamhet längre än som är nödvändigt. Det är ju också klart, att ett ämbetsverk inte alltid inser, att det riktiga i ett sådant här fall är att arbeta på sitt eget avskaffande. Jag tror därför att det är mycket angeläget, att regeringens utövar ett visst tryck på dessa regleringsorgan så att de avvecklar sin verksamhet så snart som möjligt.

Jag skall ta ett exempel på hur denna regleringsmentalitet verkar. Jag skall ta priskontrollen. Vi har ju sagt att den bör avskaffas, i den mån varuförsörjningen blir så riklig, att man kan vänta sig att det blir balans mellan tillgång och efterfrågan på marknaden. Jag vill med tillfredsställelse konstatera, att priskontrollnämnden i stor utsträckning har följt denna linje. En hel del varor har frigivits, men på vissa områden är man benägen att dröja kvar, trots att man strängt taget enligt de givna direktiven borde ha gått in för en avveckling. Vi har sett, hur man t. ex. på ett område på grund av den rikliga försörjningen har avskaffat priskontrollen i tillverkningsledet men behållit den i handelsledet. I ett annat fall finner man, att priskontrollnämnden på grund av den rikliga försörjningen givit frihet i handelsledet men bibehåller kontrollen i tillverkningsledet. På ett annat område har vi sett, hur man har givit varorna fria under förutsättning att bruttoprissystemet slopades. I ett annat fall har det inträffat, att priskontrollnämnden sagt: »Ja, ni skall få edra varor fria under förutsättning att ni kan försäkra oss att ni lyckas upprätthålla bruttopriserna.» Jag har mycket svårt att förstå sammanhanget i denna politik, och jag kan inte neka till att det vittnar om en benägenhet att så att säga dröja kvar och fullfölja sin verksamhet, trots att betingelserna för verksamheten i själva verket är borta och att ett konsekvent fullföljande av de givna direktiven borde leda till kontrollens upphävande.

Vi har också inom priskontrollen en annan egendomlighet, som jag tror man

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

har anledning att uppmärksamma, och det är de s. k. lönsamhetsundersökningarna. De tillkom ursprungligen därför att man ansåg det viktigt att inom exempelvis ett produktionsområde fastställa kostnaderna hos ett företag, som kunde anses arbeta någorlunda effektivt, och tanken var då, att ett sådant företags prissättning borde vara normgivande för området. Nu göres dessa lönsamhetsundersökningar över lag, men man finner då helt naturligt att ett företag arbetar bättre än ett annat och sålunda, om det skulle bli samma pris över hela linjen, skulle förtjäna mera än de andra, som arbetar mindre ekonomiskt. Det kan man inte förlika sig med, utan man fastställer då olika priser för olika tillverkare av samma vara. Detta strider, såvitt jag kan förstå, mot de instruktioner som är givna, men det har också en annan sida, som jag anser vara mycket allvarlig och som inte har uppmärksammats, och det är hur detta rimmar med vad som från regeringens sida har hävdats, att det är mycket angeläget att det råder konkurrens. Nu får vi inte glömma, att konkurrensen, mina damer och herrar, i själva verket är en kapitalistisk idé, som man nu från socialdemokratiskt håll är så angelägen om att omhulda. Den bygger nämligen på vinstprincipen; den bygger på den tanken, att den, som arbetar effektivare, också skall kunna få större vinster. Det tycker man inte om, utan man tycker, att om ett företag arbetar bättre, så att det har större förtjänster, skall det sälja sina varor billigare, och detta vill man då genomföra tvångsvis. Men därmed har man i själva verket ryckt bort hela den stimulans som konkurrensen är avsedd att utgöra, och därmed kommer det hela i viss mån att hänga i luften.

Jag vill också framhålla, hur man inom företagen har anledning att reagera inför en sådan politik. Om man får sina priser fastställda enligt lönsamhetsberäkningar och man finner att man är någorlunda konkurrenskraftig i förhållande till sina medtävlare på området, så har man inte längre någon an-

ledning att sänka sina kostnader, ty då blir man bara belönad med ett sänkt pris och får inte själv någon fördel av det. Man kommer till att det tvärtom är ganska angeläget, att man behåller dessa kostnader och aktar sig för att avskaffa dem. Det har blivit ett intresse för företagsamheten i nuvarande ögonblick att konservera kostnader, som man kunde bli av med, därför att vi har den erfarenheten av priskontrollen, att om vi sänker våra priser och får kostnadsökningar senare, så får vi inte taga ut dessa även om de äro fullt skäliga. Det blir sålunda i själva verket för närvarande inför denna politik från priskontrollnämnden ett incitament att bevara sådana kostnader, som nu är avdragsgilla, för att ha dem som reserv. När man en gång blir pressad så hårt av priskontrollen, att man över huvud taget inte kan klara sig, då kan det vara på tiden att taga bort dem. Jag anser, att man har kommit in på fullkomligt felaktiga linjer med denna politik och att det riktiga här vore, att på de områden, där försörjningen är riklig, man slopar priskontrollen för att komma bort från dessa mycket betänkliga avarter av reglering.

Jag skall nu återgå till resonemanget om de ekonomiska riktlinjerna. När jag har hört debatten här, har jag inte kunnat undgå att göra en liten reflexion för mig själv. Vi har här så ofta fått höra ifrån regeringspartiets sida, att högern aldrig har något alternativ att komma med, utan står där tomhänt. Jag tror att det där beror på en gammal radikal fördom, som tycks vara outrotlig, nämligen att ett program alltid måste innefatta något nytt, något förut oprövat, något sensationellt. Det förefaller som om man hade svårt att såsom program erkänna något som innehåller gamla tankegångar, även om erfarenheten många gånger visat att dessa varit mycket verkningsfulla. Vi har i själva verket från högern på de områden som nu debatteras här — både penningpolitikens och skattepolitikens — konsekvent fört fram synpunkter på hur vi har ansett att politiken skulle drivas. Vi har så-

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

lunda redan på ett tidigt stadium inför de begynnande inflationstendenserna yrkat på en stram politik från riksbankens sida och att denna borde drivas så, att riksbanken i varje fall tillsåg, att den inte ökade likviditeten på marknaden, även om detta måste ske med risk av en stegrad ränta. Vi har också påyrkat en åtstramning av kreditmarknaden. Vi har att börja med fått stå alldeles ensamma om den uppfattningen. Under årens lopp har folkpartiet närmat sig vår ståndpunkt, låt vara med mycket försiktiga steg — det har rört sig om bråkdelar av procent — men jag tror, att folkpartiet i fråga om räntan nu har kommit till samma ståndpunkt som vi. Nu har den ekonomiska ordningen också kommit fram till att man undviker att spåda ut likviditeten på marknaden, och till kredit-åtstramning. Man kan också peka på att vi fått en räntestegring — det har framhållits här förut. Låt vara att den gällt huvudsakligen den korta marknaden, men den har i alla fall inneburit ett närmande till den ståndpunkt vi har hävdad.

Mig skulle det inte förvåna, om riksbanken efter, låt oss säga ett halvt år, när påfrestningarna säkert blir rätt stora att upprätthålla den nuvarande kreditåtstramningen, kan rent av bli nödsakad att tillgripa räntestegring över hela linjen. Jag kommer inte då att triumfera, men jag kommer naturligtvis att konstatera, att man här till sist har följt högern. Vad man kan säga om den politik, vi har bevittnat, är att den successivt under dessa år har närmat sig den ståndpunkt, som högern ensam företrädde för tre, fyra år sedan. Detta synes mig vittna om att det har funnits en bärande tanke i de linjer som vi har utstakat.

Jag skall även i detta sammanhang beröra skattepolitiken. Redan år 1947 varnade i främsta rummet högern för de skadeverkningar som den höga direkta beskattningen kunde medföra. Vi underströk faran av att lägga upp skatten på ett så högt plan att det inte fanns några reserver att tillgripa, och vi pekade på faran för sparandet, för arbets-

viljan och för skattemoralen. Till detta togs ju då ingen hänsyn, och när vi 1948 begärde en översyn över skattesystemet, avvisades denna begäran, och högern stod ensam för det yrkandet.

Redan 1949 hade man emellertid på olika håll upptäckt, att detta system hade sina betänkliga brister, och det var då vi fick den utredning, vars förslag vi i dag har debatterat. Nu visar det sig, att denna utredning enhälligt har kommit till den ståndpunkten, att det är ytterst angeläget att de direkta skatterna minskas, och utredningen har bekräftat de misstankar och den oro, som vi redan då uttalade. Jag vill också erinra om en synpunkt, som drevs mycket starkt, när 1947 års beslut genomfördes. Det var den tankegång, som vi fick höra från dåvarande finansministern både i denna kammare och på Nationalekonomiska föreningen, att frågan om den direkta beskattningens höjd i själva verket bara var en vanefråga. Om folk bara fick skatten successivt höjd, skulle de vänja sig vid detta, och då var det inte någon svårighet att få människorna att acceptera en hög skatt. Ja, jag måste ju säga, att det resultat, som skatteutredningen här kommit till, de undersökningar den gjort och de slutsatser den dragit, pekar på att detta resonemang inte är hållbart. Det har i själva verket klart underkänts. Jag kan inte underlåta att här konstatera, att de uttalanden, som nu har gjorts från olika håll, framför allt från skatteutredningen, i själva verket innebär ett klart underkännande av det skattebeslut, som drevs igenom 1947, och att detta underkännande kommer efter endast fem år.

Herr talman! Jag har inte kunnat undgå att göra dessa reflexioner, därför att jag tycker att de har ådagalagt att de programpunkter, som högern har framfört, även om de varit gammalmodiga och inte haft nyhetens behag, dock nu har visat sig ha en väsentlig bärkraft. Andra partier har småningom, steg för steg kommit oss närmare och genom sitt ställningstagande erkänt värdet i dessa programpunkter. Det är naturligtvis med tillfredsställelse vi konstaterar det-

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

ta, och vi hoppas att våra kolleger här i politiken skall fortsätta i den riktningen, så att de kommer att närma sig oss ännu mer.

Det är mot bakgrunden härav som jag, herr talman, tillåter mig att yrka bifall till den av herrar Ewerlöf, Fagerholm och mig avgivna reservationen.

Herr BJÖRCK: Herr talman! Den kreditåtstramning, som efter initiativ från regeringen har överenskommit mellan riksbanken och affärsbankerna, har vållat stora besvärligheter och bekymmer särskilt för mindre och medelstora företagare såsom hantverkare, småbrukare, trädgårdsodlare, köpmän m. fl. Alla vet vi ju, att utgifterna för dessa företagare har ökat genom högre arbetslöner, högre skatter, ökade priser på råvaror, bränsle m. m., under det att inkomsterna har minskat avsevärt. En av orsakerna till denna minskning i inkomsterna är också att konkurrensen med utlandet ökats och skärpts allt mera. Länder med lägre levnadsstandard än vårt land har ju också lägre arbetslöner, och därför hjälper det inte att vi har vissa tullgränser. De betyder inte så mycket med hänsyn till nuvarande penningvärde. Detta är en av orsakerna till att de företagare, jag här omnämnt, numera har det rätt bekymmersamt.

För många av dessa företagare har situationen sedan ett halvt år tillbaka blivit sådan, att de tvingats inskränka sin verksamhet och avskeda en del av eller i vissa fall hela personalen. I Älvsborgs län, som jag representerar, har flera mindre företagare inom textil- eller konfektionsindustrien måst inskränka eller helt lägga ned sin verksamhet, och det har i regel visat sig vara mycket svårt att få låna nödvändiga pengar för att kunna fortsätta verksamheten, vilket berott på den kreditåtstramning som nu äger rum.

Även utskottet har haft vissa farhågor beträffande verkningarna av denna kreditåtstramning, vilket ju framgår å s. 10 i utlåtandet, varifrån jag tillåter mig citera följande: »Farhågor ha yppats för

att även mycket legitima kreditbehov skulle löpa risk att icke kunna bli tillgodosedda på grund av den gällande kreditöverenskommelsen.» Dessa farhågor har också i viss mån besannats. Utskottet fortsätter: »Utan tvivel har den höjda pris- och lönenivån medfört ett ökat behov av rörelsemedel inom näringslivet, och det är därför också klart att ett ökat kreditbehov föreligger för normala, legitima ändamål. Man bör emellertid enligt utskottet räkna med att bankerna i första hand tillgodose de legitima kreditbehoven.»

Ja, hur förhåller det sig med detta tillgodoseende av de legitima kreditbehoven? Jag har ett par bevis på hur det går till. Det gäller företagare, som jag känner, som hade goda inkomster under år 1950, vilka de också ärligt och redbart redovisade i sina deklarationer 1951. De erhöll en kvarskatt på åtskilliga tusen kronor. De hade inte räknat med den nedgång i inkomsterna som inträffade 1952, då denna kvarskatt skulle betalas. Därför gick de till sin bank och bad att få låna pengar. »Nej», sade banken, »vi kan inte låna ut pengar under nuvarande förhållanden; vi har kommit överens med riksbanken om kreditrestriktioner, så att det är mycket svårt att låna ut pengar.» När vederbörande sedan lyckats få loss en inteckning och fått borgen o. s. v., har han efter många om och men lyckats få låna hälften av den summa, som det gällde att betala, men inte mera. Det är ju då inte underligt, om vederbörande frågade sig, hur det skall gå, när myndigheterna lägger på skatter, som det är svårt skaffa pengar till, när de skall betalas, och sedan ordnar det så att det inte ens går att få låna pengar till att betala desamma.

Jag har också exempel, som jag kan visa svart på vitt på hur bankerna har sagt upp lån, som de haft under åtskilliga år mot säkerhet i goda inteckningar. Att få dessa inteckningar placerade nu i en annan bank är säkerligen inte lätt.

Jag skulle vilja ställa en vördsam fråga till vår ärade handelsminister. Det var väl aldrig meningen, vare sig från regeringens eller riksbankens sida, skul-

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

le jag tro, att denna kreditåtstramning också skulle betyda att sådana lån mot god säkerhet, som lämnats för fem eller åtta år sedan, skulle sägas upp också, vilket jag har exempel på har skett? Det är inte så lätt för vederbörande att då kunna ordna sina affärer. Man frågar sig vart det skall ta vägen, om ett dylikt lån eller en inteckning uppsäges och det inte går att placera dem. Det blir naturligtvis inte annat val, än att antingen får fastigheten eller bostadslägenheten säljas, eller också får den gå under klubban på en kanske exekutiv auktion, och det är föga angenämt för ägaren.

De företagare, som jag här omnämnt, har inte, liksom företagare inom en del andra näringsgrenar, några starka landsomfattande organisationer att lita till. De kan inte hota med strejk eller leveransinskränkningar eller dylikt, utan de får finna sig i vad myndigheterna bestämmer, och det är ju inte alltid så trevligt. Jag hoppas emellertid att det skall tas viss hänsyn till de förhållanden, som jag här omnämnt, och att man skall kunna se till, att dessa företagare inte blir alltför illa behandlade. För de större företagen är det i regel inte så svårt att ordna krediter, ty någon i deras ledning sitter vanligen med i bankernas styrelser. Företagen har ofta åtskilliga aktier i bankerna och har därför inte så svårt att få låna pengar och därigenom ordna sina kreditbehov. Men för de mindre företagarna är det givetvis åtskilligt svårare. Vi får emellertid hoppas, att tiderna blir bättre och att till dess regeringen och riksbanksledningen ordnar så, att svårigheterna för dessa mindre företagare inte blir alltför stora. Dessa har också en uppgift att fylla i vårt samhälle, och därför hoppas jag, att man tar vederbörlig hänsyn till dem.

Herr statsrådet **ERICSSON**: Herr talman! Min avsikt är inte att göra något inlägg i den debatt, som pågår angående penningpolitiken och den ekonomiska politiken i övrigt, utan endast att svara på ett par frågor. Jag börjar med den fråga, som riktades till mig av

herr Björck, huruvida det varit myndigheternas avsikt att strypa åt krediterna på det sättet, att gamla inteckningslån skulle uppsägas och inte kunna omplaceras. Jag måste säga att, såvitt jag vet, har inte sådana åtgärder åsyftats när det fattades beslut i denna sak.

Beträffande herr Sundviks fråga, huruvida en ökad frilistning speciellt när det gällde textilier skulle medföra som konsekvens att vi också släppte priskontrollen på ifrågavarande varuslag, vill jag svara, att en fri import i och för sig inte automatiskt medför att priskontrollen upphör. För närvarande ligger ungefär 60 procent av textilierna under priskontroll, och denna kontroll tillämpas ju inte så, att man säger att de och de varorna får importeras till det och det priset, utan man fastställer ett pris att gälla här i landet, och så får importörerna själva bedöma, huruvida de kan köpa varorna i utlandet med förtjänst, eller också få de underhandla med priskontrollnämnden, innan de importerar sina varor.

Jag vill beträffande detta speciella varuumråde tillägga att vi för en tid sedan hade en överläggning här i riksdagen där det krävdes att priskontrollen på textilier skulle släppas. Vid det tillfället tillät jag mig anförda, att det borde vara möjligt för handelsn utöware att dokumentera sin villighet att hålla skäliga marginaler och att man borde ta upp ett samtal med priskontrollnämnden om formerna för vissa garantier, som man borde lämna denna myndighet för att komma fram till ett resultat. Sådana överläggningar har ägt rum, och ytterligare sådana skall komma till stånd inom den allra närmaste tiden. Jag kan inte för dagen säga vad det blir för resultat av dessa förhandlingar.

Herr Nordenson ansåg det vara utomordentligt angeläget att man från regeringens sida övervakade avvecklingen av kommissionerna, därför att dessa har en benägenhet att bli av permanent karaktär. Det finns åtskilliga tecken som tyder på, framhöll han vidare, att man inte vill avveckla regleringar, och jag utgår från att herr Nordenson syftade

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

på att man är rädd om sysselsättningen för vederbörande tjänstemän. Jag hyser inte samma mening som herr Nordenson i det avseendet. Jag vill bara hänvisa till att vår största kriskommission, handels- och industrikommissionen, helt nyligen har lämnat in ett förslag till regeringen, vilket, om det genomförs, innebär en betydande reduktion av antalet befattningshavare inom kommissionen.

När herr Nordenson söker göra gällande att man på det priskontrollerade området har tillämpat metoder som strider mot de givna direktiven, så har jag även i det avseendet en avvikande mening. Det kan förefalla egendomligt för icke initierade, när de hör den uppläggning som herr Nordenson använde. Han sade, att ibland tillämpar man priskontroll i handelsledet men släpper den i producent- och fabrikantledet. I andra fall går man motsatt väg och släpper kontrollen inom handeln men behåller den inom producent- och fabrikantledet. Jag vill bestyrka riktigheten av denna uppgift, men man bör, när man framställer saken på det sättet, som om det skulle finnas någon motsättning här, också tala om att i priskontrollnämndens direktiv finns särskilt angivet att nämnden har skyldighet att bevaka prissättningen på sådana områden, där kartell- eller monopolistisk prisbildning förekommer. För att ta ett exempel av det slag, där man behåller kontrollen i handelsledet — till, låt oss säga 60 procent av branschens omslutning — kan jag nämna textilierna. Där kontrollerar man handeln men har släppt hela producentledet fritt. Man har den uppfattningen i nämnden, och jag delar den, att inom själva industrien råder konkurrens. Där är man intresserad av att sälja till hyggliga priser, där måste man ta vad vi brukar kalla skäliga priser med hänsyn till tillgången på varor. Därför har också detta led släppts fritt från priskontroll. Men inom handeln har man uppmärksammat att marginalerna har en benägenhet att vidgas, när priskontrollen upphör. Man vill ha någon garanti för att inte detta kommer att ske, för

att inte de procentuella marginalerna från förkrigstiden appliceras på de nuvarande höga priserna. Man tycker att i så fall blir det kanske litet väl höga ersättningar till handeln.

Beträffande det exempel av det andra slaget — där man hade släppt handeln fri men alltjämt kontrollerade priserna i fabrikant- eller tillverkningsledet — som jag föreställer mig att herr Nordenson syftade på, finner jag också att denna anordning kan försvaras. Om jag har gissat rätt beträffande vad han syftar på gäller det nämligen där att vederbörande industrier är mycket starkt kartelliserade. De bestämmer suveränt sin prissättning, det förekommer ingen konkurrens. Jag menar att här överensstämmer det med direktiven att nämnden håller ett sådant område under priskontroll. Nu finns det ju många företrädare för näringslivet som inte har någonting emot att näringslivet självt kontrollerar priserna men finner det upprörande, om samhälleliga institutioner skulle göra det. Jag hör till dem som menar, att det är synnerligen angeläget att få till stånd en verklig konkurrens och därmed ge konsumenterna den bästa garantien för en skälig prissättning. I den mån man har karteller och monopol på tillverkningsidan, i produktionsstadiet, tror jag man får finna sig i att myndigheterna söker få kontroll och insyn över prissättningen. I den mån vi kan finna andra former för denna kontroll än priskontrollen, får framtiden utvisa. Som bekant föreligger det vissa förslag om åtgärder i det avseendet.

Beträffande herr Nordensons uttalande att lönsamhetsutredningarna skulle leda fram till olika priser på samma vara vill jag säga att jag inte har mig bekant, att priskontrollnämnden fattat sådana beslut. Däremot känner jag till att för ett varuområde, där prissättningen är av mycket lokal karaktär med hänsyn till råvarukostnader och andra omständigheter, kan det inträffa att priserna blir olika på olika orter i landet. Varan är av sådan beskaffenhet att det inte går att få likadan prisnivå överallt. Transportkostnaderna är så höga, att det

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

inte lönar sig att transportera denna vara från ett område till ett annat. Där förekommer olika priser på olika orter i landet. Men det är väl inte detta som herr Nordenson syftar på.

Min uppfattning är att det effektivaste företaget bör bli normgivande för prissättningen, och i den mån det sker avvikelser från denna regel, inträffar det väl, där andra företag är mindre effektiva och där priskontrollnämnden egentligen medger för höga priser. Med denna metod har man ju bevarat den drivkraft för det högrationaliserade företaget som herr Nordenson var så angelägen om att bevara.

När priskontrollnämnden som villkor för att frisläppa ett område kräver att bruttoprissystemet skall upphöra, kan jag inte förstå att det strider mot nämndens direktiv — alldeles tvärtom. Bruttoprissystemet innebär att man har privata regleringar som inte kan godkännas ur samhällsliga synpunkter, därför att de är till förfång för konsumenten. Det vore ganska orimligt att hindra den institution, som har till uppgift att bevara skäligheten i prissättningen, att få en lösning till stånd som leder till en fri konkurrens — vilken alla, i varje fall i denna kammare, brukar hylla som den metod som ger de lägsta priserna.

I flera anföranden har här vidare värdjats till regeringen och till mig att försöka få bort de pålagor som näringslivet för närvarande belastas med i form av konjunkturutjämningsavgifter och prisutjämningsavgifter. Såsom tidigare anförts här, har de förut gällande prisutjämningsavgifterna på sågade trävaror avskaffats. Där har vi träffat en uppgörelse med vederbörande producenter som innebär att man skall tillämpa en prissättning på hemmamarknaden efter regeln att exportpriset skall reduceras med minst den förutvarande prisutjämningsavgiftens belopp, 65 kronor, ned till ett exportpris som är fixerat i denna uppgörelse. Det innebär att vi på hemmamarknaden får behålla den favör som vi syftade till med prisutjämningsavgiften för dessa varor. När vi kunde uppnå en sådan överenskommelse, tyckte jag att

det inte fanns något skäl att fortsätta med avgiftsbeläggelse ytterligare en tid. Jag tror inte att man skall säga, att i den mån trävaror nu börjar säljas till låga priser, så har den effekten vunnits genom att avgiften försvann. Det är ett alldeles felaktigt betraktelsesätt. Jag hörde att herr De Geer sade att han inte är övertygad om att försäljningar omedelbart kommer i gång. Damerna och herrarna vet att vid denna årstid börjar man att sälja trävaror. Det är alltså andra faktorer som blir utslagsgivande.

Beträffande avgifterna på pappersmassa och papper följer vi helt naturligt utvecklingen. Där har vi träffat en överenskommelse med industrien att i den mån exportpriserna faller, reduceras avgifterna efter en viss angiven regel. Dessa avgifter har reducerats en gång med hänsyn till prisfall på utlandsmarknaderna. Det kan hända eller, rättare sagt, det är troligt att de kommer att reduceras ytterligare, efter vad man nu vet om marknadsutvecklingen. Jag kan bara betyga inför kammaren, att vi håller en intim kontakt med företrädarna för denna bransch. I den mån det skulle visa sig att det blir besvärligheter i övergången mellan nuvarande avgifter och kommande är vi inte obenägna att diskutera tillämpningen av nuvarande avtal. Sådana överläggningar har för övrigt redan ägt rum. Jag tror inte det skall kunna sägas att dessa avgifter kommer att hindra den svenska cellulosa- och pappersindustrin att ta ut det bästa möjliga i den situation som nu föreligger.

Herr NORDENSON (kort genmäle): De instruktioner, efter vilka priskontrollnämnden skall arbeta, innebär ju en kompromiss mellan å ena sidan en mycket hård restriktionsmentalitet från vissa representanter i den kommitté, som utarbetat den, och å andra sidan näringslivets uppfattning. Jag vill inte förneka, att om man är hemfallen åt en behård restriktionsmentalitet kan man ur den utläsa utomordentligt stränga regler, men jag tror att även de bör läsas med en viss försiktighet och ett visst omdöme.

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Jag har påtalat, att jag har inte kunnat finna att det har vederlagts, att priskontrollnämnden i likartade fall har gått helt motsatta vägar. Nu svarar herr statsrådet att det beror på att det finns kartelliserade industrier, och dessa måste bevakas. Gentemot det vill jag framhålla, att det i dessa fall icke på något sätt har ådagalagts, att de företag som det gäller verkligen har missbrukat sin ställning som monopolister. Detta har icke priskontrollnämnden ansett sig kunna göra gällande.

Här blir näringslivet alltså, enligt min mening, dömt på misstanke. Regleringarna bibehålls enbart på grund av den misstanken att här *kan* uppträda missbruk. Detta anser jag att man bör reagera mot. Man skall släppa loss näringslivet. Sker det sedan verkligen allvarliga missbruk, kan det vara på tiden att ta upp saken.

När herr statsrådet säger att man inte har haft olika priser, så vill jag erinra om den debatt som vi förde här om stålpriserna och där priskontrollnämnden påyrkade att vissa företag skulle sälja sina stålvaror för lägre priser, beroende på att de ansågs ha lägre kostnader för sina råvaror. Det lyckades inte för priskontrollnämnden på grund av det hårdnackade motståndet, men man märkte avsikten och den gjorde en förstämnd och väckte olust.

Jag tror därför att det finns all anledning att noggrant följa priskontrollnämndens verksamhet. Det vore lyckligt för det svenska näringslivet och för dess konsumenter om man litet hastigare utvecklade den.

Herr WEHTJE: Herr talman! Jag har ju egentligen inte någon anledning att lägga mig i den diskussion som pågår mellan handelsministern och herr Nordenson, men jag skulle ändå vilja framföra några synpunkter på priskontrollen.

När folk i allmänhet tänker på priskontrollen, har man nog fått ett felaktigt grepp om vad den innebär. Den har en psykologisk betydelse, men därutöver sträcker sig inte dess möjlighe-

ter. Vad en priskontroll kan åstadkomma är ju, om jag tar ett drastiskt exempel, att ingripa om priset på en vara sättes fem öre högre eller lägre. Men priskontrollen kan inte alls inverka på om priset sättes en krona högre eller lägre, ty det beror på om företagen följer med i utvecklingen och utövar sin verksamhet efter ekonomiska och rationella linjer. Detta kan priskontrollnämnden inte kontrollera eller inverka på, och nämnden har inte heller resurser att bedöma det. Jag tror inte att det är tänkbart att inrätta en sådan kontroll. Då skulle vi få en statlig kontrollstyrelse för hela vårt näringsliv, och om man inte är hundra procentig planhushållare, så tror jag att man skall be att få bli besparad detta.

Jag anser som herr Nordenson: Låt priskontrollen verka på det begränsade område, där man kan tänka sig att den kan göra någon nytta, men släpp den tanken, att vi helt allmänt skall kunna ha någon nytta av priskontrollen för att befrämja en rationell produktion och den ekonomiska utvecklingen. Detta är dock det väsentliga.

Sedan skulle jag vilja säga några ord med anledning av det utskottsutlåtande som här föreligger till behandling.

Det händer ibland, att man liksom finner en genomgående melodi också i ett utskottsutlåtande och i en riksdagsdebatt, och den melodi som går igen i dag är en variation på temat att den fortsatta utvecklingen är svårbedömbär. Det är nu ingen originell företeelse, när det gäller den ekonomiska konjunkturen. Den är nästan alltid svårbedömbär. Just därför är den stora risken i den ekonomiska politiken, att man stirrar sig blind på att utvecklingen skall gå i en viss riktning och att man utformar alla sina planer så, att det icke finns utrymme för ett annat alternativ som synes osannolikare, men som icke desto mindre blir det, som händelseförloppet faktiskt följer.

Här i Sverige kan vi inte berömma oss av att det varit några särskilt lysande spåmän på det ekonomiska området. Även lärdomen och intelligensen kan

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

här komma till korta, något som påtagligt illustreras av de förutsägelser, som gjordes av ett par av finansministerns förutvarande regeringskolleger, när efterkrigstidens ekonomiska program utformades. Det byggde, som vi alla vet, på antagandet, att på världskriget skulle följa en fredskris. Sedan dess har sju år gått, men krisen har icke kommit, vilket i sin tur, som någon mycket riktigt anmärkt, helt enkelt beror på att den verkliga freden icke heller inställt sig. Det märkliga är emellertid att man har haft så svårt att släppa de riktlinjer som drogs upp av Myrdalskommissionen, trots att konjunkturen fick raka motsatsen till det förlopp som man väntat. Att man så segt höll fast vid detta expansiva program — de låga räntornas och de billigare pengarnas politik — beror måhända till en del på att man icke gjort någon alternativ planering. Men delvis bottnar nog oviljan till anpassning i det faktum, att denna politik var så lätt att genomföra och så tacksam att popularisera. Visserligen ordades mycket om inflationsfaran och nödvändigheten att ingripa emot den. Ja, i viss mån ingrep man också, men bara mot symtomen, icke mot orsakerna.

Nu, sent omsider, har det blivit mera allvar i handlandet och större kraft i åtgärderna. Jag tror, att det i viss mån är att se mot bakgrunden av den påtagliga ändring i den allmänna inställningen, som har skett på många håll ute i världen. En omvärdering av penningpolitikens roll och en större respekt för dess metoder håller på att växa sig fram. Denna förändrade inställning har återverkat på det internationella konjunkturförloppet under 1951. I Förenade staterna hejdades prisstegringen till stor del tack vare en omläggning av penningpolitiken i mera restriktiv riktning. Naturligtvis medverkade också andra orsaker, men jag tror att man icke kan komma ifrån att tillmäta sloandet av de amerikanska stödköpen av obligationer i februari och mars 1951 och den därmed följande övergången till en rörlig ränta en väsentlig betydelse i sam-

manhanget. Liknande åtgärder vidtogs i en rad länder i Europa, och i Tyskland, Holland, Danmark och åtskilliga andra fall har dessa metoder visat sig verksamma. I höstas, efter valen, lades kursen om också i England, och den franska regeringen arbetar nu energiskt på att även med kreditpolitiska medel hejda francens fall. Det är givet, att penningpolitiken långt ifrån alltid ensam kan åstadkomma underverk, men det har tagits steg i rätt riktning.

I Sverige däremot ökades under fjolåret betalningsmedlen kraftigare än under något föregående år. Men i höstas och i början på detta år slog man plötsligt till alla bromsar. Och nu förefaller det, som om inflationsskräcken sent omsider gått regeringen så i blodet, att den trots lägets omvitnade osäkerhet bygger alla planer på att fortsatt inflation är den allt överskuggande faran. Jag medger gärna, att man samtidigt pekar på möjligheterna av att utvecklingen kan taga en helt annan riktning, men i planerandet och i det konkreta handlandet koncentrerar man sig på det antagna huvudalternativet. Ensidigheten präglar i lika mått analysen och de praktiska slutsatserna. I uttolkningen av inflationens orsaker lägger man ett opropor­tionerligt ansvar på företagarnas s. k. vinstkonjunktur, och i enlighet härmed utformar man åtgärderna så, att de med den ojämförligt största tyngden drabbar just företagsamheten. Jag tänker härvid i första hand på den orimliga skärpning som skattetrycket fått och på de många pålagor av närbesläktat slag, som lagts särskilt på våra exportindustrier. Men jag tänker också på utformningen av kreditrestriktionerna, som undantar vissa områden för att drabba näringslivet så mycket hårdare.

Det vore fjärran för mig att pretendera på att ha någon högre profetisk gåva än finansministern och hans rådgivare. Jag vill därför icke säga att jag tror, att en lågkonjunktur eller en avsevärd konjunkturavmattning är en sannolikare möjlighet än fortsatta inflationstendenser. Jag såg t. ex. i går, att en krets av eminent sakkunniga amerikanska eko-

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

nomer med mycket eftertryck nyss hävdade, att inflationstendenserna kommer att fortsätta som en oundviklig följd av rustningarna, och de har byggt upp ett helt program på det antagandet. Men å andra sidan finns det många som vill se ett orostecken i den fortgående, under april accentuerade avmattningen i råvarupriserna. Denna tendens är särskilt utpräglad på metallområdet och för textilråvarorna, och vad rågummit beträffar är det den första råvara som så att säga förlorat hela den vinst som Korea-boomen medförde. Till och med de mindre priskänsliga varorna, såsom spannmål och kaffe, berörs av den allmänna reaktionen på råvarumarknaderna. Man väntar, att priserna skall fortfarande att falla under försommaren, vilket kan betyda nya påfrestningar för det yttre sterlingområdet. Eftersom dess ekonomi är av sådan vikt för England, kan vi få ett bakslag också för Storbritanniens exportmöjligheter, och därifrån kan kedjereaktionen utveckla sig vidare. En annan svag punkt, som mer och mer börjar uppmärksammas, är den kraftiga utökningen av stålindustriens kapacitet, främst i Förenta staterna och England. Redan nästa år beräknas den amerikanska stålindustrien ha nått en produktionsförmåga av 120 miljoner ton, vilket innebär en 20-procentig ökning sedan 1950. Den engelska stålproduktionen, som tidigare hämmats av den svåra skrotbristen, väntas i år överstiga den inhemska förbrukningen.

Beträffande de allmänna utsikterna för den europeiska konjunkturen lämnar den sista rapporten från Marshallorganisationen i Paris några mycket intressanta fakta. Takten i den västeuropeiska produktionens ökning håller på att sakta av. Mellan 1948 och 1949 var den 12½ procent, mellan 1949 och 1950 11 procent och mellan 1950 och 1951 9½ procent. Dessa siffror skulle i och för sig icke på något sätt vara oroväckande. Men kvartalssiffrorna för det sista året är betydligt mindre tillfredsställande. Under sista kvartalet 1951 var sålunda ökningen, jämförd med samma period ett år tidigare, endast 3,6 procent. Jord-

bruksproduktionen visar en liknande trend: fortsatt ökning men i långsammare takt.

Under 1950 och början på 1951 var bristen på råvaror ännu en återhållande faktor, men nu har tillkommit ett nytt viktigt drag i bilden, och det är den sjunkande efterfrågan. Denna var i synnerhet märkbar på textil- och beklädnadsområdet, men också i fråga om andra konsumtionsvaror. Däremot var produktionen av kapitalvaror för Västeuropa som helhet ännu i följd stadd i tillväxt på ett tillfredsställande sätt, och sysselsättningen var god.

I Sverige har vi alldeles motsvarande utveckling. Industriförbundets produktionsindex visar sålunda för tiden januari—mars i år en allmän nedgång på konsumtionsvaruområdet i jämförelse med motsvarande tid 1951. Sålunda sjönk produktionen inom läder- och skindustrierna med 28 procent, inom textilindustrierna med 16 procent och inom livsmedelsindustrierna med 4 procent. Förhållandena återspeglas i sysselsättningsciffrorna, som på ett år minskades med 12 å 13 procent inom sko- och läderfabrikerna, med 10 procent inom textilindustrierna och med 3 procent inom livsmedelsbranschen. Sysselsättningsciffrorna hänför sig till februari månad, men tendensen till nedgång har sedan dess fortsatt på textil- och skoområdet. I mars detta år redovisades 11 442 manliga och 1 760 kvinnliga helt arbetslösa. Motsvarande siffror i mars 1951 var 7 488 män och 651 kvinnor. I fråga om korttidsarbetet är utvecklingen mera accentuerad. I mars 1952 var antalet korttidsarbetare 1 076 män och 2 417 kvinnor mot 143 respektive 90 ett år tidigare. Inom kapitalvaruindustrierna är, som jag nämnde, sysselsättningen och produktionen däremot ännu god. Vi har under den senaste 12-månadersperiod, för vilken statistik föreligger, en produktionsökning med 4 procent. Här råder ännu på sina håll och särskilt inom järnverken en viss brist på arbetskraft, uppskattad till cirka 2 000 man mot 1 500 för samma tid i följd. Men denna brist är i viss grad säsongbetonad.

Ang. riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Framtidsutsikterna är emellertid mycket ovissa. Orderingsgången inom verkstäderna har på sina håll starkt minskats, och skogsindustrierna har en kraftig känning av större återhållsamhet från köparnas sida.

Vi kan väl enas om, och är väl i själva verket ense om, att en lågkonjunktur är fullt möjlig, och då blir den ekonomiska politikens främsta mål att säkerställa produktionen. Vi kan också diskutera eventualiteten av ett labilt tillstånd som icke är någon extrem högkonjunktur men heller icke egentligen någon lågkonjunktur, ett läge då näringslivet i varje fall icke tål att bromsas hur hårt som helst.

Nu kan det sägas och det är jag den förste att erkänna att vi i varje praktisk verksamhet vare sig det är inom staten eller inom industrien måste följa en arbetshypotes, eljest blir ju ingenting uträttat. Vi måste helt enkelt träffa ett val. Men jag tror att det är klokt förutseende att också ha ett någorlunda utarbetat reservprogram att sätta i stället om arbetshypotesen visar sig ohållbar. Det är jag inte övertygad om att regeringen i dag har för den händelse inflationskonjunkturen nu helt plötsligt skulle taga slut.

Därmed vill jag givetvis icke ha gjort gällande att regeringen skulle stå tomhänt. Jag förmodar att den har en rad viktiga projekt för offentliga arbeten som väntar på att sättas i gång om läget det påkallar. Men offentliga arbeten kan inte vara — och det tror jag inte heller är regeringens åsikt att de bör vara — den enda formen eller ens det väsentliga medlet för att bryta en lågkonjunktur. Om vi icke skall alldeles ruinera våra statsfinanser kan man helt enkelt icke enbart genom byggenkap eller anläggningsarbeten inom den offentliga sektorn upprätthålla en tillfredsställande sysselsättning. Det är heller ingen lycklig lösning att på det sättet flytta över arbetskraft i stor skala till nya yrken och till nya arbetsplatser. Huvudinsatserna måste göras inom näringslivet självt, men regeringen har att sörja för att de ekonomiska villkoren blir sådana, att denna uppgift verkligen kan lösas.

I en kommentar till OEEC-rapporten framhölls också från engelsk sida att vad Västeuropa nu behöver är en konsolideringsperiod och en anpassning till den förändrade efterfrågan. Denna anpassning blir icke minst ett spørsmål om att nedbringa kostnaderna och kan därför icke lösas genom rustningar eller offentliga arbeten.

För att industrien och näringslivet över huvud taget skall kunna arbeta vidare behöver de emellertid kapital, och det är här som den skattepolitik om vars ytterligare utbyggnad tidigare i dag har beslutats har sina farligaste återverkningar. Ett grovt överslag ger vid handen att den nu beslutade budgeten innebär en belastning för bolagen på i runt tal 2 miljarder kronor. Det är alltså en summa av nästan astronomisk storleksordning, som på detta sätt drages från produktionslivet. Bördorna har staplats på varandra, och det måste allvarligt sägas ifrån att vårt näringsliv icke tål detta. Dessa spørsmål kommer visserligen upp till behandling i de nyss tillsatta skatteutredningarna, men det är ovisst om vi på den vägen kan räkna med några lättnader, och i varje fall finns faran att de kommer för sent.

Jag tror att det vore en klok beredskapsåtgärd om finansministern ville nu taga upp ett regeringsinitiativ från tiden före det senaste kriget, då regeringen satte sig ned med representanter för näringslivet för att diskutera igenom olika möjligheter att åstadkomma en bättre konjunkturstabilitet. Det arbetet kom av sig i starten. De av kriget aktualiserade större nationella problemen eliminerade depressionsrisken och krävde i stället allas krafter. Det förefaller mig som om tiden nu vore inne att knyta an till den konstruktiva tanken från 1939.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt rörande punkten 1 och särskilt angående punkterna 2 och 3 av utskottets hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

I fråga om punkterna 2 och 3, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas med godkännande av utskottets motivering, dels ock att utskottets hemställan skulle bifallas med godkännande av den motivering, som förordats i den av herr Ewerlöf m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Ewerlöf* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 27 punkterna 2 och 3, med godkännande av utskottets motivering, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med godkännande av den motivering, som förordats i den av herr Ewerlöf m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ewerlöf* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 20.

Därjämte hade 17 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. beskattningen av förmånstagare till livförsäkring m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 51, i anledning av väckt motion om höjning av de skattefria beloppen för förmånstagare till livförsäkring m. m.

I en inom riksdagen väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, I: 349, av herr *Ewerlöf*, hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta om en sådan ändring i 12 § kungl. förordningen den 6 juni 1941 om arvsskatt och gåvoskatt, att i nämnda paragraf angivna skattefria belopp om 15 000 och 1 500 kronor höjdes till respektive 30 000 och 3 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet yttrat bland annat:

»Utskottet finner sig i beaktande av det nu anförda icke böra förordna omedelbara författningsändringar i anledning av föreliggande motion. Utskottet är nämligen av den meningen att beskattningsreglerna rörande försäkringstagare icke böra ändras provisoriskt utan givas en mera definitiv utformning. Såväl i försäkringstagarnas som i försäkringsanstalternas intresse måste ligga, att lagstiftningen på ifrågavarande område ej göres till föremål för ändringar tid efter annan. Utskottet vill därför för sin del förordna, att de av motionären berörda spörsmålen utan dröjsmål upptagas till behandling i samband med en översyn av arvs- och gåvobeskattningen i fråga om förvärv av rätt till försäkring. I likhet med 1950 års riksdag finner utskottet, att en lösning av dessa beskattningsfrågor är av behovet starkt påkallad.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att motionen I: 349 av herr Ewerlöf om höjning av de skattefria beloppen för förmånstagare till livförsäkring m. m. måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan anför.»

Herr EWERLÖF: En mycket inflytelserik ledamot av bevillningsutskottet frå-

Ang. beskattningen av förmånstagare till livförsäkring m. m.

gade mig för en liten stund sedan, om jag avsåg att tacka för eller kritisera det nu föreliggande utskottsutlåtandet. Jag får ju säga att med hänsyn till den hårdhänta behandling, som motionärer i allmänhet blir utsatta för, så har jag måhända anledning att betrakta mig såsom välvilligt behandlad, och det tackar jag för. Men jag skulle vilja göra en fråga.

Utskottet instämmer helt och hållet i den utläggning, som jag har gjort i motionen och även i yrkandet att de belopp som det här är fråga om borde undergå en förändring. Men man hänvisar till att den frågan borde få gå in i en något mera omfattande utredning som avser en omarbetning av arvs- och gåvobeskattningen av förmånstagare, samma utredning som utskottet begärde år 1950 och som utskottet i det sammanhanget betecknade såsom brådiskande. Man uppger nu att man fortfarande finner denna sak vara mycket angelägen och av behovet starkt påkallad och att utredningen bör ske utan dröjsmål. Jag frågar mig: Varför har utskottet under sådana förhållanden inte velat skriva till Kungl. Maj:t och hemställa om att denna utredning, som man redan år 1950 betraktade vara av brådiskande natur, nu måtte få komma till stånd? Har utskottet möjligen under hand förvissat sig om att man från Kungl. Maj:ts sida har för avsikt att igångsätta utredningen trots det att utskottet nu inte uttryckligen i klämman begär en sådan?

Herr SJÖDAHL: Herr talman! När bevillningsutskottet så sent som år 1950 har uttalat sig för att en fråga skall bringas under utredning, så ingår det inte i utskottets sedvänja att två år därefter återigen begära samma sak. Bevillningsutskottet menar, att vad det en gång haver skrivit, det haver det skrivit.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 330, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 331, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsm. fl. anslag för budgetåret 1952/53 under riksstatens fjärde huvudtitel m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 332, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1952/53 till Statens sjöhistoriska museum: Avlöningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av skolöverstyrelsen m. m.;

nr 334, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för avhjälpande av lärarbristen vid de högre skolorna jämte i ämnet väckta motioner;

nr 335, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 336, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1952/53 till bidrag till avlöande av hemvårdarinnor samt till prov- och kompletteringskurser för hemvårdarinnor jämte i ämnet väckta motioner;

nr 337, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1952/53 till allmänna barnbidrag;

nr 338, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1952/53 till understödjande av dispensärverksamhet m. m.

nr 339, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1952/53 till universitetssjukhusen m. m.;

nr 340, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för bud-

getåret 1952/53 till medicinalstyrelsens avlöningar samt till förstärkning av sinnesslönspektionen m. m.;

nr 341, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1952/53 till civiltjänstförsvaret m. m.;

nr 342, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av statens utlänningskommission m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 343, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan staten och Stockholms stad rörande förvärv för staden av kvarteret Beridarebanan inom stadsdelen Nedre Norrmalm i Stockholm m. m.;

nr 344, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 345, i anledning av vissa i Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m. gjorda framställningar; samt

nr 346, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 364, i anledning av väckta motioner om ändrad ordning för ägoavgränsbestämning å landsbygden;

nr 365, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omreglering av vissa prästerliga pensioner; samt

nr 366, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till strandlag, dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes sammansatta stats- och andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 389, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om extra tillägg för år 1952 å folkpensioner m. m.;

nr 390, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 8 § bidragsförskottslagen den 11 juni 1943 (nr 382), m. m.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 392, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny sjömanslag m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 393, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1951 vid dess tredje ordinarie möte fattade beslut.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 394, till Konungen angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1952/53, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 5.42 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Torsdagen den 29 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 förmiddagen.

Justerades protokollet för den 23 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 267, till Konungen i anledning av konstitutionsutskottets memorial med förslag till lag angående ändrad lydelse av 56 § 2 mom. lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens förordnanden:

nr 348, för herr Erik Fast att vara ledamot i Nordiska rådet;
 nr 349, för herr Waldemar Svensson att vara ledamot i Nordiska rådet;
 nr 350, för herr Rolf. F. Edberg att vara ledamot i Nordiska rådet;
 nr 351, för herr Anders Pettersson att vara ledamot i Nordiska rådet;
 nr 352, för herr Adolf Wallentheim att vara ledamot i Nordiska rådet;
 nr 353, för herr Olov Rylander att vara ledamot i Nordiska rådet;
 nr 354, för herr Frans Severin att vara ledamot i Nordiska rådet;
 nr 355, för herr Martin Skoglund att vara ledamot i Nordiska rådet;
 nr 356, för herr Olof Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;
 nr 357, för fru Ragnhild Sandström att vara suppleant i Nordiska rådet;
 nr 358, för fru Disa Västberg att vara suppleant i Nordiska rådet;
 nr 359, för herr Gunnar Ericsson att vara suppleant i Nordiska rådet;
 nr 360, för herr Gösta Skoglund i Umeå att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 361, för herr Gösta Äqvist att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 362, för herr Ossian Schilstedt att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 363, för herr Folke Kyling att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 367, för herr Rickard Sandler att vara ledamot i Nordiska rådet;

nr 368, för herr Allan Vougt att vara ledamot i Nordiska rådet;

nr 369, för herr Birger Andersson att vara ledamot i Nordiska rådet;

nr 370, för herr Oscar Werner att vara ledamot i Nordiska rådet;

nr 371, för herr Sven Ohlon att vara ledamot i Nordiska rådet;

nr 372, för herr Nils Herlitz att vara ledamot i Nordiska rådet;

nr 373, för fru Anna Sjöström-Bengtsson att vara ledamot i Nordiska rådet;

nr 374, för herr Elon Andersson, att vara ledamot i Nordiska rådet;

nr 375, för herr Edgar Sjö Dahl att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 376, för herr Anselm Gillström att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 377, för herr Emil Ahlkvist att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 378, för herr Olof Pålsson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 379, för herr Axel Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 380, för fröken Ebon Andersson att vara suppleant i Nordiska rådet;

nr 381, för herr Georg Pettersson att vara suppleant i Nordiska rådet; och

nr 382, för herr Torsten Bengtson att vara suppleant i Nordiska rådet;

dels ock till riksdagens skrivelse, nr 383, till Konungen angående val av ledamöter och suppleanter i Nordiska rådet.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 384, till Konungen angående tilläggs-

Anslag till avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.
stat II till riksstaten för budgetåret 1951/52.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anslag till avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1952/53 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar jämte i ämnet väckta motioner.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 233 framlagda förslag, till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1952/53 i vissa under punkten angivna fonder anvisa under punkten uppförda reservationsanslag;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 336 och II: 436, till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1952/53 i härefter angivna fonder anvisa följande reservationsanslag, nämligen under Statens utlåningsfonder: Lånefonden för bostadsbyggande ett reservationsanslag av 112 500 000 kronor och under Fonden för låneunderstöd: Socialdepartementet: Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett reservationsanslag av 180 000 000 kronor;

III. att motionerna I: 331 och II: 442, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de likalydande motionerna I: 336 av herrar *Lindblom* och *Holmbäck* samt II: 436 av herr *Ohlin* m. fl. hade hemställts, att det under statens utlånings-

fonder upptagna investeringsanslaget Lånefonden för bostadsbyggande måtte avskrivnas med allenast 56 250 000 kronor och det under fonden för låneunderstöd upptagna investeringsanslaget Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet med allenast 90 000 000 kronor.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade fröken *Andersson* samt herrarna *Bergh*, *Alfred Nilsson*, *Axel Andersson*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Malmborg* i *Skövde*, *Boman* i *Kieryd*, *Ståhl*, *Staxäng* och *Kollberg* ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 336 och II: 436, till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1952/53 i härefter angivna fonder anvisa följande reservationsanslag, nämligen under Statens utlåningsfonder: Socialdepartementet: Lånefonden för bostadsbyggande ett reservationsanslag av 56 250 000 kronor och under Fonden för låneunderstöd: Socialdepartementet: Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet ett reservationsanslag av 90 000 000 kronor.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten I.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten II.

Herr **ANDERSSON, AXEL**: Herr talmän! I det föreliggande ärendet har folkpartiet lämnat en motion, vari yrkas att de av regeringen föreskrivna avskrivningarna dels på lånefonden för bostadsbyggande och dels på tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet skall nedsättas till hälften. I en reservation till statsutskottets utlåtande, till vilken också högerns representanter anslutit sig, har samma yrkande ställts.

Vad först gäller lånefonden för bostadsbyggande har reservanterna ansett

Anslag till avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

att den faktiska subvention, som det här rör sig om, inte kan beräknas vara så stor som det kapitaliserade värdet av skillnaden mellan 3 och 4 procents ränta på utlämnade lån, då ju staten för närvarande kan låna till 3,5 procent. Om man i stället tar skillnaden mellan 3 och 3,5 procents ränta, bör enligt reservanternas mening avskrivningsbeloppet, utan att man åsidosätter nödig försiktighet, kunna sättas till det av reservanterna föreslagna beloppet 56 250 000 kronor.

Utskottsmajoriteten förklarar att en sådan nedsättning skulle innebära en avvikelse från hittills gällande avskrivningsregler och att det måste inge betänkligheter att vidtaga förändringar i fråga om en enstaka fond. Formellt är detta naturligtvis alldeles riktigt. Reservanterna understryker också behovet av en förnyad prövning av detta spörsmål. Med hänsyn till denna fonds storlek och dess speciella karaktär bör emellertid enligt reservanternas mening en sådan prövning icke utgöra något hinder för att denna fond tills vidare behandlas på annat sätt än de övriga i avskrivningshänseende.

När det sedan gäller tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet menar reservanterna, att dessa lån har en helt annan karaktär, vilket ju också tydligt betonades vid höstriksdagen i fjol, då riksdagen visserligen gick med på en hundraprocentig avskrivning men samtidigt uttalade, att detta ställningstagande inte fick betraktas som prejudicerande. För dessa lån gäller som bekant att de under vissa förutsättningar beträffande läget på bostadsmarknaden när som helst kan göras såväl räntebärande som amorteringspliktiga.

Med hänsyn härtill har reservanterna funnit det i hög grad oklokt att företa en hundraprocentig avskrivning, vilket lätt kan ge intryck av att statsmakterna i själva verket inte menar allvar med sitt krav på förräntning och amortering av dessa lån.

Herr talman! Med denna korta erinran ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, KARL: Herr talman! Reservanterna har på denna punkt föreslagit ändrade grunder för avskrivningarna på de fonder som det här gäller. På papperet förefaller det bli en mycket stor besparing, men i själva verket skulle det inte inverka alls på den budget som vi nu har att behandla. Det är mer fråga om rent formella siffror, eftersom budgetens såväl utgifts- som inkomstsida redan är fastställd. Det memorial, som vi senare får höra föredragas, kommer att redovisa dessa båda sidor av budgeten.

Utskottet har inte kunnat finna, att reservanterna haft tillräckliga skäl för att man för dessa två fonder skulle tillämpa en annan beräkningsgrund än vad som tidigare varit fastställt och som tillämpas för alla övriga statens utlåningsfonder.

Utgångspunkten vid beräkningen av räntabiliteten har varit å ena sidan de för fonderna gällande lånevillkoren och å andra sidan en räntefot, som ger full täckning för statens egna kostnader. Detta är det s. k. förräntningskravet, vilket alltsedan budgetåret 1937/38 varit fastställt till 4 procent. Normalräntan för dessa olika utlåningsfonder har av riksdagen bestämts med utgångspunkt från medeltalet av räntan under en tioårsperiod, ökat med $\frac{1}{4}$ procent för täckande av statens egna administrationskostnader. Att nu vid denna tidpunkt föreslå en sänkning av förräntningsprocenten har utskottet icke kunnat finna vara välbetänt, så mycket mindre som vi just nu upplever en viss ränteglidning uppåt, varför således den låga ränta, som reservanterna har sökt stödja sin framställning på, kanske inte kommer att vara för handen i fortsättningen. Utskottet har således inte kunnat finna, att tillräckliga skäl har presterats från motionärernas sida, och har följaktligen avstyrkt motionerna.

Vad sedan gäller fonden för tilläggsån intar den en särställning. Lånen från denna fond avskrivs nämligen hundraprocentigt, beroende på att dessa låncemedel varken har förräntats eller amorterats. Nu har det visserligen inträffat

Anslag till avskrivningar av nya kapitalinvesteringar.

en viss förändring så till vida, att staten kan ha vissa åtminstone teoretiska möjligheter att kräva såväl förräntning som amortering även på dessa lån. Faktum är dock att till dags dato har icke någon sådan förräntning eller amortering skett. Följaktligen är det alltjämt befogat att avskriva dessa lån hundra procentigt. Först då man ser att det inflyter något på dessa utlämnade låneunderstöd är det möjligt att anpassa avskrivningarna efter de då inträdda förhållandena.

Vad beträffar lånefonden för bostadsbyggande kan utskottet inte heller finna någon anledning att lösrycka denna fond från övriga statens lånefonder och tillämpa en annan beräkningsgrund än för övriga fonder. Riksdagen bör följaktligen inte besluta en avskrivningsregel för denna lånefond och andra avskrivningsregler för statens övriga lånefonder. Skall någon ändring härvidlag ske, måste det givetvis vara efter en undersökning av samtliga lånefonder, så att man får en likartad regel.

Det kunde finnas anledning att även uppehålla sig något vid de ekonomiska verkningarna av reservanternas förslag, men jag skall inte göra det nu, utan det bör vara tillräckligt med vad jag anfört beträffande själva grunderna för avskrivningarna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten III.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets memorial

nr 193, angående statsregleringen för budgetåret 1952/53.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 14 och 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 293, i anledning av riksdagens år 1951 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets tillstånd, styrelse och förvaltning m. m.;

nr 385, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till ersättningar på grund av förbud mot bebyggelse m. m. inom vissa strandområden;

nr 386, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag för budgetåret 1952/53 till avskrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr 387, angående statsregleringen för budgetåret 1952/53; och

nr 388, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1952/53.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vart och ett av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsbetänkande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 347, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i

prisreglerande syfte på jordbrukets område under senare delen av produktionsåret 1951/52 jämte i ämnet väckta motioner;

nr 396, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av den lokala försöksverksamheten på jordbrukets område, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 397, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till vissa natur-skyddsändamål;

nr 398, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket;

nr 399, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till stipendier m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 400, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogs-studerande;

nr 401, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Ersätt-

ning till statens domäners fond för utgifter för avlöningar vid statens skogsskolor m. m. samt till Ersättning till statens domäners fond för utgifter för provisorisk skogsskolekurs jämte i ämnet väckt motion;

nr 402, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Statens försöksgårdar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 403, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyggnaden av ett försöks- och forskningsinstitut på jordbrukets område vid Röbbäcksdalen i Västerbottens län jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 404, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 11.18 förmiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 30 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Justerades protokollen för den 24 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 395, angående regleringen för budgetåret 1952/53 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. jämte i ämnet väckt motion; samt

nr 406, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, dels ock väckta motioner angående riktlinjerna för den ekonomiska politiken.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 405, till Konungen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 407, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om särskild skolstyrelse i vissa fall.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med andra kammarens talman får jag tillkännagiva att riksdagens höstsession kommer att taga sin början torsdagen den 16 oktober, då kamrarna kommer att kallas till sammanträde kl. 2 e. m.

Kallelser kommer att utfärdas genom sedvanlig annonsering i dagspressen och genom tillkännagivande i radio.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 11.03 förmiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.